

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 3ης Μαρτίου 2011*

Στις υποθέσεις T-117/07 και T-121/07,

Areva, ανώνυμη εταιρία με έδρα το Παρίσι (Γαλλία),

Areva T & D Holding SA, με έδρα το Παρίσι,

Areva T & D SA, με έδρα το Παρίσι,

Areva T & D AG, με έδρα το Oberentfelden (Ελβετία),

εκπροσωπούμενες από τους A. Schild και J.-M. Cot, δικηγόρους,

Alstom, ανώνυμη εταιρία με έδρα το Levallois-Perret (Γαλλία), εκπροσωπούμενη αρχικώς από τους J. Derenne, δικηγόρο, W. Broere, solicitor, A. Müller-Rappard και C. Guirado, δικηγόρους, στη συνέχεια, από τους Derenne και Müller-Rappard, δικηγόρους,

προσφεύγουσες,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης αρχικώς από τους X. Lewis και F. Arbault, στη συνέχεια, από τον M. Lewis, και τέλος από τους V. Bottka και N. Von Lingen,

καθής,

με αντικείμενο προσφυγές με κύριο αίτημα τη μερική ακύρωση της αποφάσεως C(2006) 6762 τελικό της Επιτροπής, της 24ης Ιανουαρίου 2007, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/F/38.899 – Εξοπλισμός μεταγωγής με μόνωση αερίου), και επικουρικό αίτημα τη μείωση του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους I. Pelikánová (εισηγήτρια), πρόεδρο, K. Jürimäe και S. Soldevila Fragoso, δικαστές,

γραμματέας: C. Kristensen, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 24ης Μαρτίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

- 1 Το ιστορικό της διαφοράς προκύπτει κατ' ουσίαν από τις διαπιστώσεις στις οποίες προέβη η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με την απόφαση C(2006) 6762 τελικό της Επιτροπής, της 24ης Ιανουαρίου 2007, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/F/38.899 – Εξοπλισμός μεταγωγής με μόνωση αερίου) (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση). Τα πραγματικά περιστατικά που δεν αμφισβητήθηκαν ή, έστω, δεν αμφισβητήθηκαν εγκύρως από τους διαδίκους θεωρούνται αποδεδειγμένα στο πλαίσιο της παρούσας δίκης.

Επίμαχο προϊόν

- 2 Ο εξοπλισμός μεταγωγής με μόνωση αερίου (στο εξής: ΕΜΜΑ) χρησιμοποιείται για τον έλεγχο της ροής ενέργειας στα δίκτυα ηλεκτρικού ρεύματος. Πρόκειται για βαρέος τύπου ηλεκτρικό υλικό που αποτελεί το κύριο εξάρτημα ετοιμών προς λειτουργία υποσταθμών ηλεκτρικού ρεύματος.

- 3 Οι υποσταθμοί είναι επικουρικοί σταθμοί μετασχηματισμού του ηλεκτρικού ρεύματος. Πέραν του μετασχηματιστή, άλλα βασικά εξαρτήματα των υποσταθμών είναι τα συστήματα ελέγχου, οι διακόπτες, οι συσσωρευτές, οι φορτιστές και ο εξοπλισμός μεταγωγής. Ο εξοπλισμός μεταγωγής προστατεύει τον μετασχηματιστή από υπερφόρτωση και/ή απομονώνει το κύκλωμα και τον μετασχηματιστή που έχει υποστεί βλάβη.

- 4 Ο εξοπλισμός μεταγωγής φέρει είτε μόνωση αερίου είτε μόνωση αέρα είτε υβριδική μόνωση, η οποία συνδυάζει τις δύο προηγούμενες τεχνικές. ΕΜΜΑ πωλούνται σε όλο τον κόσμο είτε ως αναπόσπαστα τμήματα ετοιμών προς λειτουργία υποσταθμών ηλεκτρικού ρεύματος είτε ως ανταλλακτικά που πρέπει να ενσωματωθούν στους εν λόγω υποσταθμούς. Ο ΕΜΜΑ αποτελεί περίπου το 30 έως 60 % της συνολικής τιμής του υποσταθμού.

- 5 Η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά έργα ΕΜΜΑ τάσεως μεγαλύτερης των 72,5kV (στο εξής: έργα ΕΜΜΑ), τα οποία περιλαμβάνουν τον ΕΜΜΑ ως μεμονωμένο προϊόν, καθώς και όλες τις σχετικές υπηρεσίες (μεταφορά, εγκατάσταση, δοκιμές, μόνωση κ.λπ.) και τους ετοιμοπαράδοτους υποσταθμούς που έχουν ενσωματωμένο ΕΜΜΑ και περιλαμβάνουν, εκτός του ΕΜΜΑ, τα λοιπά εξαρτήματα του υποσταθμού, όπως είναι οι μετασχηματιστές και οι σχετικές υπηρεσίες (μεταφορά, καλωδίωση, εγκατάσταση, μόνωση κ.λπ.).

Εμπλεκόμενες επιχειρήσεις

- 6 Η Alstom (πρώην Alsthom), γαλλική ανώνυμη εταιρία διοικούμενη από διοικητικό συμβούλιο, είναι η μητρική εταιρία ομίλου εταιριών (στο εξής: όμιλος Alstom). Κατά το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, ο όμιλος Alstom δραστηριοποιούνταν στη μεταφορά και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: κλάδος Μ&Δ) και, ειδικότερα, στον κλάδο του ΕΜΜΑ.

- 7 Τις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες στη Γαλλία είχε αναλάβει, εντός του ομίλου Alstom, η Alsthom SA (Γαλλία) έως το 1989, οπότε μετονομάστηκε σε GEC Alsthom SA, η οποία ανήκε εξ ολοκλήρου στην GEC Alsthom NV. Στις 16 Νοεμβρίου 1992, συστάθηκε η Kléber Eylaou SA προκειμένου να αναλάβει τις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες στη Γαλλία, βάσει συμφωνίας η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 7 Δεκεμβρίου 1992. Η Kléber Eylaou ανήκε κατά 99,76 % στην GEC Alsthom SA και κατά 0,04 % στην Étoile Kléber. Τον Ιούνιο του 1993, η Kléber Eylaou μετονομάστηκε σε GEC Alsthom T&D SA, η οποία τον Ιούνιο του 1998 μετονομάστηκε σε Alstom T & D SA. Η τελευταία ανήκει εξ ολοκλήρου στην Alstom Holdings (Γαλλία), η οποία ανήκει επίσης εξ ολοκλήρου στην Alstom.
- 8 Από τον Ιανουάριο του 1986, οι δραστηριότητες του ομίλου Alstom στον κλάδο του ΕΜΜΑ επεκτάθηκαν, πέραν της Γαλλίας, και στην Ελβετία, όταν η Sprecher Energie AG κατέστη εξ ολοκλήρου θυγατρική της Alsthom. Τον Νοέμβριο του 1993, η Sprecher Energie μετονομάστηκε σε GEC Alsthom T & D AG, η οποία τον Ιούλιο του 1997 μετονομάστηκε σε GEC Alsthom AG και τον Ιούνιο του 1998 σε Alstom AG [στο εξής: Alstom (Suisse)]. Στις 22 Δεκεμβρίου 2000, η τελευταία εξαγοράστηκε από την Alstom Power (Schweiz) AG. Η νέα εταιρία ονομάστηκε Alstom (Schweiz) AG. Τον Νοέμβριο του 2002, συστάθηκε νέο νομικό πρόσωπο εντός του ομίλου Alstom, στο οποίο μεταβιβάστηκαν οι δραστηριότητες Μ&Δ στην Ελβετία. Αρχικώς, η επωνυμία του νέου νομικού προσώπου ήταν Alstom (Schweiz) Services AG και, εν συνεχεία, Alstom T & D AG.
- 9 Όλες οι δραστηριότητες Μ&Δ του ομίλου Alstom μεταβιβάστηκαν στις 8 Ιανουαρίου 2004 σε όμιλο του οποίου μητρική εταιρία ήταν η Areva, γαλλική ανώνυμη εταιρία διοικούμενη από διοικητικό συμβούλιο και από εποπτικό συμβούλιο (στο εξής: όμιλος Areva). Από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, τις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες του ομίλου Areva είχαν αναλάβει η Areva T & D SA και η Areva T & D AG, θυγατρικές εξ ολοκλήρου της Areva T & D Holding SA, η οποία ανήκε εξ ολοκλήρου στην Areva (στο εξής, από κοινού: εταιρίες του ομίλου Areva).

Διοικητική διαδικασία

- 10 Στις 3 Μαρτίου 2004, η ABB Ltd γνωστοποίησε στην Επιτροπή πρακτικές που θίγουν τον ανταγωνισμό στον τομέα του ΕΜΜΑ και υπέβαλε προφορικό αίτημα απαλλαγής από το πρόστιμο, σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής της 19ης Φεβρουαρίου 2002, σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας).
- 11 Οι καταγγεληθείσες από την ABB πρακτικές συνίσταντο σε συντονισμό των πωλήσεων ΕΜΜΑ παγκοσμίως και περιελάμβαναν κατανομή των αγορών, καθορισμό ποσοστώσεων και διατήρηση των αντίστοιχων μεριδίων αγοράς, ανάθεση της κατασκευής ΕΜΜΑ σε προκαθορισμένους προς τούτο κατασκευαστές και χειραγώγηση μειοδοτικών διαγωνισμών (νόθευση διαγωνισμών), ώστε οι συμβάσεις να συνάπτονται με τους κατασκευαστές αυτούς, καθορισμό τιμών διά πολύπλοκων χειρισμών σχετικά με μη ανατεθέντα έργα ΕΜΜΑ, καταγγελία συμβάσεων δικαιόχρησης με εταιρίες που δεν μετείχαν στη σύμπραξη και ανταλλαγή απόρρητων πληροφοριακών στοιχείων σχετικά με την αγορά.
- 12 Προς συμπλήρωση του προφορικού αιτήματός της περί απαλλαγής από το πρόστιμο, η ABB διατύπωσε προφορικές παρατηρήσεις και υπέβαλε αποδεικτικά έγγραφα. Στις 25 Απριλίου 2004, η Επιτροπή δέχθηκε υπό όρους το αίτημα αυτό της ABB.
- 13 Βάσει των δηλώσεων της ABB, η Επιτροπή κίνησε έρευνα, στο πλαίσιο της οποίας διενήργησε, στις 11 και 12 Μαΐου 2004, επιτόπιους ελέγχους στις εγκαταστάσεις πολλών εταιριών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του ΕΜΜΑ.

- 14 Κατά τη συνεργασία του με την Επιτροπή, ο όμιλος Areva προσκόμισε, από τις 14 έως τις 25 Μαΐου 2004, βάσει της ανακοίνωσης περί συνεργασίας, έγγραφες αποδείξεις, καθώς και πληροφοριακά στοιχεία.

- 15 Στις 4 Οκτωβρίου 2004, η ABB ανταποκρίθηκε σε αίτημα της Επιτροπής για παροχή πληροφοριακών στοιχείων.

- 16 Στις 6 Φεβρουαρίου 2006, η Επιτροπή απεύθυνε στην Alstom αίτημα παροχής πληροφοριακών στοιχείων, στο οποίο αυτή ανταποκρίθηκε με έγγραφο της 24ης Φεβρουαρίου 2006.

- 17 Στις 20 Απριλίου 2006, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση αιτιάσεων, η οποία απευθυνόταν, εκτός της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, στην ABB, στη Fuji Electric Holdings Co, Ltd και στη Fuji Electric Systems Co, Ltd (στο εξής, από κοινού: εταιρίες του ομίλου Fuji), στη Hitachi και στη Hitachi Europe Ltd (στο εξής, από κοινού: εταιρίες του ομίλου Hitachi), στην Japan AE Power Systems Corp. (στο εξής: JAEPS), στη Mitsubishi Electric System Corp. (στο εξής: Melco), στη Nuova Magrini Galileo SpA, στη Schneider Electric SA (στο εξής: Schneider), στη Siemens AG, στην Toshiba Corp, καθώς και σε πέντε εταιρίες του ομίλου με μητρική εταιρία την VA Technologie AG (στο εξής: όμιλος VA Tech), περιλαμβανομένης της VA Technologie.

- 18 Στις 5 Μαΐου 2006, δόθηκε στην Alstom η δυνατότητα να μελετήσει τις προφορικές δηλώσεις άλλων εμπλεκομένων εταιριών, σύμφωνα με την ανακοίνωση περί συνεργασίας.

- 19 Στις 30 Ιουνίου 2006, η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva απέστειλαν εκάστη εμπρόθεσμα στην Επιτροπή τις παρατηρήσεις τους επί της ανακοίνωσης αιτιάσεων. Συνημμένα στην απάντησή της αυτή, η Alstom προσκόμισε εσωτερικά έγγραφα

του ομίλου Alstom, τα οποία ζήτησε να χαρακτηριστούν απόρρητα έναντι παντός τρίτου, πλην της Επιτροπής. Η ABB, οι εταιρίες του ομίλου Fuji, η Hitachi, καθώς και οι JAEPS, Melco, Schneider, Siemens AG Österreich, Siemens και Toshiba επίσης απάντησαν εγγράφως στην ανακοίνωση αιτιάσεων εντός της ταχθείσας προθεσμίας.

- 20 Με έγγραφο της 12ης Ιουλίου 2006, οι εταιρίες του ομίλου Fuji συνεργάστηκαν με την Επιτροπή, προσκομίζοντας, βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, έγγραφες αποδείξεις, καθώς και πληροφοριακά στοιχεία.
- 21 Στις 14 Ιουλίου 2006, η ABB απέστειλε στην Επιτροπή «συμπληρωματική απάντηση στην ανακοίνωση αιτιάσεων».
- 22 Στις 18 και 19 Ιουλίου 2006, η Επιτροπή διεξήγαγε ακρόαση των εταιριών στις οποίες είχε απευθύνει την ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 23 Στις 25 Αυγούστου 2006, η Επιτροπή έθεσε υπόψη των διαδίκων, προς υποβολή παρατηρήσεων, αποσπάσματα του μη απόρρητου κειμένου της απαντήσεως των εταιριών του ομίλου Fuji στην ανακοίνωση αιτιάσεων, το αίτημα που υπέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Fuji στις 12 Ιουλίου 2006 βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας (βλ. σκέψη 20 ανωτέρω), τη συμπληρωματική απάντηση της ABB στην ανακοίνωση αιτιάσεων, καθώς και συμπληρωματικά έγγραφα. Η Alstom διατύπωσε τις παρατηρήσεις της επί των εγγράφων αυτών στις 15 Σεπτεμβρίου 2006, προσκομίζοντας ταυτόχρονα δήλωση ενός εκ των εργαζομένων της, του S, ο οποίος είχε άμεση γνώση των επίμαχων πραγματικών περιστατικών.

- 24 Στις 20 Σεπτεμβρίου 2006, η Επιτροπή απεύθυνε στις εταιρίες του ομίλου Areva αίτημα παροχής πληροφοριών, στο οποίο αυτές απάντησαν στις 6 Οκτωβρίου 2006, προσκομίζοντας πολλά έγγραφα σχετικά με την αναδιοργάνωση των δραστηριοτήτων Μ&Δ εντός του ομίλου Alstom ενόψει της μεταβιβάσεως από τον ένα όμιλο στον άλλο, για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 9 ανωτέρω.
- 25 Στις 14 Νοεμβρίου 2006, η Επιτροπή γνωστοποίησε στην Alstom, στα αγγλικά, την άποψή της επί των αναφερομένων στη σκέψη 23 ανωτέρω εγγράφων και, κατόπιν σχετικού αιτήματος της Alstom της 17ης Νοεμβρίου 2006, της γνωστοποίησε στις 22 Νοεμβρίου 2006 την άποψή της αυτή στα γαλλικά. Στις 27 Νοεμβρίου 2006, η Alstom διατύπωσε τις παρατηρήσεις της επί της απόψεως της Επιτροπής.
- 26 Στις 4 Δεκεμβρίου 2006, η Alstom υπέβαλε στην Επιτροπή έγγραφο σχετικά με τα νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται στα επίμαχα πραγματικά περιστατικά. Το έγγραφο αυτό περιείχε, μεταξύ άλλων, πολλά σχεδιαγράμματα που απεικονίζουν τις πράξεις σχετικά με την αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων Μ&Δ εντός του ομίλου Alstom.

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 27 Στις 24 Ιανουαρίου 2007, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, περίληψη της οποίας δημοσιεύθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2008 στην Επίσημη Εφημερίδα (ΕΕ C 5, σ. 7). Η απόφαση κοινοποιήθηκε στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva στις 8 Φεβρουαρίου 2007.

- 28 Εκτός της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, η προσβαλλόμενη απόφαση απευθύνεται στην ABB, στις εταιρίες του ομίλου Fuji, στις εταιρίες του ομίλου Hitachi, στην JAEPS, στη Melco, στη Nuova Magrini Galileo, στη Schneider, στη Siemens, στη Siemens AG Österreich, στη Siemens Transmission & Distribution Ltd (στο εξής: Reyrolle), στη Siemens Transmission & Distribution SA, στην Toshiba και στη VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG.
- 29 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 113 έως 123 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει ότι οι μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις συντόνιζαν την ανάθεση έργων EMMA σε παγκόσμια κλίμακα, εξαιρουμένων ορισμένων αγορών, βάσει συμφωνημένων κανόνων, με σκοπό τη διατήρηση των ποσοστώσεων οι οποίες σε γενικές γραμμές αντιστοιχούσαν στα μερίδια που ανέκαθεν κατείχαν στην αγορά. Διευκρίνισε ότι η ανάθεση έργων EMMA γινόταν βάσει μιας κοινής «ιαπωνικής» ποσοστώσεως και μιας κοινής «ευρωπαϊκής» ποσοστώσεως, οι οποίες εν συνεχεία κατανέμονταν αντιστοίχως μεταξύ ιαπωνικών και ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Με συμφωνία υπογραφείσα στη Βιέννη στις 15 Απριλίου 1988 (στο εξής: συμφωνία GQ), καθορίστηκαν οι κανόνες αναθέσεως έργων EMMA είτε σε Ιάπωνες είτε σε Ευρωπαίους κατασκευαστές και οι κανόνες καταλογισμού της αξίας των έργων στην αντίστοιχη ποσόστωση. Εξάλλου, με τις αιτιολογικές σκέψεις 124 έως 132 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι οι μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις κατέληξαν σε άτυπη ρύθμιση (στο εξής: κοινή ρύθμιση), δυνάμει της οποίας τα έργα EMMA στην Ιαπωνία, αφενός, και στις χώρες των Ευρωπαίων κατασκευαστών, αφετέρου, οι οποίες ονομάζονταν από κοινού «κατασκευάστριες χώρες» EMMA, προοριζόνταν αποκλειστικά για τις μετέχουσες στο καρτέλ ιαπωνικές και ευρωπαϊκές εταιρίες αντιστοίχως. Τα έργα EMMA στις «κατασκευάστριες χώρες» δεν περιλαμβάνονταν στην ανταλλαγή πληροφοριακών στοιχείων μεταξύ των δύο αυτών ομάδων και δεν συνυπολογίζονταν στις αντίστοιχες ποσοστώσεις.
- 30 Η συμφωνία GQ περιλάμβανε επίσης κανόνες σχετικά με την ανταλλαγή, μεταξύ των δύο αυτών ομάδων, πληροφοριακών στοιχείων απαραίτητων για την λειτουργία του καρτέλ, την οποία εξασφάλιζαν οι γραμματείς των δύο ομάδων, για τη χειραγώγηση των αντίστοιχων διαγωνισμών και για τον καθορισμό τιμών για τα μη δυνάμενα να ανατεθούν έργα EMMA. Κατά το παράρτημα 2 της συμφωνίας GQ, η συμφωνία εφαρμόζεται παγκοσμίως, με εξαίρεση τις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά την Ιαπωνία και 17 χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Επιπλέον, σύμφωνα με την κοινή ρύθμιση

ση, τα έργα ΕΜΜΑ στις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες, εκτός των «κατασκευαστριών», προορίζονταν αποκλειστικά για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις του καρτέλ, καθώς οι ιαπωνικές αντίστοιχες είχαν δεσμευθεί να μη μετέχουν σε διαγωνισμούς για έργα ΕΜΜΑ στην Ευρώπη.

- 31 Κατά την Επιτροπή, η κατανομή των έργων ΕΜΜΑ μεταξύ των Ευρωπαίων κατασκευαστών γινόταν βάσει συμφωνίας υπογραφείσας στη Βιέννη στις 15 Απριλίου 1988, με τίτλο «E-Group Operation Agreement for GQ-Agreement» (Συμφωνία της ομάδας E για την εφαρμογή της συμφωνίας GQ) (στο εξής: συμφωνία EQ). Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ανάθεση έργων ΕΜΜΑ στην Ευρώπη γινόταν βάσει κανόνων και διαδικασιών πανομοιότυπων με τους ισχύοντες για την ανάθεση έργων ΕΜΜΑ σε άλλες χώρες. Ειδικότερα, τα έργα ΕΜΜΑ στην Ευρώπη αποτελούσαν επίσης αντικείμενο γνωστοποιήσεως, καταγραφής, αναθέσεως, χειραγωγήσεως και τιμολογήσεως στο κατώτατο δυνατό επίπεδο.
- 32 Με την αιτιολογική σκέψη 142 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, στο κείμενο των συμφωνιών GQ και EQ, καθώς και στο πλαίσιο της οργάνωσης και της λειτουργίας της συμπράξεως, τα μέλη της συμπράξεως ταυτοποιούνταν με κωδικό σχηματιζόμενο από αριθμούς για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και από γράμματα για τις ιαπωνικές επιχειρήσεις που μετείχαν στο καρτέλ. Οι αρχικοί κωδικοί αντικαταστάθηκαν από αριθμούς τον Ιούλιο του 2002.
- 33 Με το άρθρο 1, στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η Alstom παρέβη το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ), διά της συμμετοχής της σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα των έργων ΕΜΜΑ εντός του ΕΟΧ από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004. Με το άρθρο 1, στοιχεία γ', δ', ε', και στ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή καταλόγισε την εν λόγω διττή παράβαση και στις Areva και Areva T & D Holding για το χρονικό διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, στην Areva T & D AG για το χρονικό διάστημα από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 11 Μαΐου 2004, και στην Areva T & D SA για το χρονικό διάστημα από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 11 Μαΐου 2004.

- 34 Για τις παραβάσεις που διαπιστώθηκαν με το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως, επιβλήθηκε ατομικά στην Alstom, με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρόστιμο 11 475 000 ευρώ, καθώς και πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον με την Areva T & D SA.
- 35 Για τις παραβάσεις που διαπιστώθηκαν με το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως, επιβλήθηκε στην Areva T & D SA, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον με την Alstom, για την καταβολή δε 25 500 000 ευρώ από το ποσό αυτό, ευθύνεται εις ολόκληρον με τις Areva, Areva T & D Holding και Areva T & D AG.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 36 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου [γυν Γενικού Δικαστηρίου] στις 18 Απριλίου 2007, οι προσφεύγουσες άσκησαν τις υπό κρίση προσφυγές, οι οποίες πρωτοκολλήθηκαν υπό τα στοιχεία T-117/07 και T-121/07.
- 37 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (δεύτερο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία στις υποθέσεις T-117/07 και T-121/07.
- 38 Αφού άκουσε τους διαδίκους επ' αυτού, ο πρόεδρος του δεύτερου τμήματος του Πρωτοδικείου, με διάταξη της 12ης Μαρτίου 2009, αποφάσισε τη συνεκδίκαση των υποθέσεων T-117/07 και T-121/07, προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 50 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου. Δέχθηκε επίσης να χαρακτηριστούν ως απόρρητα τα έγγραφα που υποβλήθηκαν συνημμένα

στην απάντηση της Alstom στην ανακοίνωση αιτιάσεων (βλ. σκέψη 19 ανωτέρω) και προστέθηκαν στη δικογραφία της υποθέσεως T-121/07.

- 39 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 24ης Μαρτίου 2009, οι διάδικοι αγόρευαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου. Οι προσφεύγουσες επιβεβαίωσαν ότι τα επιχειρήματα ή οι αιτιάσεις που αντλούνται από παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ αφορούν και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ. Η Επιτροπή προέβαλε ότι η κοινή ευθύνη για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού επιμερίζεται εξίσου όταν το διατακτικό της αποφάσεως με την οποία καταλογίστηκε δεν ορίζει διαφορετικά. Οι προσφεύγουσες, αντιθέτως, αμφισβητούν τον εξ ορισμού ίσο επιμερισμό της κοινής ευθύνης. Τέλος, η Επιτροπή υποστήριξε ότι, για τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας σε παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού, έπρεπε να σταθμίσει όλα τα κριτήρια, περιλαμβανομένου του χρονικού διαστήματος, καθώς και του βαθμού με τον οποίον η εν λόγω επιχείρηση πρωτοστατούσε στην παράβαση. Οι παρατηρήσεις αυτές καταχωρίστηκαν στα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζήτησής τους. Με τις τελικές παρατηρήσεις τους, οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστήριξαν ότι συντρέχει πλάνη περί τα πράγματα, η οποία συνίσταται στην ταύτιση της εταιρίας Areva T & D AG με την εταιρία Alstom T & D AG, της οποίας μόνον η εταιρική επωνυμία μεταβλήθηκε.
- 40 Με έγγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 29 και 30 Απριλίου 2009, η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva κατέθεσαν παρατηρήσεις επί του περιεχομένου των πρακτικών της επ' ακροατηρίου συζήτησής τους, σχετικά με τις απαντήσεις που έδωσε η Επιτροπή στα ερωτήματα του Πρωτοδικείου όσον αφορά την κοινή ευθύνη για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 41 Με διάταξη του Πρωτοδικείου της 3ης Ιουνίου 2009, επαναλήφθηκε η προφορική διαδικασία. Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 2, των οδηγιών προς τον Γραμματέα του Πρωτοδικείου [νυν Γενικού Δικαστηρίου], ο πρόεδρος του δεύτερου τμήματος του Πρωτοδικείου αποφάσισε την προσθήκη των εγγράφων που κατατέθηκαν στις 29 και 30 Απριλίου 2009 στη δικογραφία.

42 Με έγγραφο που καταχωρίστηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 18 Ιουνίου 2009, η Επιτροπή διατύπωσε τις παρατηρήσεις της επί των προαναφερθέντων εγγράφων. Στο πλαίσιο αυτό, υποστήριξε ότι, όταν επιβάλλει πρόστιμο σε πλείονες εταιρίες, για την καταβολή του οποίου αυτές ευθύνονται εις ολόκληρον, χωρίς άλλη διευκρίνιση ή ένδειξη στο διατακτικό της αποφάσεώς της, δεν σκοπεύει να ρυθμίσει το ζήτημα της εισφοράς εκάστου συνοφειλέτη στο ποσό του προστίμου.

43 Με απόφαση της 1ης Ιουλίου 2009, ο πρόεδρος του δεύτερου τμήματος του Πρωτοδικείου απέρριψε τα αιτήματα τροποποιήσεως των πρακτικών της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, αφού έλεγξε το ακριβές περιεχόμενο των προφορικών απαντήσεων της Επιτροπής κατά την εν λόγω συζήτηση.

44 Η Alstom ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

— να ακυρώσει το άρθρο 1, στοιχείο β', και το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως,

— επικουρικώς, να μειώσει σημαντικά το πρόστιμο που της επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως,

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

45 Οι εταιρίες του ομίλου Areva ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο:

- να ακυρώσει το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατά το μέρος που, αφενός, καταλογίζεται στις Areva T & D SA και Alstom κοινή ευθύνη για την παράβαση κατά το χρονικό διάστημα από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και, αφετέρου, τους καταλογίζεται κοινή ευθύνη για την παράβαση κατά το χρονικό διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004,

- επικουρικώς, να ακυρώσει ή να μειώσει σημαντικά το πρόστιμο που τους επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως,

- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

46 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

- να απορρίψει τις προσφυγές ως αβάσιμες,

- να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

- 47 Οι υπό κρίση υποθέσεις είναι συναφείς ως προς το αντικείμενό τους και το Γενικό Δικαστήριο, αφού άκουσε τους διαδίκους, έκρινε ότι πρέπει να συνεκδικαστούν προς έκδοση κοινής αποφάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 50 του Κανονισμού Διαδικασίας.
- 48 Με τις προσφυγές ζητείται η ακύρωση του άρθρου 1, στοιχεία β', γ', δ', ε' και στ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, κυρίως ή επικουρικώς η ακύρωση του άρθρου 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως και, επικουρικώς, η μεταρρύθμιση του άρθρου 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 49 Πρέπει, πρώτον, να εξεταστούν τα αιτήματα περί ακυρώσεως του άρθρου 1, στοιχεία β', γ', δ', ε' και στ', της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εν συνέχεια, θα εξεταστούν, εφόσον απαιτείται, τα αιτήματα περί ακυρώσεως του άρθρου 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως. Τέλος, θα εξεταστούν ενδεχομένως τα αιτήματα περί μεταρρυθμίσεως του άρθρου 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 50 Προς στήριξη των αιτημάτων τους στο πλαίσιο της υποθέσεως T-117/07, οι εταιρίες του ομίλου Areva προβάλλουν επτά λόγους. Ο πρώτος αντλείται από παράβαση της επιβαλλόμενης από το άρθρο 253 ΕΚ υποχρέωσης αιτιολογήσεως. Ο δεύτερος αντλείται, κατ' ουσίαν, από μη τήρηση των κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων που απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και από παραβίαση των γενικών αρχών της ασφάλειας δικαίου και της μη αναδρομικής επιβολής κυρώσεων. Ο τρίτος αντλείται, κατ' ουσίαν, από μη τήρηση των κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων που απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ. Ο τέταρτος αντλείται, κατ' ουσίαν, από μη τήρηση των κανόνων

καταλογισμού των παραβάσεων που απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και από παράβαση του άρθρου 7 ΕΚ και από παραβίαση των γενικών αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, της ασφάλειας δικαίου, της μη αναδρομικής επιβολής κυρώσεων και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Ο πέμπτος αντλείται από παράβαση των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ. Ο έκτος αντλείται, κατ' ουσίαν, από παράβαση του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ L 1, σ. 1), και του σημείου 2 των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβλήθηκαν κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, [ΑΧ] (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές), από πλάνη εκτιμήσεως, καθώς και από παραβίαση των γενικών αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας. Τέλος, ο έβδομος λόγος αντλείται, κατ' ουσίαν, από πλάνη εκτιμήσεως και παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

- 51 Προς στήριξη των αιτημάτων της στο πλαίσιο της υποθέσεως T-121/07, η Alstom προβάλλει οκτώ λόγους. Ο πρώτος αντλείται από προσβολή του δικαιώματος ασκήσεως αποτελεσματικής ένδικης προσφυγής. Ο δεύτερος αντλείται, κατ' ουσίαν, από παράβαση των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, από παραβίαση των γενικών αρχών της ασφάλειας δικαίου και εξατομικεύσεως των ποινών, καθώς και από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως. Ο τρίτος αντλείται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, η οποία απορρέει από το άρθρο 253 ΕΚ. Ο τέταρτος λόγος αντλείται από μη τήρηση των κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και από πλάνη περί το δίκαιο, και, επικουρικώς, από παράβαση του άρθρου 25 του κανονισμού 1/2003. Ο πέμπτος λόγος αντλείται, κατ' ουσίαν, από πλάνη εκτιμήσεως, από παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών, από παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, καθώς και από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως. Ο έκτος αντλείται, κατ' ουσίαν, από παράβαση των κανόνων αποδείξεως του διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 και το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων [81 ΕΚ] και [82 ΕΚ] όπως έχει τροποποιηθεί (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), καθώς και από παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου. Ο έβδομος λόγος αντλείται από

παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003. Ο όγδοος λόγος αντλείται, κατ' ουσίαν, από παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών και, επικουρικώς, από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.

- 52 Ορισμένοι από τους λόγους ακυρώσεως που προβάλλουν οι προσφεύγουσες ταυτίζονται και, για τον λόγο αυτόν, θα εξεταστούν από κοινού, προς εξασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

Επί των αιτημάτων ακυρώσεως του άρθρου 1, στοιχεία β', γ', δ', ε' και στ', της προσβαλλομένης αποφάσεως

- 53 Κατά του άρθρου 1, στοιχεία β', γ', δ', ε' και στ', της προσβαλλομένης αποφάσεως προβάλλονται λόγοι ή αιτιάσεις διά των οποίων αμφισβητείται η διαπίστωση της Επιτροπής ότι οι εταιρίες του ομίλου Areva και η Alstom παρέβησαν το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, διά της συμμετοχής τους σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών εντός του ΕΟΧ, κατά τα χρονικά διαστήματα που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο (βλ. σκέψη 33 ανωτέρω).

- 54 Στην υπόθεση T-117/07, τα αιτήματα περί ακυρώσεως του άρθρου 1, στοιχεία γ', δ', ε', και στ', της προσβαλλομένης αποφάσεως στηρίζονται σε προβαλλόμενους με την προσφυγή λόγους ή αιτιάσεις, που είτε στρέφονται κατά των εκτιμήσεων της Επιτροπής ότι η Areva T & D SA, για το χρονικό διάστημα από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 11 Μαΐου 2004, η Areva T & D AG, για το χρονικό διάστημα από τις 2 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 11 Μαΐου 2004, και η Areva καθώς και η Areva T & D Holding SA, για το χρονικό διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, υπέχουν προσωπική ευθύνη για τη συμμετοχή του κλάδου ΕΜΜΑ αυτών ή για τη συμμετοχή των θυγατρικών τους σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών εντός του ΕΟΧ (δεύτερος, τρίτος τέταρτος και πέμπτος λόγος ακυρώσεως), είτε αντλούνται

από παραβάσεις ουσιώδους τύπου, δυνάμενες να έχουν επιπτώσεις ως προς τις εν λόγω εκτιμήσεις (πρώτος λόγος).

- 55 Στην υπόθεση T-121/07, τα αιτήματα ακυρώσεως του άρθρου 1, στοιχείο β', της προσαλλομένης αποφάσεως στηρίζονται σε προβαλλόμενους με την προσφυγή λόγους ή αιτιάσεις, που είτε στρέφονται κατά της εκτιμήσεως της Επιτροπής ότι η Alstom υπέχει ευθύνη για τη συμμετοχή του κλάδου ΕΜΜΑ ή για τη συμμετοχή των θυγατρικών της σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών εντός του ΕΟΧ για το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 (τέταρτος και έκτος λόγος ακυρώσεως), είτε αντλούνται από παραβάσεις ουσιώδους τύπου, δυνάμενες να έχουν επιπτώσεις ως προς τις εν λόγω εκτιμήσεις (τρίτος και έβδομος λόγος ακυρώσεως).

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- 56 Από τους λόγους ή τις αιτιάσεις που προβάλλονται με τις προσφυγές προκύπτει ότι οι εταιρίες του ομίλου Areva, αφενός, και η Alstom, αφετέρου, υποστηρίζουν απόψεις εκ διαμέτρου αντίθετες όσον αφορά τον καταλογισμό της παραβάσεως για όλο το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 11 Μαΐου 2004 ή για μέρος αυτού.
- 57 Η Alstom υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η προσωπική ευθύνη λόγω της συμμετοχής του κλάδου ΕΜΜΑ στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 έχει πλέον μεταβιβαστεί στην Alstom T & D SA και στην Alstom T & D AG, κατόπιν ενδοομιλικής αναδιαρθρώσεως των δραστηριοτήτων Μ&Δ. Υποστηρίζει, εξάλλου, ότι δεν μπορεί να της καταλογιστεί προσωπική ευθύνη λόγω της συμμετοχής των εν λόγω θυγατρικών της στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις

8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, διότι η Alstom T & D SA και η Alstom T & D AG, στις οποίες μεταβιβάστηκαν οι δραστηριότητες αυτές, καθόριζαν αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους στην αγορά. Τέλος, η Alstom υποστηρίζει ότι η προσωπική ευθύνη που της καταλογίζεται λόγω της συμμετοχής του κλάδου EMMA της Alstom T & D SA και της Alstom T & D AG στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 έχει μεταβιβαστεί, μαζί με τον προαναφερθέντα κλάδο και τις προαναφερθείσες θυγατρικές (οι οποίες εν συνεχεία μετονομάστηκαν σε Areva T & D SA και Areva T & D AG), στις εταιρίες του ομίλου Areva στο πλαίσιο της μεταβιβάσεως των σχετικών με τον κλάδο M&Δ δραστηριοτήτων από τον ένα όμιλο στον άλλο.

58 Αντιθέτως, οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστηρίζουν ότι δεν υπέχουν προσωπική ευθύνη λόγω της συμμετοχής των εταιριών του ομίλου Alstom στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, διότι οι σχετικές με EMMA δραστηριότητες είχαν μεταβιβαστεί στις Alstom T & D SA και Alstom T & D AG, των οποίων τη συμπεριφορά στην αγορά καθόριζε η Alstom. Η Areva και η Areva T & D Holding SA υποστηρίζουν ακόμη ότι δεν υπέχουν προσωπική ευθύνη λόγω της συμμετοχής των θυγατρικών τους στην παράβαση από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, στον βαθμό που η Areva T & D SA και η Areva T & D AG, στις οποίες είχαν μεταβιβαστεί οι εν λόγω δραστηριότητες, καθόριζαν αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους στην αγορά.

59 Επισημαίνεται ότι, με τα δικόγραφά τους, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι «Areva T & D SA» και «Areva T & D AG» αποτελούν απλώς τις νέες εταιρικές επωνυμίες που δόθηκαν στις Alstom T & D SA και Alstom T & D AG μετά την εκχώρηση των εταιριών αυτών στον όμιλο Areva στις 8 Ιανουαρίου 2004. Συναφώς, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη τα όσα υποστηρίζουν οι εταιρίες του ομίλου Areva με τις τελικές παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, σύμφωνα με τις οποίες η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί τα πράγματα, ταυτίζοντας την Areva T & D AG με την εταιρία Alstom T & D AG. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες επιχειρούν, με τα ως άνω υποστηριζόμενα, να προβάλουν εμμέσως λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από πλάνη περί το δίκαιο, από την οποία φέρεται να πάσχει ως προς το σημείο αυτό η προσβαλλόμενη απόφαση, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 48, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, η προβολή νέων ισχυ-

ρισμών κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται, εκτός αν στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία. Δεδομένου ότι, εν προκειμένω, οι εταιρίες του ομίλου Areva δεν εξέθεσαν τα ουσιώδη πραγματικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται ο νέος λόγος ακυρώσεως ούτε, κατά μείζονα λόγο, υποστήριξαν ότι τα στοιχεία αυτά ανέκυψαν κατά τη διαδικασία, τα όσα υποστηρίζουν είναι απορριπτέα ως απαράδεκτα. Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, στις υποθέσεις T-117/07 και T-121/07, η Alstom T & D AG και η Areva T & D AG αποτελούν, υπό διαφορετικές εταιρικές επωνυμίες, ένα και το αυτό νομικό πρόσωπο.

Επί της μετακλίσεως, στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, της προσωπικής ευθύνης που βαρύνει την Alstom, λόγω της συμμετοχής του κλάδου EMMA της δεύτερης στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992

— Επιχειρήματα των διαδίκων

⁶⁰ Στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους του τέταρτου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο, η Alstom προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν μετακλίσει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, την προσωπική ευθύνη που η εν λόγω εταιρία υπείχε λόγω της συμμετοχής μέρους του «κλάδου M&Δ» αυτής στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992.

⁶¹ Κατά την Alstom, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, κατά την εφαρμογή των κανόνων καταλογισμού της παραβάσεως, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, διότι δεν εφάρμοσε, όσον αφορά τις σχέ-

σεις της εν λόγω εταιρίας με τις πρώην θυγατρικές στον κλάδο Μ&Δ, το λεγόμενο κριτήριο της «οικονομικής συνέχειας», όπως αυτό έχει κατοχυρωθεί νομολογιακά (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψεις 356 έως 359, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-43/02, Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3435, σκέψη 132), καταλογίζοντας στην Alstom προσωπική ευθύνη για τη συμμετοχή μέρους του «κλάδου Μ&Δ» αυτής στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992, χωρίς η Επιτροπή να λάβει υπόψη της ότι η εν λόγω επιχείρηση είχε μεταβιβάσει τις πρώην θυγατρικές της που δραστηριοποιούνταν στον κλάδο Μ&Δ, στο πλαίσιο αναδιαρθρώσεως εντός του ομίλου Alstom. Φρονεί, κατ' ουσίαν, αν και ο «κλάδος Μ&Δ» του ομίλου Alstom δεν είχε νομική προσωπικότητα έως τις 7 Δεκεμβρίου 1992, εντούτοις, με τη σύσταση, την ημερομηνία αυτή, θυγατρικής στην οποία περιήλθε ο κλάδος αυτός, εκτός Ελβετίας, δηλαδή της Kléber Eyla (η οποία κατόπιν μετονομάστηκε σε Alstom T & D SA και εν συνεχεία σε Areva T & D SA), η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα, όταν εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, να προσδιορίσει το νομικό πρόσωπο στο οποίο μεταβιβάστηκε η μετέχουσα στην παράβαση επιχείρηση και στο οποίο μπορούσε, ως εκ τούτου, να καταλογίσει την παράβαση αυτή. Ανάλογος συλλογισμός ισχύει και για τη μεταβίβαση, στις 22 Δεκεμβρίου 2003, των δραστηριοτήτων Μ&Δ στην Ελβετία από τον όμιλο Alstom στην Alstom (Schweiz) Services AG (η οποία κατόπιν μετονομάστηκε σε Alstom T & D AG και εν συνεχεία σε Areva T & D AG).

- 62 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας και ζητεί να απορριφθεί η συγκεκριμένη αιτίαση.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 63 Στο δίκαιο του ανταγωνισμού, ο όρος «επιχείρηση» προσδιορίζει μια οικονομική ενότητα από απόψεως αντικειμένου της επίδικης παραβάσεως (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Ιουλίου 1984, 170/83, Hydrotherm Gerätebau, Συλλογή 1984, σ. 2999, σκέψη 11· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 29ης Ιουνίου

2000, T-234/95, DSG κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2603, σκέψη 124, και της 15ης Σεπτεμβρίου 2005, T-325/01, DaimlerChrysler κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-3319, σκέψη 85). Το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, απαγορεύοντας στις επιχειρήσεις, μεταξύ άλλων, να συνάπτουν συμφωνίες ή να μετέχουν σε εναρμονισμένες πρακτικές που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς, αφορά οικονομικές μονάδες, εκάστη των οποίων περιλαμβάνει ενιαία οργάνωση προσωπικών, υλικών και άυλων στοιχείων, τα οποία έχουν ταχθεί στη διαρκή επιδίωξη ορισμένου οικονομικού σκοπού, η οποία οργάνωση δύνανται να συντελέσει στη διάπραξη παραβάσεως προβλεπομένης από τη διάταξη αυτήν (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-6/89, Enichem Anic κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1623, σκέψη 235, και της 10ης Μαρτίου 1992, T-11/89, Shell κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-757, σκέψη 311).

64 Η εφαρμογή και η εκτέλεση των αποφάσεων που εκδίδει η Επιτροπή κατ' εφαρμογήν του άρθρου 81 ΕΚ προϋποθέτει, πάντως, να απευθύνονται οι αποφάσεις αυτές σε νομικά πρόσωπα (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, λεγόμενη «PVC II», Συλλογή 1999, σ. II-931, σκέψη 978, και της 12ης Δεκεμβρίου 2007, T-112/05, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-5049, σκέψη 59). Επομένως, όταν η Επιτροπή εκδίδει απόφαση κατ' εφαρμογήν του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει να προσδιορίζει τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα στα οποία μπορεί να καταλογιστούν οι πράξεις της εμπλεκόμενης επιχειρήσεως και να επιβληθούν συναφώς κυρώσεις, και τα οποία θα είναι οι αποδέκτες της αποφάσεως (βλ., συναφώς, απόφαση Hydrotherm Gerätebau, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 11).

65 Βάσει της αρχής της προσωπικής ευθύνης (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1972, 48/69, ICI κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 99, σκέψεις 131 έως 141, της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, Συλλογή 1999, σ. I-4125, σκέψη 78, και της 11ης Δεκεμβρίου 2007, C-280/06, ETI κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-10893, σκέψη 39· βλ., επίσης, προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση ETI κ.λπ., σημεία 71 επ.), σύμφωνα με την οποία ένα πρόσωπο μπορεί να κριθεί υπεύθυνο μόνο για τις πράξεις του (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Γ. Κοσμά στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic

Partecipazioni, σημείο 74), το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διεύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως ευθύνεται καταρχήν γι' αυτήν, ακόμη και αν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως με την οποία διαπιστώνεται η παράβαση, την ευθύνη της εκμετάλλευσης της επιχείρησης έφερε άλλο πρόσωπο (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10101, σκέψη 27, και C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9925, σκέψη 37· βλ. επίσης, συναφώς, απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-279/98 P, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9693, σκέψη 78).

66 Κατά τη νομολογία, σε εξαιρετικές περιστάσεις, είναι δυνατόν, κατά παρέκκλιση από την αρχή της προσωπικής ευθύνης και κατ' εφαρμογήν του λεγομένου κριτηρίου της «οικονομικής συνέχειας», η παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού να καταλογιστεί στον οικονομικό διάδοχο του νομικού προσώπου που διέπραξε την παράβαση, έστω και αν αυτό δεν έχει παύσει να υφίσταται κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως περί διαπιστώσεως της εν λόγω παραβάσεως, ούτως ώστε να μη διακυβευθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα των κανόνων αυτών λόγω μεταβολών, ιδίως, στη νομική μορφή των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-9/99, HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1487, σκέψεις 105 και 106).

67 Με την απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω (σκέψεις 356 έως 359), το Δικαστήριο έκρινε ότι το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας ότι η Επιτροπή ορθώς καταλόγισε, στο πλαίσιο ενδοομιλικής μεταβιβάσεως, στην αποκτώσα εταιρία την παράβαση που είχε διαπράξει η επιχείρηση πριν τη μεταβίβασή της, παρά το γεγονός ότι η μεταβιβάζουσα εταιρία εξακολούθησε να υφίσταται από νομικής απόψεως. Το Δικαστήριο δεν ακολούθησε τη λύση που δόθηκε με τη σκέψη 145 της αποφάσεώς του Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 65 ανωτέρω, κατά την οποία το λεγόμενο «κριτήριο της οικονομικής συνέχειας» έχει εφαρμογή μόνο στην περίπτωση κατά την οποία το νομικό πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για την εκμετάλλευση της επιχείρησης έπαυσε να υφίσταται μετά τη διάπραξη της παραβάσεως, στηριζόμενο στο γεγονός ότι η μεταβιβάζουσα εταιρία είχε εκχωρήσει όλες τις οικονομικές δραστηριότητές της στην αποκτώσα εταιρία, διατηρώντας όμως δομική σχέση με την εταιρία αυτή, της οποίας κατείχε το 50 % των μετοχών.

68 Με την απόφαση Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω (σκέψεις 132 και 133), το Πρωτοδικείο έκρινε, παραπέμποντας στην απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, ότι, στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, όταν μια εταιρία, η οποία εξακολουθεί να υφίσταται ως νομική οντότητα, μεταβιβάσει σε άλλη μέρος των δραστηριοτήτων της, οι οποίες αποτελούν επιχείρηση, η δεύτερη εταιρία μπορεί να καταστεί υπεύθυνη για τις πράξεις της εν λόγω επιχείρησης. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη επειδή, στο πλαίσιο ενδοομιλικής μεταβιβάσεως επιχείρησης, κατ'αλόγιστο στην αποκτώσα εταιρία την παράβαση που διέπραξε η επιχείρηση αυτή πριν τη μεταβίβασή της, παρά το γεγονός ότι η μεταβιβάζουσα εταιρία εξακολουθούσε να υφίσταται από νομικής απόψεως. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η μεταβιβάζουσα εταιρία είχε διατηρήσει την παραγωγική δραστηριότητα της επίμαχης επιχείρησης, αλλά είχε μεταβιβάσει, μεταξύ άλλων, τη διαχείριση ή τη διεύθυνση της επιχείρησης αυτής στην αποκτώσα εταιρία, η οποία μπορούσε κατά τούτο να θεωρηθεί οικονομικός διάδοχος της μεταβιβάζουσας εταιρίας.

69 Με τις σκέψεις 38 έως 42 της αποφάσεως ETI κ.λπ, σκέψη 65 ανωτέρω, το Δικαστήριο δικαιολόγησε την εφαρμογή του λεγομένου κριτηρίου της «οικονομικής συνέχειας» με την ανάγκη εξασφάλισης του αποτρεπτικού αποτελέσματος των κυρώσεων που επιβάλλονται λόγω παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού. Παραπέμποντας στην απόφασή του Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, το Δικαστήριο έκρινε, με τις σκέψεις 48 έως 51 της αποφάσεως, ότι η επιβολή κυρώσεως κατά τον τρόπο αυτόν δεν παραβιάζει την αρχή της προσωπικής ευθύνης, ακόμη και αν η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση εξακολουθεί να υφίσταται κατά τον χρόνο επιβολής κυρώσεως στην επιχείρηση στην οποία μεταβίβασε τις οικονομικές δραστηριότητές της, εφόσον οι εν λόγω επιχειρήσεις ήταν υπό τον έλεγχο του ίδιου προσώπου και εφάρμοσαν, λόγω των μεταξύ τους στενών οικονομικών και οργανωτικών δεσμών, κατ' ουσίαν, τις ίδιες εμπορικής φύσεως εντολές. Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατά τα άρθρα 81 επ. ΕΚ, στην περίπτωση επιχειρήσεων που εξαρτώνται από την ίδια δημόσια αρχή, όταν μια επιχείρηση διαπράττει ενιαία παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού την οποία συνεχίζει έως την παύση της η επιχείρηση που διαδέχθηκε την πρώτη, η οποία δεν έπαυσε να υφίσταται, στη δεύτερη επιχείρηση μπορεί να επιβληθεί κύρωση για το σύνολο της παραβάσεως αν αποδεικνύεται ότι οι δύο αυτές επιχειρήσεις ήσαν υπό την εποπτεία της εν λόγω αρχής.

- 70 Η προαναφερθείσα νομολογία εφαρμόζεται, κατ' αναλογία, στο άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ.
- 71 Εν προκειμένω, πρέπει, πρώτον, να προσδιοριστεί η «επιχείρηση», κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού, η οποία μετείχε στην παράβαση που καταλογίστηκε στην Alstom με το άρθρο 1, στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως. Από τα περιγραφόμενα στις αιτιολογικές σκέψεις 5 έως 87 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σχετικά με τον «τομέα τον οποίον αφορά η διαδικασία», και στις αιτιολογικές σκέψεις 16 έως 22 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σχετικά με τις «επιχειρήσεις τις οποίες αφορά η διαδικασία», προκύπτει ότι η μετέχουσα στην παράβαση επιχείρηση αντιστοιχεί, εν προκειμένω, σε ενιαία οργάνωση προσωπικών, υλικών και άυλων στοιχείων η οποία, αρχικώς εντός του ομίλου Alstom και εν συνεχεία, μετά τη μεταβίβαση της 8ης Ιανουαρίου 2004 (βλ. σκέψη 9 ανωτέρω), εντός του ομίλου Areva, ασκούσε τις σχετικές με EMMA δραστηριότητες (στο εξής: επίμαχη επιχείρηση). Επομένως, δεν ευσταθεί η άποψη της Alstom ότι η επίμαχη επιχείρηση συνίσταται από τον «κλάδο Μ&Δ» του ομίλου Alstom ή, ευρύτερα, από όλα τα στοιχεία που, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, χρησιμοποιήθηκαν για την άσκηση των δραστηριοτήτων στον κλάδο αυτόν.
- 72 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 357 και 358 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει επίσης ότι η Επιτροπή καταλόγισε στην Alstom τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992, επισημαίνοντας ότι, έως τις 7 Δεκεμβρίου 1992, οι δραστηριότητες στον κλάδο του EMMA εντός του ομίλου Alstom ασκούνταν απευθείας από την Alsthom SA και κατόπιν από την GEC Alsthom SA, και όχι από τις προγενέστερες των Areva T & D SA και Areva T & D AG επιχειρήσεις. Η Επιτροπή επισήμανε ακόμη ότι, πριν τον Δεκέμβριο του 2002, οι δραστηριότητες Μ&Δ του ομίλου Alstom στην Ελβετία ασκούνταν από τη Sprecher Energie (την οποία η Alsthom SA απέκτησε τον Ιανουάριο του 1986), η οποία εν συνεχεία μετονομάστηκε σε Alstom AG (Suisse). Η Επιτροπή, αφού διαπίστωσε ότι τα συγκεκριμένα νομικά πρόσωπα υφίσταντο ανέκαθεν εντός του ομίλου Alstom υπό νέες επωνυμίες, έκρινε ότι η Alstom, ως μητρική εταιρία στην οποία τα εν λόγω πρόσωπα ανήκαν εξ ολοκλήρου, διατηρεί την ευθύνη της όσον αφορά τις δραστηριότητές τους πριν τη σύσταση των προκατόχων των Areva T & D SA και Areva T & D AG. Η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν έπρεπε να καταλογίσει στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, ως διαδόχους από νομικής και οικονομικής απόψεως, ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση κατά

το κρίσιμο χρονικό διάστημα, έστω και αν οι δραστηριότητες Μ&Δ εντός του ομίλου Alstom μεταβιβάστηκαν εν συνεχεία στους αντίστοιχους προκατόχους τους.

- 73 Η Alstom δεν προβάλλει λόγο ή αιτίαση κατά των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης απόφασης, με τις οποίες της καταλογίζεται ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992, με το σκεπτικό ότι, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, είχε την εν λόγω επιχείρηση υπό τη διεύθυνσή της, διά θυγατρικών οι οποίες της ανήκαν εξ ολοκλήρου ή σχεδόν εξ ολοκλήρου. Συγκεκριμένα, η Alstom απλώς υποστηρίζει ότι η σχετική ευθύνη της μεταβιβάστηκε στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, σύμφωνα με το λεγόμενο κριτήριο της «οικονομικής συνέχειας», το οποίο διαμορφώθηκε νομολογιακά με τις αποφάσεις Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής και Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω.
- 74 Πρώτον, δεν είναι λυσιτελής η επίκληση της αιτιολογικής σκέψεως 339 της προσβαλλομένης απόφασης, στην οποία παραπέμπει η αιτιολογική σκέψη 357, προς στήριξη της απόφασης της Επιτροπής να μη μετακυλίσει στις Areva T & D SA και Areva T & D AG την ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992. Συγκεκριμένα, με την αιτιολογική σκέψη 339 της προσβαλλομένης απόφασης εξετάζεται αν, βάσει των αρχών που διατύπωσε το Δικαστήριο με τις σκέψεις 356 έως 359 της απόφασης Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής και με τη σκέψη 132 της απόφασης Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, είναι δυνατόν να μεταβιβαστεί ευθύνη μεταξύ εταιριών του ίδιου ομίλου κατ' εφαρμογήν του λεγομένου κριτηρίου της «οικονομικής συνέχειας». Με τη σκέψη αυτή, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, εφόσον μια εταιρία διατηρεί τη νομική προσωπικότητά της, αφού έχει μεταβιβάσει μέρος των δραστηριοτήτων της σε άλλη εταιρία του ίδιου ομίλου, μπορεί η Επιτροπή να καταλογίσει στη δεύτερη εταιρία ευθύνη για τις παραβάσεις που διέπραξε η πρώτη. Κατά συνέπεια, η παραπομπή στην αιτιολογική σκέψη 339 της προσβαλλομένης απόφασης, διά της αιτιολογικής σκέψεως 357 αυτής, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση του αν ήταν ορθή η απόφαση της Επιτροπής να μη μετακυλίσει στις Areva T & D SA και Areva T & D AG την ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992.

- 75 Με το υπόμνημά της αντικρούσεως στην υπόθεση T-121/07, η Επιτροπή προβάλλει ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τήρησε τους κανόνες που απορρέουν από την αρχή της προσωπικής ευθύνης (βλ. σκέψη 65 ανωτέρω). Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 357 και 358 της προσβαλλομένης αποφάσεως, των οποίων το περιεχόμενο συνοψίζεται στη σκέψη 72 ανωτέρω, προκύπτει ότι η συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992 καταλογίστηκε στην Alstom διότι αυτή, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, είχε την εν λόγω επιχείρηση υπό τη διεύθυνσή της, διά θυγατρικών οι οποίες της ανήκαν εξ ολοκλήρου ή σχεδόν εξ ολοκλήρου και υφίσταντο ανέκαθεν εντός του ομίλου Alstom.
- 76 Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστεί αν, όπως προβάλλει η Alstom, η ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992 πρέπει να μετακυλιστεί στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, με το σκεπτικό ότι η επίμαχη επιχείρηση μεταβιβάστηκε στους αντίστοιχους προκατόχους τους, ήτοι στις Kléber Eylau και Alstom (Schweiz) Services, από την GEC Alsthom SA, στις 7 Δεκεμβρίου 1992, και από την Alstom AG (Suisse), στις 22 Δεκεμβρίου 2003.
- 77 Τονίζεται, συναφώς, ότι η άποψη της Alstom συνεπάγεται ότι οι Areva T & D SA και Areva T & D AG είναι υπόλογες για την παράβαση που καταλογίζεται στις GEC Alsthom SA και Alstom AG (Suisse), οι οποίες, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, ήταν θυγατρικές του ομίλου Alstom, ανήκουσες εξ ολοκλήρου ή σχεδόν εξ ολοκλήρου στην Alstom ή στους προκατόχους της.
- 78 Σε μια τέτοια περίπτωση, πάντως, το λεγόμενο κριτήριο της «οικονομικής συνέχειας» μπορεί να εφαρμοστεί μόνον εάν η επίμαχη επιχείρηση δεν βρισκόταν πλέον υπό την ευθύνη ή υπό τη διεύθυνση της Alstom, κατόπιν των αναδιαρθρώσεων που επήλθαν εντός του ομίλου Alstom στις 7 Δεκεμβρίου 1992 και στις 22 Δεκεμβρίου 2003. Αν, αντιθέτως, διαπιστωθεί ότι η Alstom ουδέποτε έπαυσε να έχει την εν λόγω επιχείρηση υπό τη διεύθυνσή της, διά θυγατρικών που της ανήκουν εξ ολοκλήρου ή σχεδόν εξ ολοκλήρου, έως τη μεταβίβαση που πραγματοποιήθηκε στις 8 Ιανουαρίου 2004 από τον ένα όμιλο στον άλλο, η εν λόγω εταιρία εξακολουθεί να υπέχει ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992, η δε Επιτροπή δεν θα έχει υποπέσει σε πλάνη περί το

δίκαιο, επειδή δεν εφάρμοσε, όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ της Alstom και των θυγατρικών της στον κλάδο Μ&Δ, το λεγόμενο κριτήριο της «οικονομικής συνέχειας», κατόπιν των προαναφερθεισών αναδιαρθρώσεων εντός του ομίλου (βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mischo στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, σημείο 26).

- 79 Κατόπιν των προεκτεθέντων, το Γενικό Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο, πριν αποφανθεί επί της συγκεκριμένης αιτιάσεως, να εξετάσει τους λόγους ή τις αιτιάσεις που προβάλλονται κατά του καταλογισμού στην Alstom, με το άρθρο 1, στοιχείο β', της προσβαλλομένης απόφασεως, ευθύνης για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, λόγω της ιδιότητάς της ως μητρικής εταιρίας στην οποία ανήκουν εξ ολοκλήρου οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG.

Επί της προσωπικής ευθύνης που υπέχει η Alstom, ως μητρική εταιρία στην οποία ανήκουν εξ ολοκλήρου οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG, λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 80 Με το πρώτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από μη τήρηση των κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, η Alstom προσάπτει στην Επιτροπή ότι της καταλόγισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, λόγω της ιδιότητάς της ως μητρικής εταιρίας στην οποία ανήκουν εξ ολοκλήρου οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG.

- 81 Με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, η Alstom προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέβη το άρθρο 253 ΕΚ, διότι δεν αιτιολόγησε επαρκώς κατά νόμο τον καταλογισμό της παραβάσεως σε αυτήν, λόγω της ιδιότητάς της ως μητρικής εταιρίας στην οποία ανήκουν εξ ολοκλήρου οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που η ίδια προσκόμισε κατά τη διοικητική διαδικασία. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, προέβαλε επίσης, συναφώς, παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και της αρχής της ισότητας των διαδικών ενώπιον του δικαστή της Ένωσης.
- 82 Στο πλαίσιο του έβδομου λόγου ακυρώσεως, η Alstom προβάλλει παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003, η οποία συνίσταται στο γεγονός ότι η Επιτροπή της καταλόγισε ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, λόγω της ιδιότητάς της ως μητρικής εταιρίας στην οποία ανήκουν εξ ολοκλήρου οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG, έχοντας λάβει υπόψη σε βάρος της, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ορισμένα πραγματικά στοιχεία, προσκομισθέντα από τις εταιρίες του ομίλου Areva, χωρίς προηγουμένως να την ενημερώσει ότι τα στοιχεία αυτά ενδέχεται να ληφθούν υπόψη σε βάρος της και χωρίς να της παράσχει τη δυνατότητα να προβάλει την άποψή της. Τούτο ισχύει για τα στοιχεία που παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 351 και 354 της προσβαλλομένης αποφάσεως, όσον αφορά την απόφαση που εξέδωσε σε βάρος μιας εκ των προκατόχων της, της Alsthom SA, το γαλλικό Συμβούλιο του Ανταγωνισμού την 1η Μαρτίου 1988 και το γεγονός ότι έξι μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Alstom T & D SA κατείχαν, ταυτοχρόνως ή διαδοχικώς, διευθυντικές θέσεις στην Alstom.
- 83 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα της Alstom και ζητεί την απόρριψη των ως άνω λόγων και αιτιάσεων.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 84 Για την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, ο τυπικός διαχωρισμός μεταξύ δύο εταιριών, απόρροια της χωριστής νομικής προσωπικότητάς τους, δεν έχει απο-

φασιστική σημασία, διότι εκείνο που προέχει είναι το αν έχουν ή όχι ενιαία συμπεριφορά στην αγορά (βλ., συναφώς, απόφαση ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψη 140). Επομένως, μπορεί να είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί αν δύο εταιρίες με χωριστές νομικές προσωπικότητες αποτελούν ή ανήκουν σε ενιαία επιχείρηση, θεωρούμενη ως οικονομική οντότητα συμπεριφερόμενη κατά τρόπο ενιαίο στην αγορά (απόφαση DaimlerChrysler κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 85).

⁸⁵ Κατά πάγια νομολογία, το γεγονός ότι μια θυγατρική εταιρία έχει χωριστή νομική προσωπικότητα δεν αρκεί για να αποκλειστεί η δυνατότητα να καταλογιστεί η συμπεριφορά της στη μητρική εταιρία, ιδίως όταν η θυγατρική δεν καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει κατά κύριο λόγο τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας (απόφαση ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψεις 132 και 133, και απόφαση PVC II, σκέψη 64 ανωτέρω, σκέψη 960). Όταν η θυγατρική εταιρία δεν διαθέτει πραγματική αυτοτέλεια κατά τον καθορισμό της συμπεριφοράς της στην αγορά, οι απαγορεύσεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, μπορούν να λογισθούν ως ανεφάρμοστες στις σχέσεις μεταξύ αυτής και της μητρικής εταιρίας με την οποία αποτελεί ενιαία οικονομική οντότητα (απόφαση ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψη 134· απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Ιανουαρίου 1995, T-102/92, Viho κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-17, σκέψη 51).

⁸⁶ Στο πλαίσιο αυτό, απόκειται, κατ' αρχήν, στην Επιτροπή να αποδείξει ότι η μητρική εταιρία όντως ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της στην αγορά, βάσει συνόλου αποδεικτικών στοιχείων, στα οποία καταλέγεται ειδικότερα η εξουσία διεύθυνσεως που ασκεί η μητρική επί της θυγατρικής (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-314/01, Avebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3085, σκέψη 136 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Πάντως, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, η Επιτροπή μπορεί ευλόγως να θεωρήσει ότι η θυγατρική που ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία εφαρμόζει κατ' ουσίαν τις οδηγίες της μητρικής της και ότι το εν λόγω τεκμήριο συνεπάγεται ότι η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να εξακριβώνει αν η μητρική εταιρία όντως άσκησε την εξουσία αυτή. Όταν η Επιτροπή εκθέτει, με την ανακοίνωση των αιτιάσεων, την πρόθεσή της να καταλογίσει στη μητρική εταιρία ευθύνη για παράβαση της θυγατρικής, βάσει του τεκμηρίου που στηρίζεται στο γεγονός ότι

η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική, απόκειται στη μητρική εταιρία που επιθυμεί να αμφισβητήσει την ευθύνη αυτή να προσκομίσει, κατά τη διοικητική διαδικασία ή, το αργότερο, ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, επαρκή αποδεικτικά στοιχεία προς ανατροπή του τεκμηρίου, αποδεικνύοντας ότι η θυγατρική, μολονότι ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική, εντούτοις καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-330/01, Akzo Nobel κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3389, σκέψεις 82 και 83 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

⁸⁷ Με τη διαπιστωτική της παραβάσεως απόφαση, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τις απαντήσεις των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στην ανακοίνωση αιτιάσεων. Συναφώς, η Επιτροπή δεν πρέπει απλώς να δέχεται ή να απορρίπτει τα επιχειρήματα των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, αλλά και να προβαίνει σε δική της ανάλυση των προβαλλομένων πραγματικών περιστατικών, ούτως ώστε είτε να αποσύρει τις αιτιάσεις που θα αποδειχθούν αβάσιμες είτε να διαμορφώσει ή να συμπληρώσει, τόσο νομικώς όσο και όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά, την επιχειρηματολογία που προβάλλει προς στήριξη των αιτιάσεων της (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2006, T-15/02, BASF κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-497, σκέψη 93· βλ. επίσης, συναφώς, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψεις 91 και 92, της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψεις 437 και 438, και της 29ης Οκτωβρίου 1980, 209/78 έως 215/78 και 218/78, Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 207, σκέψη 68).

⁸⁸ Όσον αφορά την υποχρέωση αιτιολόγησεως που υπέχει η Επιτροπή, προκειμένου ιδίως περί αποφάσεων με τις οποίες διαπιστώνεται παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ της αιτιάσεως που αντλείται από ελλιπή ή ανεπαρκή αιτιολόγηση και εκείνης που αντλείται από ανακριβή αιτιολόγηση της αποφάσεως (λόγω πλάνης περί τα πράγματα ή πλάνης περί το δίκαιο). Η τελευταία αυτή πτυχή εμπίπτει στην εξέταση της νομιμότητας, από ουσιαστικής απόψεως, της προσβαλλομένης αποφάσεως και δεν αφορά παράβαση ουσιαστικού τύπου, οπότε δεν μπορεί να συνιστά παράβαση του άρθρου 253 ΕΚ (βλ., σχετικά, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέ-

ψεις 67 και 72, της 30ής Μαρτίου 2000, C-265/97 P, VBA κατά Florimex κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-2061, σκέψη 114, και της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P και C-180/01 P, International Power κ.λπ. κατά NALOO, Συλλογή 2003, σ. I-11421, σκέψη 145· απόφαση του Πρωτοδικείου της 7ης Νοεμβρίου 1997, T-84/96, Cίρεκε κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-2081, σκέψη 47). Η επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία, ως ουσιώδης τύπος, πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως και να εμφανίζει, κατά τρόπο σαφή και μη διαφορούμενο, τη συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εκδίδει την πράξη, ώστε οι μεν ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και να μπορούν έτσι να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους, το δε αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να μπορεί να ασκεί τον έλεγχο του (απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Σεπτεμβρίου 2003, C-338/00 P, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9189, σκέψη 124). Μολονότι η Επιτροπή υποχρεούται, κατά το άρθρο 253 ΕΚ, να παραθέτει τα πραγματικά περιστατικά τα οποία στηρίζουν την αιτιολογία της απόφασεως και τη νομική συλλογιστική που την οδήγησαν να λάβει την εν λόγω απόφαση, εντούτοις η διάταξη αυτή δεν την υποχρεώνει να πραγματεύεται όλα τα πραγματικά και νομικά σημεία που συζητήθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία (αποφάσεις της 17ης Ιανουαρίου 1984, 43/82 και 63/82, VBVB και VBBB κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 19, σκέψη 22, της 11ης Ιουλίου 1989, 246/86, Belasco κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 2117, σκέψη 55, και Volkswagen κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 127). Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως στην παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά (βλ. απόφαση Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, προπαρατεθείσα, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

⁸⁹ Η προπαρατεθείσα νομολογία ισχύει, κατ' αναλογία, και για τις αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ.

⁹⁰ Εν προκειμένω, με τις παραγράφους 331 και 337 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, η Επιτροπή αναφέρει ότι σκοπεύει να καταλογίσει στις Alstom, Areva T & D SA και Areva T & D AG κοινή ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, βάσει του τεκμηρίου

ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι οι θυγατρικές ανήκουν εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία (βλ. σκέψη 86 ανωτέρω).

⁹¹ Από τις αιτιολογικές σκέψεις 335, 348 έως 356 και 358 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή καταλόγισε στις Alstom και Areva T & D SA κοινή ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, στηριζόμενη εν τέλει όχι μόνο στο τεκμήριο ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι οι θυγατρικές ανήκουν εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, αλλά και σε στοιχεία προσκομισθέντα κατά τη διοικητική διαδικασία. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επικαλέστηκε, με την αιτιολογική σκέψη 351 της προσβαλλομένης αποφάσεως, απόφαση του γαλλικού Συμβουλίου Ανταγωνισμού της 1ης Μαρτίου 1988, με την οποία επιβλήθηκε στην Alsthom, βάσει της γαλλικής νομοθεσίας, πρόστιμο για νόθευση διαγωνισμών με αντικείμενο επίσης ηλεκτρικό υλικό (μετασχηματιστές υψηλής τάσεως). Επικαλέστηκε, ακόμη, με την αιτιολογική σκέψη 353 της προσβαλλομένης αποφάσεως, στοιχεία προσκομισθέντα από την Alstom, προς απόδειξη του ότι, εντός του ομίλου Alstom, η λειτουργική οργάνωση ήταν σημαντικότερη από τη νομική δομή και ότι, όπως και στον κλάδο M&Δ, οι σχετικές με έργα ΕΜΜΑ δραστηριότητες διευθύνονταν στο ανώτατο επίπεδο από την Alstom και τους προκατόχους της. Τέλος, με τις αιτιολογικές σκέψεις 354 και 355 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επικαλέστηκε στοιχεία προσκομισθέντα από τις εταιρίες του ομίλου Areva, με τα οποία καθίσταται δυνατός ο προσδιορισμός των έξι μελών του διοικητικού συμβουλίου της Alstom T & D SA τα οποία ταυτοχρόως ή διαδοχικώς ήταν μέλη του διοικητικού συμβουλίου των «επικεφαλής εταιριών» του ομίλου Alstom πριν τον Ιανουάριο του 2004 ή κατείχαν τη θέση του γενικού διευθυντή.

⁹² Η Alstom δεν αμφισβητεί τις εκτιμήσεις επί των πραγματικών περιστατικών, οι οποίες περιλαμβάνονται στην προσβαλλόμενη απόφαση και σύμφωνα με τις οποίες οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG ανήκαν σε αυτήν εξ ολοκλήρου από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004. Πάντως, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Alstom, οι διαπιστώσεις αυτές αρκούσαν για να δεχθεί η Επιτροπή ότι, κατά τεκμήριο, οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG δεν καθόριζαν αυτοτελώς, σε σχέση με

την Alstom, τη συμπεριφορά τους στην αγορά και, συνεπώς, αποτελούν με την εταιρία αυτή, ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού. Κατά τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 86 ανωτέρω, εφόσον η Alstom υποστηρίζει ότι οι θυγατρικές της στον κλάδο Μ&Δ καθόριζαν αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους στην αγορά κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα, σε αυτήν απόκειται να ανατρέψει το τεκμήριο ευθύνης που στηρίζεται στο γεγονός ότι οι θυγατρικές ανήκουν εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, προσκομίζοντας επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.

- ⁹³ Με τις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η Alstom υποστήριξε ότι η επίμαχη επιχείρηση αντιστοιχούσε στον «κλάδο Μ&Δ» του ομίλου Alstom και ότι, εφόσον ο κλάδος αυτός καθόριζε αυτοτελώς τη συμπεριφορά του στην αγορά, ευθύνη μπορούσε να καταλογιστεί μόνο στις θυγατρικές που είχαν αναλάβει τη λειτουργία του κλάδου αυτού. Κατά την Alstom, ο διαχωρισμός, εντός του ομίλου Alstom, μεταξύ λειτουργικής οργανώσεως και νομικής δομής επιβεβαιώνει ότι οι κεφαλαιουχικοί δεσμοί δεν επηρεάζουν τη συμπεριφορά και τις δραστηριότητες των συγκεκριμένων κλάδων, οι οποίοι λειτουργούσαν και λάμβαναν αποφάσεις κατά τρόπο εντελώς αποκεντρωμένο και αυτοτελή. Η Alstom, ως μητρική εταιρία του ομίλου Alstom, δεν είχε τα μέσα, από πλευράς προσωπικού, οργανώσεως και τεχνογνωσίας, να επηρεάσει κατά τρόπο αποφασιστικό την εμπορική πολιτική των επιμέρους κλάδων της. Ήταν, συνεπώς, υποχρεωμένη να λαμβάνει αποφάσεις και να ασκεί έλεγχο, διά της εκτελεστικής επιτροπής της, όσον αφορά τη συνολική στρατηγική και τους οικονομικούς στόχους που έπρεπε να επιτύχουν οι επιμέρους κλάδοι, τους επιχειρηματικούς κινδύνους που συνεπάγονται οι δραστηριότητές τους, καθώς και τις αποφάσεις των θυγατρικών που ασκούσαν τις δραστηριότητες αυτές, εφόσον υπήρχε το ενδεχόμενο οι εν λόγω αποφάσεις να συνεπάγονται οικονομικό κίνδυνο για το σύνολο του ομίλου Alstom. Ο «κλάδος Μ&Δ» του ομίλου Alstom είχε, συνεπώς, αναπτύξει δικούς του κανόνες όσον αφορά τη διάρθρωση και τη διαχείριση των διαφόρων εμπορικών δραστηριοτήτων. Όσον αφορά, ειδικότερα, την άσκηση των σχετικών με ΕΜΜΑ δραστηριοτήτων, ο ρόλος της Alstom συνίστατο απλώς στην έγκριση, εντός της εκτελεστικής επιτροπής και βάσει συνοπτικών πληροφοριακών στοιχείων, των υποβαλλομένων προσφορών για την εκτέλεση έργων ΕΜΜΑ, των οποίων η αξία υπερέβαινε ορισμένο όριο ή συνεπαγόταν «σημαντικούς κινδύνους» για τον όμιλο Alstom. Στο πλαίσιο αυτό, ήταν αδύνατον η Alstom, δεδομένων των περιορισμένων πληροφοριακών στοιχείων εμπορικής φύσεως που είχε στη διάθεσή της, να διαπιστώσει τη συμμετοχή μέρους του «κλάδου Μ&Δ» του ομίλου Alstom στην παράβαση. Τα πρόσωπα που μετείχαν στις δραστηριότητες του κλάδου του

ΕΜΜΑ και εργάζονταν στις θυγατρικές που ασκούσαν τις δραστηριότητες αυτές, δηλαδή στις Alstom T & D SA και Alstom T & D AG, και τα οποία λάμβαναν μέρος σε συναντήσεις στο πλαίσιο της συμπράξεως, ενεργούσαν εν αγνοία της Alstom και των διευθυντικών στελεχών της.

- ⁹⁴ Προς στήριξη των επιχειρημάτων που προέβαλε σε απάντηση της ανακοινώσεως αιτιάσεων, η Alstom προσκόμισε διάφορα έγγραφα, τα οποία επίσης προστέθηκαν στη δικογραφία της υποθέσεως T-121/07 και χαρακτηρίστηκαν απόρρητα (βλ. σκέψεις 19 και 38 ανωτέρω). Πρόκειται για το έγγραφο με τίτλο «Information Memorandum» (Ενημερωτικό σημείωμα), το οποίο καταρτίστηκε τον Μάρτιο του 2003, ενόψει της πώλησεως του «κλάδου M&Δ» από τον όμιλο Alstom στον όμιλο Areva, αντίγραφο των εσωτερικών οδηγιών στον συγκεκριμένο κλάδο, οι οποίες ήταν διαθέσιμες από το 1999 στον διαδικτυακό τόπο του ομίλου Alstom, το «e-Book» (ηλεκτρονικό βιβλίο) της Alstom, δύο κενά έντυπα εγκρίσεως των προσφορών για έργα ΕΜΜΑ και, τέλος, αντίγραφο των πρακτικών όλων των συνεδριάσεων της εκτελεστικής επιτροπής του ομίλου Alstom από τις αρχές του 1999 έως το τέλος του 2003.
- ⁹⁵ Με την αιτιολογική σκέψη 348 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, με τις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, όπως αυτές συνοψίζονται στις αιτιολογικές σκέψεις 345 έως 347 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Alstom δεν παρέθεσε διευκρινίσεις ούτε πειστικά επιχειρήματα, δυνάμενα να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η Alstom δεν ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της εμπορικής πολιτικής των θυγατρικών της του κλάδου M&Δ.
- ⁹⁶ Οι διάδικοι διαφωνούν, πρώτον, ως προς το αν η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς κατά νόμον την απόρριψη των στοιχείων που προσκόμισε η Alstom κατά τη διοικητική διαδικασία ως μη έχοντα επαρκή αποδεικτική ισχύ.

97 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 350 έως 356 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή παρέθεσε αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η Alstom κατά τη διοικητική διαδικασία δεν είχαν επαρκή αποδεικτική ισχύ, ιδίως σε σχέση με τα αντίθετα στοιχεία που προσκόμισαν οι εταιρίες του ομίλου Areva. Με τις αιτιολογικές σκέψεις 350 έως 353 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η μεταβίβαση εμπορικών δραστηριοτήτων M&Δ ή δραστηριοτήτων σχετικών με ΕΜΜΑ του ομίλου Alstom, δεν απαλλάσσει την Alstom από τις ευθύνες της, δεδομένου ότι η εν λόγω εταιρία παραδέχεται ότι, κατά τον χρόνο της παραβάσεως, έπρεπε να εγκρίνει κάθε σχέδιο υποβολής προσφοράς για έργο ΕΜΜΑ του οποίου η αξία υπερέβαινε ορισμένο όριο ή συνεπαγόταν «σοβαρούς κινδύνους» για τον όμιλο Alstom. Μετά την επιβολή υψηλού προστίμου στην Alstom από το γαλλικό Συμβούλιο Ανταγωνισμού, με την απόφαση της 1ης Μαρτίου 1988, δεν είναι πιθανόν η Alstom να μην αντιλήφθηκε ότι η παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού συνιστά σοβαρό κίνδυνο και επιβάλλει αυξημένη προσοχή. Εξάλλου, τα στοιχεία που προσκόμισε η Alstom προς απόδειξη του ότι η λειτουργική οργάνωση έχει μεγαλύτερη σημασία εντός του ομίλου Alstom σε σχέση με τη νομική δομή αποδεικνύουν επίσης ότι η Alstom ασκούσε, διά των διευθυντικών στελεχών του «κλάδου M&Δ» του ομίλου Alstom, τα οποία εργάζονταν και ήταν υπόλογοι σε αυτή, αποφασιστική επιρροή στις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες των θυγατρικών της του κλάδου M&Δ. Με τις αιτιολογικές σκέψεις 354 έως 356 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή χαρακτήρισε, εξάλλου, ως περιορισμένης αξιοπιστίας τη θέση της Alstom ότι τα διευθυντικά στελέχη της δεν γνώριζαν για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση, βάσει των προσκομισθέντων από τις εταιρίες του ομίλου Areva στοιχείων, από τα οποία αποδεικνύεται ότι πολλά πρόσωπα κατείχαν, ταυτοχρόνως ή διαδοχικώς, διευθυντικές θέσεις στην Alstom ή στις επικεφαλής εταιρίες και στις θυγατρικές του ομίλου Alstom, και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι θυγατρικές που διαδοχικώς άσκησαν τις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες εντός του ομίλου Alstom ανέκαθεν ανήκαν εξ ολοκλήρου, ευθέως ή εμμέσως, στην Alstom ή στους προκατόχους της.

98 Μολονότι η Alstom ορθώς επισημαίνει ότι, με τις αιτιολογικές σκέψεις 350 έως 356 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή δεν εξετάζει λεπτομερώς όλα τα νομικά και πραγματικά στοιχεία που προσκόμισε κατά τη διοικητική διαδικασία, εντούτοις η προσβαλλόμενη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη και γίνεται κατανο-

ητό ότι η Επιτροπή έκρινε ότι τα στοιχεία αυτά στερούνται αποδεικτικής αξίας και καταλόγισε, ως εκ τούτου, στην Alstom ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχείρησης στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004. Συγκεκριμένα, η προβαλλόμενη έλλειψη αιτιολογίας δεν εμπόδισε, εν προκειμένω, την Alstom να υποστηρίξει ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι τα νομικά και πραγματικά στοιχεία που προσκόμισε κατά τη διοικητική διαδικασία αποδεικνύουν ότι οι θυγατρικές της στον κλάδο Μ&Δ καθόριζαν αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους στην αγορά κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα και, ως εκ τούτου, ανέτρεψε, ενώπιον της Επιτροπής, το τεκμήριο ευθύνης που στηρίζεται στο γεγονός ότι οι θυγατρικές ανήκουν εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία. Ομοίως, η προβαλλόμενη έλλειψη αιτιολογίας δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να ασκήσει έλεγχο νομιμότητας της προσβαλλόμενης απόφασης, δεδομένου ότι η απόφαση αυτή στηρίζεται στο εν λόγω κριτήριο όσον αφορά τον καταλογισμό της παραβάσεως στην Alstom.

- 99 Επομένως, είναι απορριπτέα ως αβάσιμη η αιτίαση που αντλείται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως και διατυπώνεται στο πλαίσιο του τρίτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η Alstom.
- 100 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Alstom επιχείρησε να προβάλλει, πέραν των αρχικών αιτιάσεών της επί της συγκεκριμένης πτυχής της προσβαλλομένης αποφάσεως, παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και της αρχής της ισότητας των διαδίκων ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, πράγμα που συνιστά προβολή νέων λόγων, μη στηριζόμενων σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διάρκεια της δίκης. Κατά το άρθρο 48, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, τέτοιοι λόγοι απορρίπτονται ως απαράδεκτοι.
- 101 Οι διάδικοι διαφωνούν, δεύτερον, ως προς το αν τα στοιχεία που παρέθεσε η Alstom, με τις παραγράφους 90 έως 150 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, όπως συνοψίζονται με τις αιτιολογικές σκέψεις 345 έως 347 της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και τα έγγραφα που προσκομίστηκαν προς στήριξη της απαντή-

σεως αυτής αρκούν προς ανατροπή του τεκμηρίου της ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία και προς απόδειξη του ότι, κατά το χρονικό διάστημα της παραβάσεως, η Alstom T & D SA και η Alstom T & D AG καθόριζαν, παρά ταύτα, αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους στην αγορά σε σχέση με τη μητρική εταιρία.

- 102 Επισημαίνεται, καταρχάς, ότι τα έγγραφα που προσκόμισε η Alstom προς στήριξη της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων αποδεικνύουν ότι, εντός του ομίλου Alstom, η λειτουργική οργάνωση είχε μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι η νομική δομή. Βάσει των στοιχείων αυτών, οι διάδικοι συμφωνούν ότι, εντός του ομίλου Alstom, η λειτουργική οργάνωση τμημάτων και τομέων είχε μεγαλύτερη σημασία σε σχέση με τη νομική δομή. Το προσκομισθέν από την Alstom «e-Book», το οποίο περιέχει τις οδηγίες και τις γενικές πολιτικές του ομίλου Alstom, όπως έχουν καθοριστεί από τον γενικό διευθυντή της Alstom, επιβεβαιώνει, στη σημείο 3.1,1, τρίτο εδάφιο, ότι «[απόρρητο] ¹». Ειδικότερα, από το σημείο 1.4 του «Information Memorandum» προκύπτει ότι, πριν τη μεταβίβαση στον όμιλο Areva, ο κλάδος M&Δ «[απόρρητο]», εντός του ομίλου Alstom, οπότε «[απόρρητο]». Τούτου δοθέντος, οι διάδικοι δεν αμφισβήτησαν βασίμως ότι, κατά τα επίμαχα χρονικά διαστήματα, δηλαδή από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 αντιστοίχως, η Alstom T & D SA και η Alstom T & D AG διέθεταν δικαιώματα όσον αφορά τα υλικά και ανθρώπινα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για τις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες, οι οποίες, εν προκειμένω, αντιστοιχούν στην επίμαχη επιχείρηση (βλ. σκέψη 71 ανωτέρω· βλ. επίσης, συναφώς, προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση ΕΤΙ κ.λπ, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψη 31). Επομένως, το ζήτημα του καθορισμού της πολιτικής που ακολουθούσε η επίμαχη επιχείρηση κατά τα προαναφερθέντα χρονικά διαστήματα δεν μπορεί να διαχωριστεί από το ζήτημα του καθορισμού της πολιτικής που ακολουθούσαν οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG κατά τα διαστήματα αυτά.

1 Μη εμφανιζόμενα απόρρητα στοιχεία.

103 Εξάλλου, τα έγγραφα που προσκόμισε η Alstom δεν αποδεικνύουν ότι ο «κλάδος Μ&Δ» του ομίλου Alstom, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με ΕΜΜΑ δραστηριοτήτων, λειτουργούσε κατά τρόπο απολύτως αποκεντρωμένο και αυτοτελή εντός του ομίλου Alstom. Αντιθέτως, με τα έγγραφα αυτά επιβεβαιώνεται ότι η διεύθυνση του ομίλου Alstom, υπό την ευθύνη της Alstom, μετείχε στον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής όσον αφορά τον «κλάδο Μ&Δ» του ομίλου Alstom και των επιμέρους κλάδων αυτού, και έλεγχε μονίμως την εφαρμογή της πολιτικής αυτής.

104 Στα σημεία 3.1,2.1 και 3.1,2.2 του «e-Book» περιγράφεται η οργάνωση της διεύθυνσης του ομίλου Alstom. [απόρρητο]

105 [απόρρητο]

106 [απόρρητο]

107 [απόρρητο]

108 [απόρρητο]

109 [απόρρητο]

- 110 Δεδομένου ότι, από τα στοιχεία που προσκόμισε η Alstom κατά τη διοικητική διαδικασία, προκύπτει η ύπαρξη οργανωτικών, οικονομικών και νομικών δεσμών μεταξύ, αφενός, της διευθύνσεως του ομίλου Alstom, την οποία ασκούσε η Alstom, και, αφετέρου, των σχετικών με ΕΜΜΑ δραστηριοτήτων του εν λόγω ομίλου, τις οποίες ασκούσαν τότε οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG, διά του «κλάδου M&Δ», η Επιτροπή ορθώς έκρινε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι τα στοιχεία αυτά δεν αρκούν προς ανατροπή του τεκμηρίου ευθύνης που στηρίζεται στο γεγονός ότι οι θυγατρικές εταιρίες ανήκουν εξ ολοκλήρου στη μητρική. Επομένως, η Επιτροπή ορθώς καταλόγισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, στην Alstom ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004.
- 111 Με τη διαπίστωση αυτή, από την οποία προκύπτει, αφενός, ότι η Alstom ουδέποτε έπαυσε, διά των θυγατρικών που της ανήκουν εξ ολοκλήρου ή σχεδόν εξ ολοκλήρου, να έχει την επίμαχη επιχείρηση υπό τη διεύθυνσή της έως τη μεταβίβαση που πραγματοποιήθηκε στις 8 Ιανουαρίου 2004 από τον ένα όμιλο στον άλλο και, αφετέρου, ότι η Alstom φέρει, ως εκ τούτου, ευθύνη έως την ημερομηνία αυτή για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στη διαπιστωθείσα παράβαση, δίδεται απάντηση και στην αιτίαση που αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο, λόγω μη εφαρμογής του λεγομένου κριτηρίου της «οικονομικής συνέχειας» για την ενδοομιλική αναδιάρθρωση που πραγματοποιήθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 1992 και στις 22 Δεκεμβρίου 2003 (βλ. σκέψη 79 ανωτέρω), με συνέπεια την απόρριψη της αιτιάσεως αυτής ως αλυσιτελούς, δεδομένων των σχέσεων μεταξύ της Alstom και των θυγατρικών της του κλάδου M&Δ.
- 112 Τέλος, με τη διαπίστωση αυτή καθίσταται δυνατό να απορριφθεί ως αβάσιμη η αιτίαση που προβάλλεται στο πλαίσιο του έβδομου λόγου ακυρώσεως και αντλείται από παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας όσον αφορά ορισμένα επιπλέον στοιχεία που επικαλέστηκε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση προς ενίσχυση του τεκμηρίου της ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία (βλ. σκέψη 91 ανωτέρω). Αφενός, παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας υφίσταται μόνον όταν πιθανολογείται ότι η διοικητική διαδικασία που διεξήγαγε η Επιτροπή θα μπορούσε, λόγω παρατυπίας εκ μέρους της, να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-194/99 P, Thyssen

Stahl κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-10821, σκέψη 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Αφετέρου, η Alstom δεν απέδειξε ότι θα μπορούσε να υποστηρίξει καλύτερα την άμυνά της αν γνώριζε ότι η Επιτροπή πρόκειται να προβάλει, κατά τη διοικητική διαδικασία, συμπληρωματικά στοιχεία προς ενίσχυση του τεκμηρίου ευθύνης που στηρίζεται στο γεγονός ότι οι θυγατρικές εταιρίες ανήκουν εξ ολοκλήρου στη μητρική (βλ., συναφώς, απόφαση Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

Επί της μετακλίσεως, στις εταιρίες του ομίλου Areva, της ευθύνης που υπέχει η Alstom λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, δεδομένης της μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως αυτής στον όμιλο Areva

— Επιχειρήματα των διαδίκων

¹¹³ Στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο, η Alstom προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν μετακύλισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, στις εταιρίες του ομίλου Areva την ευθύνη που υπέχει η Alstom λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση κατά το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, κατόπιν της μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως αυτής, στις 8 Ιανουαρίου 2004, από τον ένα όμιλο στον άλλο.

¹¹⁴ Κατά την Alstom, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή των κανόνων καταλογισμού παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, διότι της καταλόγισε ευθύνη για την παράβαση που διέπραξε η επίμαχη επιχείρηση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, παρά το γεγονός ότι, δυνάμει της συμβάσεως μεταβιβάσεως που συνάφθηκε στις 25 Σεπτεμ-

βρίου 2003, το μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού, του παθητικού, των εργαζομένων και των υποχρεώσεων του «κλάδου M&D» του ομίλου Alstom ενσωματώθηκαν στην T & D Holding Etranger, η οποία μεταβιβάστηκε στις 8 Ιανουαρίου 2004 στον όμιλο Areva και μετονομάστηκε σε Areva T & D Holding και στην οποία ανήκαν εξ ολοκλήρου οι Areva T & D SA και Areva T&D AG (πρώην Alstom T & D SA και Alstom T & D AG αντιστοίχως). Τα στοιχεία περιλαμβάνονται στο έγγραφο της 4ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τον προσδιορισμό των νομικών προσώπων που εμπλέκονται στα επίμαχα πραγματικά περιστατικά (βλ. σκέψη 26 ανωτέρω), το οποίο περιλαμβάνεται στη δικογραφία της υποθέσεως T-121/07, και εμφανίζουν ότι το σύνολο του ενεργητικού, του παθητικού και του προσωπικού του «κλάδου M&D» του ομίλου Alstom μεταβιβάστηκαν στον όμιλο Areva. Τούτο εξηγεί την προσθήκη διατάξεως περί εγγυήσεως του παθητικού στη σύμβαση μεταβιβάσεως, προς κάλυψη τυχόν παλαιότερων ευθυνών του «κλάδου M&D». Συνεπώς, ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση έπρεπε να καταλογιστεί μόνο στις εταιρίες του ομίλου Areva για όλο το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004.

- 115 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα της Alstom και ζητεί την απόρριψη της συγκεκριμένης αιτιάσεως.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 116 Όπως προκύπτει από τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 65 ανωτέρω, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διεύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως ευθύνεται καταρχήν γι' αυτήν, ακόμη και αν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως με την οποία διαπιστώνεται η παράβαση, η εκμετάλλευση της επιχείρησης έχει περιέλθει σε άλλο πρόσωπο.

- 117 Εν προκειμένω, για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση, η Επιτροπή καταλόγισε στην Alstom αποκλειστική ευθύνη για το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, κοινή ευθύνη με την Areva T & D SA για το χρονικό διάστημα από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, και κοινή ευθύνη με την Areva T & D AG για το χρονικό διάστημα από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004. Όπως διαπιστώθηκε με τις σκέψεις 110 και 111 ανωτέρω, κατά τα προαναφερθέντα χρονικά διαστήματα, η Alstom είχε την επιχείρηση αυτή υπό τη διεύθυνσή της, διά της Alstom T & D SA και της Alstom T & D AG, των θυγατρικών που της ανήκουν εξ ολοκλήρου και δραστηριοποιούνται στον τομέα του ΕΜΜΑ.
- 118 Δεν αμφισβητείται ότι, μετά τις 8 Ιανουαρίου 2004, σύμφωνα με τις διατάξεις της συμβάσεως μεταβιβάσεως, η Alstom απώλεσε τον έλεγχο επί της Alstom T & D SA και της Alstom T & D AG. Επομένως, μετά την ημερομηνία αυτή, η επίμαχη επιχείρηση έπαυσε να βρίσκεται υπό την ευθύνη ή τη διεύθυνση της Alstom.
- 119 Επομένως, η Επιτροπή βασίμως καταλόγισε ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 στο πρόσωπο που διέθυνε την επιχείρηση αυτή διά θυγατρικών που του ανήκαν εξ ολοκλήρου. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή, χωρίς να υποθέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, καταλόγισε αποκλειστικά στην Alstom ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχείρησης στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και δεν μετακύλισε την ευθύνη αυτή στις εταιρίες του ομίλου Areva, μόνον και μόνον επειδή, μετά τις 9 Ιανουαρίου 2004, η επίμαχη επιχείρηση είχε τεθεί υπό την ευθύνη ή τη διεύθυνσή τους.
- 120 Επομένως, η συγκεκριμένη αιτίαση είναι απορριπτέα.

Επί της προσωπικής ευθύνης που υπέχουν οι Areva T & D SA και Areva T & D AG λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, αντιστοίχως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

¹²¹ Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva προβάλλουν ότι η Επιτροπή παρέβη, με την προσβαλλόμενη απόφαση, την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει, διότι αιτιολόγησε κατά τρόπο αντιφατικό και, εν πάση περιπτώσει, ανεπαρκή, τον καταλογισμό ευθύνης στις Areva T & D SA και Areva T & D AG λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, αντιστοίχως. Η Επιτροπή υπέπεσε σε αντιφάσεις, στις αιτιολογικές σκέψεις 368 και 369 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε συνδυασμό με τη νομολογία που παραθέτει στην αιτιολογική σκέψη 337, δεχόμενη, αφενός, ότι η Alstom ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί των θυγατρικών που της ανήκαν εξ ολοκλήρου και δραστηριοποιούνταν στον κλάδο Μ&Δ από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 αντιστοίχως και, αφετέρου, ότι οι θυγατρικές αυτές ενεργούσαν αυτοτελώς στην αγορά κατά τα εν λόγω χρονικά διαστήματα. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε επαρκώς κατά νόμο τη διαπίστωσή της ότι οι εν λόγω θυγατρικές ενεργούσαν αυτοτελώς στην αγορά κατά τα χρονικά αυτά διαστήματα.

¹²² Εξάλλου, στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως και του δεύτερου σκέλους του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva προσάπτουν ακόμη στην Επιτροπή ότι ουσιαστικά παρέβη, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τους κανόνες καταλογισμού των παραβάσεων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, διότι δεν καταλόγισε ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση αποκλειστικά στην

Alstom, η οποία διέυθυνε την εν λόγω επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως.

- 123 Τέλος, στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή παραβίασε τη γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου, καθώς καταλόγισε προσωπική ευθύνη, λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχείρησης στην παράβαση κατά τα προαναφερθέντα χρονικά διαστήματα, στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, οι οποίες είχαν την εν λόγω επιχείρηση υπό τη διεύθυνσή τους όταν διαπιστώθηκε η παράβαση. Συγκεκριμένα, προβάλλεται ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή εφάρμοσε νέα πολιτική επιβολής κυρώσεων για προγενέστερη παράβαση.
- 124 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα των εταιριών του ομίλου Areva και ζητεί την απόρριψη των ως άνω λόγων και αιτιάσεων.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 125 Πρέπει καταρχάς να εξεταστεί το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, η οποία συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου (βλ. σκέψη 88 ανωτέρω).
- 126 Όπως προαναφέρθηκε με τη σκέψη 88 ανωτέρω, για να πληρούνται οι επιταγές του άρθρου 253 ΕΚ, οι ατομικές αποφάσεις της Επιτροπής πρέπει να παρέχουν στους μεν ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου, ώστε να μπορούν να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους, στον δε δικαστή της Ένωσης τη δυνατότητα να ασκεί τον έλεγχό του. Δεν πρέπει, ως εκ τούτου, η αιτιολογία τους να είναι αντιφατική ή ανεπαρκής (βλ., συναφώς και κατ'

αναλογία, απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Φεβρουαρίου 2007, C-3/06 P, Groupe Danone κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-1331, σκέψεις 45 και 46).

127 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 333 έως 339 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή, επικαλούμενη τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, εξέθεσε τους κανόνες καταλογισμού παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ τους οποίους εφάρμοσε με την προσβαλλόμενη απόφαση. Από τις αιτιολογικές σκέψεις 368 και 369 προκύπτει ότι καταλόγισε στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, από κοινού με την Alstom, ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 αντιστοίχως, δεχόμενη, πρώτον, ότι η Areva T & D SA και η Areva T & D AG, υπό τις τότε εταιρικές επωνυμίες τους, μετείχαν ευθέως στην παράβαση. Η Επιτροπή έλαβε, συνεπώς, υπόψη της ότι, όπως διαπιστώθηκε με τις αιτιολογικές σκέψεις 20, 21, 357, 358, 366 και 367 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η επίμαχη επιχείρηση, όταν μετείχε στην παράβαση, ήταν υπό την άμεση ευθύνη τους. Εν συνεχεία, η Επιτροπή επισήμανε ότι οι Areva T & D SA και Areva T & D AG, υπό τις τότε εταιρικές επωνυμίες τους, συναποτελούσαν ενιαία οικονομική οντότητα με την Alstom, στην οποία ανήκαν εξ ολοκλήρου και η οποία καθόριζε καταρχήν τη συμπεριφορά τους στην αγορά. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή εκτίμησε, βάσει της αρχής της προσωπικής ευθύνης (βλ. σκέψη 65 ανωτέρω), ότι στις Areva T & D SA και Areva T & D AG έπρεπε να καταλογιστεί, από κοινού με την Alstom, ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 αντιστοίχως.

128 Μολονότι, με τις αιτιολογικές σκέψεις 357 και 366 έως 367 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρεται στην ευθύνη των πρώην θυγατρικών του ομίλου Alstom που δραστηριοποιούνταν στον κλάδο Μ&Δ, εντούτοις δεν κάνει λόγο για αυτοτελή συμπεριφορά των εν λόγω θυγατρικών σε σχέση με την πρώην μητρική εταιρία τους, την Alstom. Εν προκειμένω, το ζήτημα αυτό δεν θα μπορούσε, ούτε καν εμμέσως, να διερευνηθεί διά παραπομπής στη νομολογία που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 337 της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεδομένου ότι, με την αιτιολογική σκέψη 369 της αποφάσεως αυτής, η Επιτροπή αναφέρει ρητώς ότι, κατά τα

επίμαχα χρονικά διαστήματα, οι Areva T & D SA και Areva T & D AG, υπό τις τότε εταιρικές επωνυμίες τους, «δεν λάμβαναν αυτοτελώς αποφάσεις».

- 129 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η αιτιολόγηση, με την προσβαλλόμενη απόφαση, του καταλογισμού αποκλειστικής ευθύνης στην Alstom, ως έχουσα υπό τη διεύθυνσή της την επίμαχη επιχείρηση που μετείχε στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, είναι επαρκής κατά νόμο και δεν περιέχει αντιφάσεις. Συνεπώς, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Areva, σχετικά με παράβαση της υποχρέωσης αιτιολόγησης, είναι απορριπτό ως αβάσιμο.
- 130 Δεύτερον, πρέπει να εξεταστούν τα δύο σκέλη του δέκατου λόγου ακυρώσεως και το δεύτερο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως με τα οποία οι εταιρίες του ομίλου Areva επικρίνουν, επί της ουσίας, τον καταλογισμό, στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, ευθύνης για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχείρησης στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 αντιστοίχως.
- 131 Υπενθυμίζεται ότι η αρχή της μη αναδρομικότητας των ποινικών διατάξεων είναι κοινή στην έννομη τάξη όλων των κρατών μελών, καθιερώνεται δε επίσης από το άρθρο 7 της ης Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει ο δικαστής της Ένωσης (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1984, 63/83, Kirk, Συλλογή 1984, σ. 2689, σκέψη 22, και της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 202· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-23/99, LR AF 1998 κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1705, σκέψη 219, και της 9ης Ιουλίου 2003, T-220/00, Cheil Jedang κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2473, σκέψη 43).

- 132 Μολονότι από το άρθρο 15, παράγραφος 4, του κανονισμού 17 και το άρθρο 23, παράγραφος 5, του κανονισμού 1/2003 προκύπτει ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής περί επιβολής προστίμων λόγω παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού δεν είναι ποινικού χαρακτήρα, η Επιτροπή υποχρεούται, εντούτοις, να τηρεί τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, και ιδίως την αρχή της μη αναδρομικότητας, σε κάθε διοικητική διαδικασία δυνάμενη να καταλήξει σε επιβολή κυρώσεων κατ' εφαρμογήν του δικαίου του ανταγωνισμού (απόφαση *Cheil Jedang* κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανωτέρω, σκέψη 44).
- 133 Η τήρηση της αρχής αυτής επιβάλλει οι κανόνες καταλογισμού των παραβάσεων του δικαίου του ανταγωνισμού σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα να είναι αντίστοιχοι με τους ισχύοντες κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά τους κανόνες βάσει των οποίων επιβάλλονται κυρώσεις λόγω παραβάσεων, απόφαση *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανωτέρω, σκέψη 202, LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανωτέρω, σκέψη 221, και *Cheil Jedang* κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανωτέρω, σκέψη 45). Η αρχή της μη αναδρομικότητας δεν απαγορεύει τη σταδιακή διασαφήνιση των κανόνων της ποινικής ευθύνης, απαγορεύει όμως την αναδρομική εφαρμογή μιας νέας ερμηνείας των κανόνων αυτών, της οποίας το αποτέλεσμα δεν μπορούσε ευλόγως να προβλεφθεί, ιδίως βάσει της προγενέστερης νομολογίας (βλ., συναφώς, απόφαση *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανωτέρω, σκέψεις 217 και 218).
- 134 Κατά τη νομολογία, όταν περισσότερα πρόσωπα υπέχουν ευθύνη για συμμετοχή σε παράβαση που διαπράχθηκε από μια ενιαία επιχείρηση, κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού, ευθύνονται από κοινού για την παράβαση αυτή (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 6ης Μαρτίου 1974, 6/73 και 7/73, *Istituto Chemioterapico Italiano* και *Commercial Solvents* κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1974, σ. 113, σκέψη 41, και της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-294/98 P, *Metsä-Serla* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10065, σκέψεις 33 και 34· αποφάσεις του Πρωτοδικείου HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 66 ανωτέρω, σκέψεις 54, 524 και 525· της 15ης Ιουνίου 2005, T-71/03, T-74/03, T-87/03 και T-91/03, *Tokai Carbon* κ.λπ. κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 62, και *Akzo Nobel* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 64 ανωτέρω, σκέψεις 57 έως 62). Από τις αποφάσεις αυτές προκύπτει εξάλλου ότι κοινή ευθύνη για τη συμμετοχή μιας ενιαίας επιχείρησης σε παράβαση μπορεί να καταλογιστεί στο πρόσωπο υπό του οποίου την ευθύνη ή τη διεύθυνση βρισκόταν η επιχείρηση όταν διαπράχθηκε η παράβαση,

καθώς και στο πρόσωπο το οποίο, έχοντας τη δυνατότητα να ασκεί ουσιαστικό έλεγχο επί του πρώτου και να καθορίζει τη συμπεριφορά του στην αγορά, είχε εμμέσως υπό τη διεύθυνσή του την προαναφερθείσα επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως. Επομένως, η νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 65 και 116 ανωτέρω αφορά την προσωπική ευθύνη τόσο του προσώπου που είχε απευθείας υπό τη διεύθυνσή του την επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως, όσο και του προσώπου που κατά το ίδιο χρονικό σημείο ασκούσε εμμέσως τη διεύθυνση της επιχειρήσεως αυτής.

135 Η προαναφερθείσα νομολογία εφαρμόζεται, κατ' αναλογία, στο άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ.

136 Εν προκειμένω, όπως διαπιστώθηκε με τη σκέψη 71 ανωτέρω, η επίμαχη στο πλαίσιο της προσβαλλομένης αποφάσεως επιχείρηση δεν αντιστοιχεί, όπως υποστηρίζουν οι εταιρίες του ομίλου Areva, στον «κλάδο M&D» του ομίλου Alstom, ο οποίος κατόπιν μεταβιβάστηκε στον όμιλο Areva, αλλά σε σύνολο στοιχείων που, εντός του κλάδου αυτού ή μέσω του κλάδου αυτού, αποτελούσαν μέρος των σχετικών με ΕΜΜΑ δραστηριοτήτων. Εξάλλου, η Areva T & D SA και η Areva T & D AG δεν αμφισβήτησαν βασίμως ότι διέθεταν δικαιώματα επί των στοιχείων αυτών κατά τα επίμαχα χρονικά διαστήματα της παραβάσεως και ότι, ως εκ τούτου, τα στοιχεία αυτά βρίσκονταν υπό την άμεση ευθύνη τους (βλ. σκέψη 102 ανωτέρω). Τέλος, αποδείχθηκε ότι η Alstom καθόριζε την εμπορική συμπεριφορά των θυγατρικών στον κλάδο M&D που της ανήκαν εξ ολοκλήρου και ότι είχε έτσι εμμέσως υπό τη διεύθυνσή της την επίμαχη επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως (βλ. σκέψη 110 ανωτέρω). Εξάλλου, από τις αιτιολογικές σκέψεις 358 και 371 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Areva T & D SA και η Alstom υπέχουν κοινή ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 21 Δεκεμβρίου 2003 και ότι οι Areva T & D SA, Areva T & D AG και Alstom υπέχουν κοινή ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004.

- 137 Εξάλλου, από τη νομολογία που επικαλούνται οι εταιρίες του ομίλου Areva και, ειδικότερα, από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Cascades κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω (σκέψεις 79 και 80), και της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-248/98 P, ΚΝΡ ΒΤ κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-9641, σκέψη 71), δεν προκύπτει ότι, σε περίπτωση μεταβιβάσεως του ελέγχου επί της θυγατρικής που είχε απευθείας υπό τη διεύθυνσή της την επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση, ευθύνη για τη συμμετοχή της επιχειρήσεως αυτής στην παράβαση κατά το προ της μεταβιβάσεως διάστημα πρέπει να καταλογίζεται μόνο στην πρώην μητρική εταιρία που είχε εμμέσως υπό τη διεύθυνσή της, διά της θυγατρικής της, την εν λόγω επιχείρηση. Κατά τα λοιπά, η προαναφερθείσα νομολογία αφορά, κατ' ουσίαν, τη δυνατότητα καταλογισμού, στον αποκτώντα την επιχείρηση, κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού, ευθύνης για τη συμμετοχή αυτής στην παράβαση κατά το προ της μεταβιβάσεως χρονικό διάστημα.
- 138 Δεδομένου ότι η Επιτροπή ενήργησε σύμφωνα με τους κανόνες καταλογισμού των παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καταλογίζοντας στις Areva T & D SA και Areva, απ T & D AG, από κοινού με την Alstom, ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 αντιστοίχως, δεν μπορεί να της προσαφθεί ότι παρέβη, ως προς το ζήτημα αυτό, τα προαναφερθέντα άρθρα.
- 139 Δεν ευσταθεί επίσης η άποψη ότι η Επιτροπή παραβίασε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, την αρχή της μη αναδρομικότητας, επειδή εφάρμοσε αναδρομικά νέα πολιτική επιβολής κυρώσεων. Οι κανόνες καταλογισμού των παραβάσεων που εφάρμοσε εν προκειμένω η Επιτροπή απορρέουν από την αρχή της προσωπικής ευθύνης όσον αφορά τις παραβάσεις του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ. Από τη νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 65, 116 και 134 ανωτέρω προκύπτει ότι τέτοιοι κανόνες ήταν ήδη σε ισχύ κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως, η δε σύγχρονη ή μεταγενέστερη διευκρίνιση ή αποσαφήνισή τους δεν συνιστά νέα ερμηνεία των κανόνων αυτών, μη δυνάμενη να προβλεφθεί βάσει της προγενέστερης νομολογίας. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η προσβαλλόμενη απόφαση

συνιστά εφαρμογή νέας πολιτικής όσον αφορά την επιβολή κυρώσεων, κατόπιν θεσπίσεως νέων κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ.

- 140 Κατά τα λοιπά, το μη αμφισβητούμενο από τις εταιρίες του ομίλου Areva γεγονός ότι απαίτησαν την προσθήκη, στη σύμβαση μεταβιβάσεως, διατάξεως περί εγγυήσεως του παθητικού, η οποία καλύπτει, μεταξύ άλλων, τον κίνδυνο να καταλογιστεί στις Areva T & D SA και Areva T & D AG ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχείρησης σε παράβαση του δικαιού του ανταγωνισμού κατά το προ της μεταβιβάσεως διάστημα, με ενδεχόμενη συνέπεια την επιβολή κυρώσεων, αποδεικνύει ότι οι εταιρίες του ομίλου Areva μπορούσαν ευλόγως, βάσει των τότε ισχυόντων κανόνων καταλογισμού των παραβάσεων, να προβλέψουν τον καταλογισμό της παραβάσεως στον οποίο προέβη η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, ακόμη και πριν την έκδοσή της.
- 141 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι τα δύο σκέλη του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, καθώς και το δεύτερο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως που προέβησαν οι εταιρίες του ομίλου Areva είναι εξ ολοκλήρου απορριπτέα ως αβάσιμα.

Επί της προσωπικής ευθύνης των Areva και Areva T & D Holding, ως μητρικών εταιριών στις οποίες ανήκουν εξ ολοκλήρου οι Areva T & D SA και Areva T & D AG, για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχείρησης στην παράβαση από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 142 Οι εταιρίες του ομίλου Areva προβάλλουν, στο πλαίσιο του τρίτου λόγου ακυρώσεως, ότι η Επιτροπή παρέβη, με το άρθρο 1, στοιχεία ε' και στ', της προσβαλλομένης αποφάσεως τους κανόνες καταλογισμού των παραβάσεων, οι οποίοι απορρέουν από

το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, διότι τους καταλόγισε ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, θεωρώντας ότι ευθύνονται ως μητρικές εταιρίες στις οποίες ανήκαν εξ ολοκλήρου οι Areva T & D SA και Areva T & D AG, παρά το γεγονός ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισαν κατά τη διοικητική διαδικασία αρκούν, εν προκειμένω, προς ανατροπή του τεκμηρίου ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι οι θυγατρικές εταιρίες ανήκουν εξ ολοκλήρου στις μητρικές.

- 143 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα των εταιριών του ομίλου Areva και ζητεί την απόρριψη των ως άνω λόγων και αιτιάσεων.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 144 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 370 και 371, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και από τις αιτιολογικές σκέψεις 333 έως 337, 354 και 364, στις οποίες παραπέμπει η αιτιολογική σκέψη 370, προκύπτει ότι η Επιτροπή καταλόγισε στις Areva και Areva T & D Holding, από κοινού με τις Areva T & D SA και Areva T & D AG, προσωπική ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, στηριζόμενη όχι μόνο στο τεκμήριο ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι η θυγατρική εταιρία ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική, αλλά και από τα στοιχεία που προέβαλαν οι Areva και Areva T & D Holding, κατά τη διοικητική διαδικασία προς ανατροπή του τεκμηρίου αυτού (βλ. σκέψη 148 κατωτέρω). Συγκεκριμένα, η Επιτροπή προβάλλει ότι ο διορισμός, από την Alstom, νέου μέλους στο διοικητικό συμβούλιο των θυγατρικών της στον κλάδο Μ&Δ επιβεβαιώνει τη διαπίστωση ότι η Alstom ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί των θυγατρικών της, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από πληροφοριακά στοιχεία δημοσιευμένα στον διαδικτυακό τόπο του ομίλου Areva, το εν λόγω νέο μέλος του διοικητικού συμβουλίου διορίστηκε επίσης διευθυντής του «κλάδου Μ&Δ» του ομίλου Areva στις 19 Ιανουαρίου 2004, δηλαδή δέκα μόνον ημέρες μετά τη μεταβίβαση

από τον ένα όμιλο στον άλλον, και μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του ομίλου Areva. Εξάλλου, όσον αφορά την εσωτερική αναδιάρθρωση του ομίλου, η Επιτροπή φρονεί ότι η μεταβολή της εμπορικής επωνυμίας των θυγατρικών στον κλάδο Μ&Δ, αμέσως μετά τη μεταβίβασή τους από τον όμιλο Alstom στον όμιλο Areva, όταν οι εν λόγω θυγατρικές μετονομάστηκαν σε Areva T & D SA και Areva T & D AG, επιβεβαιώνει την ενσωμάτωσή τους στον όμιλο Areva. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή προβάλλει ότι τα στοιχεία που προσκόμισαν οι Areva και Areva T & D Holding δεν αποδεικνύουν ότι οι εν λόγω εταιρίες δεν ασκούσαν, κατά το συγκεκριμένο διάστημα της παραβάσεως, αποφασιστική επιρροή επί των θυγατρικών στον κλάδο Μ&Δ, οι οποίες τους ανήκαν εξ ολοκλήρου.

¹⁴⁵ Όπως προαναφέρθηκε στη σκέψη 86 ανωτέρω, όταν η θυγατρική ανήκει εξ ολοκλήρου στη μητρική εταιρία, τεκμαίρεται ότι η δεύτερη ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της στην αγορά και μπορεί, ως εκ τούτου, να της καταλογιστεί προσωπική ευθύνη για τη συμπεριφορά αυτή. Απόκειται στη μητρική εταιρία που επιδιώκει να αμφισβητήσει την απόφαση της Επιτροπής, με την οποία κρίθηκε προσωπικά υπεύθυνη για την παράβαση που καταλογίστηκε στη θυγατρική της, να ανατρέψει το τεκμήριο ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι η θυγατρική της ανήκει εξ ολοκλήρου, προσκομίζοντας επαρκή στοιχεία, ικανά να αποδείξουν ότι η εν λόγω θυγατρική όντως καθόριζε αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά (αποφάσεις Anebe κατά Επιτροπής, σκέψη 86 ανωτέρω, σκέψη 136, και Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 64 ανωτέρω, σκέψη 60· βλ. επίσης, συναφώς, απόφαση Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψη 29).

¹⁴⁶ Εν προκειμένω, η Areva και η Areva T & D Holding δεν αμφισβητούν τη διαπίστωση που διατυπώνεται με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι οι Areva T & D SA και Areva T & D AG ήταν θυγατρικές εταιρίες που τους ανήκαν, ευθέως ή εμμέσως, εξ ολοκλήρου κατά το διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004. Πάντως, η διαπίστωση αυτή αρκούσε για να δεχθεί η Επιτροπή ως δεδομένο ότι οι Areva T & D SA και Areva T & D AG δεν καθόριζαν τη συμπεριφορά τους στην αγορά αυτοτελώς έναντι των Areva και Areva T & D Holding και, συνεπώς, συναποτελούσαν με τις εταιρίες αυτές ενιαία επιχείρηση, κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού.

Κατά τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 86 ανωτέρω, οι Areva και Areva T & D Holding, εφόσον υποστηρίζουν ότι οι εξ ολοκλήρου ανήκουσες σε αυτές θυγατρικές τους στον κλάδο Μ&Δ καθόριζαν αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους στην αγορά κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, έπρεπε να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ικανά να ανατρέψουν το τεκμήριο ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι οι θυγατρικές ανήκουν εξ ολοκλήρου στις μητρικές εταιρίες.

¹⁴⁷ Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστεί αν τα στοιχεία τα οποία οι Areva και Areva T & D Holding προέβαλαν κατά τη διοικητική διαδικασία και επικαλούνται εκ νέου στην υπόθεση T-117/07 αρκούν προς ανατροπή του τεκμηρίου ευθύνης, το οποίο ενισχύεται από τα προαναφερθέντα συμπληρωματικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη απόφαση, και αποδεικνύουν ότι οι Areva T & D SA και Areva T & D AG όντως ενεργούσαν αυτοτελώς στην αγορά.

¹⁴⁸ Όπως προκύπτει από τις παραγράφους 246 έως 269 της απαντήσεώς τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, οι Areva και Areva T & D Holding υποστήριξαν, κατ' ουσίαν, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, ότι από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004 δεν ασκούσαν αποφασιστική επιρροή επί των θυγατρικών στον κλάδο Μ&Δ, οι οποίες τους ανήκαν εξ ολοκλήρου, διότι δεν διέθεταν τότε εμπειρία στον κλάδο αυτό και στους επιμέρους κλάδους δραστηριότητας. Τούτο επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι διατήρησαν στις θέσεις τους τα διευθυντικά στελέχη που είχαν προσληφθεί και εκπαιδευθεί από τον όμιλο Alstom. Μόνον ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου των θυγατρικών ασκούσε ταυτοχρόνως καθήκοντα στις μητρικές εταιρίες. Κατά τα λοιπά, στον βαθμό που, για τη μεταβίβαση του «κλάδου Μ&Δ» του ομίλου Alstom στον όμιλο Areva, απαιτούνταν πολλές και πολύπλοκες πράξεις αναδιαρθρώσεως, ορισμένες εκ των οποίων δεν ήταν δυνατόν να ολοκληρωθούν πριν τις 8 Ιανουαρίου 2004, η Areva και η Areva T & D Holding δεν είχαν τη δυνατότητα, κατά την ημερομηνία αυτή, να αποκτήσουν στην πράξη τον έλεγχο επί του συγκεκριμένου κλάδου και των επιμέρους κλάδων δραστηριοτήτων. Οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστηρίζουν, εξάλλου, ότι δεν είναι εύλογο να τεκμαίρεται ότι ένας όμιλος επιχειρήσεων

δύναται, αμέσως μόλις του μεταβιβαστεί ένας επιχειρηματικός κλάδος, να ασκήσει στην πράξη έλεγχο επί του κλάδου αυτού και να πληροφορηθεί ότι ο συγκεκριμένος κλάδος μετέχει σε παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού. Δεν μπορεί, συναφώς, να τους καταλογιστεί αμέλεια, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, της ελλείψεως πείρας στον κλάδο Μ&Δ και στις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες και, αφετέρου, των έγγραφων διαβεβαιώσεων που τους έδωσε ο όμιλος Alstom, στο πλαίσιο της μεταβίβασης από τον ένα όμιλο στον άλλον, ότι δεν υφίστανται προγενέστερες παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού.

¹⁴⁹ Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά, εξεταζόμενα είτε μεμονωμένα είτε συνολικά, δεν αποδεικνύουν ότι οι Areva T & D SA και Areva T & D AG όντως καθόριζαν τη συμπεριφορά τους στην αγορά αυτοτελώς έναντι των Areva και στην Areva T & D Holding. Επομένως, η εκ μέρους της Επιτροπής απόρριψη των στοιχείων αυτών ως μη εχόντων αποδεικτική αξία δεν συνιστά πλάνη εκτιμήσεως.

¹⁵⁰ Αφενός, δεν τεκμηριώνεται το επιχείρημα των εταιριών του ομίλου Areva ότι, κατά το χρονικό διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, οι Areva και Areva T & D Holding δεν διέθεταν επαρκή πείρα στον κλάδο Μ&Δ και στις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες, ώστε να είναι σε θέση να ασκήσουν πραγματικά αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς των Areva T & D SA και Areva T & D AG. Βεβαίως, πριν τη μεταβίβαση, ο όμιλος Areva δεν δραστηριοποιούνταν στον κλάδο Μ&Δ ούτε ασκούσε σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες, η δε ενσωμάτωση νέου κλάδου δραστηριοτήτων σε έναν όμιλο απαιτεί προσεκτικές κινήσεις. Τούτο όμως δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι οι Areva και Areva T & D Holding δεν ασκούσαν αποφασιστική επιρροή επί των Areva T & D SA και Areva T & D AG από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004. Πρέπει, ακόμη, να ληφθεί υπόψη ότι, όπως προκύπτει από το δικόγραφο της προσφυγής των εταιριών του ομίλου Areva στην υπόθεση T-117/07 ή από τη συνημμένη στο εν λόγω δικόγραφο ανακοίνωση αιτιάσεων, καθώς και από τα έγγραφα που προσκόμισαν, συμμορφούμενες προς το επίσης συνημμένο στο δικόγραφο της προσφυγής αίτημα παροχής πληροφοριακών στοιχείων που τους απεύθυνε η Επιτροπή στις 20 Σεπτεμβρίου 2006 (βλ. σκέψη 24 ανωτέρω), οι αναδιαρθρώσεις που πραγματοποιήθηκαν στο τέλος του 2003 προβλέπονταν από

τη σύμβαση μεταβίβασης της 25ης Σεπτεμβρίου 2003. Επομένως, δεν αποκλείεται η διαπραγμάτευση της συμβάσεως αυτής και η παρακολούθηση της εκτελέσεώς της, κατά τη διάρκεια του 2003, να έδωσαν στις Areva και Areva T & D Holding τη δυνατότητα να αποκτήσουν ή, τουλάχιστον, να αναπτύξουν τις γνώσεις τους όσον αφορά τον κλάδο Μ&Δ και τις σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες, και μάλιστα πριν τη μεταβίβαση του κλάδου αυτού και των εν λόγω δραστηριοτήτων στον όμιλο Areva, στις 8 Ιανουαρίου 2004. Εξάλλου, τόσο από τα δικόγραφα της Επιτροπής όσο και από τα όσα αναφέρουν οι εταιρίες του ομίλου Areva, με την απάντησή τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, και από τα έγγραφα που προσκόμισαν, συμμορφούμενες προς το αίτημα παροχής πληροφοριακών στοιχείων που τους απεύθυνε η Επιτροπή στις 20 Σεπτεμβρίου 2006, προκύπτει ότι ο G, ο οποίος ήταν το μέλος που αυτές διόρισαν στα διοικητικά συμβούλια των Areva T & D SA και Areva T & D AG και, από τις 19 Ιανουαρίου 2004, ήταν επίσης πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Areva T & D Holding και, στο πλαίσιο αυτό, πρόεδρος του «τμήματος Μ&Δ» και μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του ομίλου Areva, «προσλήφθηκε ενώ δεν εργαζόταν στον όμιλο». Δεν αποκλείεται με την πρόσληψη προσώπου που δεν εργαζόταν στον όμιλο οι Areva και Areva T & D Holding να απέκτησαν την τεχνογνωσία που τους έλειπε στον συγκεκριμένο κλάδο. Η πρόσληψη διευθυντικού στελέχους που δεν εργαζόταν προηγουμένως στον όμιλο όχι μόνο δεν αποδεικνύει την αυτοτέλεια των Areva T & D SA και Areva T & D AG εντός του ομίλου Areva, αλλά, αντιθέτως, επιβεβαιώνει ότι, στην αρχή του συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος, οι Areva και Areva T & D Holding ήταν οργανωμένες κατά τρόπον ώστε να ασκούν ουσιαστικό έλεγχο επί των θυγατρικών στον κλάδο Μ&Δ που τους ανήκαν εξ ολοκλήρου και να επηρεάζουν αποφασιστικά τη συμπεριφορά τους στην αγορά.

151 Αφετέρου, η θέση του ομίλου Areva ότι οι Areva και Areva T & D Holding πληροφορήθηκαν τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση στις 11 Μαΐου 2004, ακόμη και αν ευσταθεί, δεν αποδεικνύει ότι οι Areva T & D SA και Areva T & D AG καθόριζαν αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους στην αγορά κατά το διάστημα από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004.

152 Κατόπιν των προεκτεθέντων, ο τρίτος λόγος που προβάλλεται από τις εταιρίες του ομίλου Areva πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί της διακοπής της καταλογιζόμενης στην Alstom παραβάσεως από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως τον Μάρτιο του 2002

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- ¹⁵³ Με τον έκτο λόγο ακυρώσεως, η Alstom προσάπτει, κατ' ουσίαν, στην Επιτροπή ότι παρέβη τους κανόνες αποδείξεως της διάρκειας της παραβάσεως, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 και το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, καθώς και ότι παραβίασε την αρχή της ασφάλειας δικαίου, διότι διαπίστωσε, με το άρθρο 1, στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επίδικη παράβαση διάρκεσε χωρίς διακοπή από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, δηλαδή επί δεκαπέντε έτη και οκτώ μήνες, δικαιολογώντας έτσι την κατά 155% προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου που της επέβαλε με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- ¹⁵⁴ Η Alstom προβάλλει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η σύμπραξη δεν διακόπηκε καταρχάς επί δεκατρείς μήνες, από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις 15 Δεκεμβρίου 2000, και κατόπιν επί δεκατέσσερις μήνες, από τις 22 Ιανουαρίου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002, ήτοι επί 27,5 μήνες συνολικά. Αμφότερα τα χρονικά διαστήματα είναι αρκούντως μακρά και δεν δικαιολογούν τη διαπίστωση της Επιτροπής περί διαρκούς παραβάσεως, σύμφωνα με τη νομολογία (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-21/99, Dansk Rørindustri κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1681, σκέψη 62). Η μόνη ένδειξη που παρέθεσε η Επιτροπή προς στήριξη της διαπιστώσεώς της περί διαρκούς παραβάσεως είναι ο κατάλογος της 12ης Μαΐου 2000, σχετικά με «συνεδριάσεις της επιτροπής» που επρόκειτο να διεξαχθούν από τις 18 Μαΐου 2000 έως τις 17 Μαΐου 2001. Ο κατάλογος αυτός, ο οποίος προσκομίστηκε από την ABB και παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 197 της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεν αποτελεί επαρκές αποδεικτικό στοιχείο ότι η παράβαση εξακολουθούσε κατά τα δύο επίμαχα χρονικά διαστήματα, στον βαθμό που, αφενός, δεν επιβεβαιώθηκε η διεξαγωγή ορισμένων από τις συνεδριάσεις που αναφέρονται στον κατάλογο αυτόν και, αφετέρου, κανένα άλλο στοιχείο της δικο-

γραφίας δεν επιβεβαιώνει τη διάπραξη παραβάσεων κατά τις συνεδριάσεις αυτές. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν απέδειξε, όπως επιβάλλει η νομολογία, ότι οι αναγραφόμενες στον κατάλογο συνεδριάσεις είχαν επίσημο για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα (απόφαση του Πρωτοδικείου της 5ης Απριλίου 2006, T-279/02, Degussa κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-897, σκέψεις 116 επ.). Η Alstom υποστηρίζει, εξάλλου, ότι η Επιτροπή δεν έπρεπε να λάβει υπόψη σε βάρος της τη διάρκεια ορισμένων έργων ΕΜΜΑ ως αποδεικτικό στοιχείο της συμμετοχής της στην παράβαση κατά τα επίμαχα χρονικά διαστήματα, διότι δεν έλαβε υπόψη της το στοιχείο αυτό σε βάρος της Siemens, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 198 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εν πάση περιπτώσει, το στοιχείο αυτό δεν αποδεικνύει ότι η παράβαση συνεχίστηκε από τις 17 Μαΐου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002.

¹⁵⁵ Στο πλαίσιο του έβδομου λόγου ακυρώσεως, η Alstom υποστηρίζει, εξάλλου, ότι η Επιτροπή παραβίασε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και παρέβη το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003, διότι έλαβε συναφώς υπόψη της έγγραφα σχετικά με συμφωνία επί του υπ' αριθ. [απόρρητο] έργου ΕΜΜΑ, η οποία συνάφθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 1999, με ισχύ έως τις 28 Σεπτεμβρίου 2001, χωρίς να της δώσει τη δυνατότητα να διατυπώσει την άποψή της επί των εγγράφων αυτών.

¹⁵⁶ Βάσει των προεκτεθέντων, η Alstom υποστηρίζει ότι η διάρκεια της προσαπτόμενης σε αυτήν συμμετοχής στην παράβαση πρέπει να μειωθεί σε δεκατρία έτη και τρεις μήνες και, κατά συνέπεια, η προσαύξηση του βασικού ποσού του επιβληθέντος σε αυτήν προστίμου να μειωθεί στο 130 %.

157 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα της Alstom και ζητεί την απόρριψη των ως άνω λόγων και αιτιάσεων.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

158 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 2, 3, 248, 270 και 299 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή καταλογίζει στις εταιρίες προς τις οποίες η εν λόγω απόφαση απευθύνεται συμμετοχή σε πολύπλοκη, αλλά ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 11 Μαΐου 2004, και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, από την 1η Ιανουαρίου 1994 έως τις 11 Μαΐου 2004, στο πλαίσιο της οποίας συνέπρατταν όσον αφορά τις πωλήσεις ΕΜΜΑ παγκοσμίως, προβαίνοντας σε κατανομή των αγορών, καθορισμό ποσοστώσεων και διατήρηση των αντίστοιχων μεριδίων αγοράς, ανάθεση της κατασκευής ΕΜΜΑ σε προκαθορισμένου προς τούτο κατασκευαστές και χειραγώγηση μειοδοτικών διαγωνισμών (νόθευση διαγωνισμών), ώστε οι συμβάσεις να συνάπτονται με τους κατασκευαστές αυτούς, καθορισμό τιμών διά πολύπλοκων χειρισμών σχετικά με μη ανατεθέντα έργα ΕΜΜΑ, καταγγελία συμβάσεων δικαιοχρήσης με εταιρίες που δεν μετείχαν στη σύμπραξη και ανταλλαγή απόρρητων πληροφοριακών στοιχείων σχετικά με την αγορά.

159 Με την αιτιολογική σκέψη 323 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι αυτές οι συμφωνίες και/ή εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ των κατασκευαστών ΕΜΜΑ διάρκεσαν τουλάχιστον από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 11 Μαΐου 2004. Από τις αιτιολογικές σκέψεις 324 και 326 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 358 αυτής και το άρθρο 1, στοιχείο β', του διατακτικού της προκύπτει ότι η Alstom μετείχε στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988, ημερομηνία συνάψεως και έναρξεως ισχύος της συμφωνίας GQ και της συμφωνίας EQ (βλ. σκέψεις 29 και 31 ανωτέρω), έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, ημερομηνία της μεταβιβάσεως του «κλάδου M&D» από τον όμιλο Alstom στον όμιλο Areva.

- 160 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 177 έως 216 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εκθέτει «τη χρονολογική εξέλιξη της συμπράξεως συνολικά». Όσον αφορά την εξέλιξη της συμπράξεως κατά τα δύο επίμαχα χρονικά διαστήματα, δηλαδή από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις 15 Δεκεμβρίου 2000 και από τις 22 Ιανουαρίου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002, η Επιτροπή διαπίστωσε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 178 και 179 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τα εξής:
- «(178) Η Siemens έπαυσε να μετέχει στις συναντήσεις στο πλαίσιο της συμπράξεως τον Σεπτέμβριο του 1999 και ακολούθησαν οι Hitachi και Schneider/VA Tech το 2000. Η απουσία της Siemens είχε ιδιαίτερα αποσταθεροποιητικό αποτέλεσμα για την ευρωπαϊκή πτυχή της συμπράξεως, διότι η εταιρία αυτή είχε αναλάβει καθήκοντα γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας της συμπράξεως από το 1988 και ήταν σημαντικός παράγοντας της αγοράς τόσο εντός όσο και εκτός Ευρώπης. Ωστόσο, η σύμπραξη εξακολούθησε και η [Alstom] ανέλαβε αυτή τα καθήκοντα του γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας. Λόγω της μειώσεως του αριθμού των μετεχόντων σε σχέση με το 1988, απλοποιήθηκε η υλικοτεχνική υποστήριξη, καθώς δεν ήταν πλέον απαραίτητη μια πλέον πολύπλοκη δομή.
- (179) Το 2002, η Siemens, η Hitachi και η VA Tech επανεντάχθηκαν στη σύμπραξη [...]».
- 161 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 191 έως 198 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή παρέθεσε στοιχεία προσκομισθέντα από την ABB ή τις εταιρίες του ομίλου Fuji, τα οποία αποδεικνύουν, κατ' αυτήν, ότι η σύμπραξη εξακολούθησε μετά την αποχώρηση της Siemens τον Σεπτέμβριο του 1999 και κατόπιν της Hitachi και της «Schneider/VA Tech» το 2000 και έως τη σταδιακή επιστροφή τους τον Μάρτιο του 2002. Καταρχάς, με τις αιτιολογικές σκέψεις 191 έως 196 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επικαλέστηκε έγγραφα γνωστοποιηθέντα από την ABB με την αίτησή της απαλλαγής από το πρόστιμο (βλ. σκέψη 10 ανωτέρω) και, συγκεκριμένα, τηλεομοιοτυπίες που εστάλησαν από τις 18 Δεκεμβρίου 2000 έως τις 22 Ιανουαρίου 2001 μεταξύ των ABB, Melco και Alstom, σχετικά με συναντήσεις και αναθέσεις έργων EMMA. Εν συνεχεία, με την αιτιολογική σκέψη 197 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρεται σε έγγραφο με ημερομηνία 12 Μαΐου 2000, γνωστοποιηθέν από την ABB με την αίτησή της απαλλαγής από το πρόστιμο, το οποίο περιείχε κατάλογο με τις «συνεδριάσεις της επιτροπής» για ορισμένο χρονικό διάστημα μεταξύ 2000-2001. Η Επιτροπή επισήμανε ότι, όπως προκύπτει

από το έγγραφο αυτό, στις συνεδριάσεις μετείχαν οι Reyrolle, Alstom, Schneider, ABB, Melco και Toshiba, αλλά όχι η Siemens και η «JAEPS (Hitachi)», πράγμα που συμπίπτει με την από 4 Οκτωβρίου 2004 απάντηση της ABB στο αίτημα παροχής πληροφοριών που της απεύθυνε η Επιτροπή (βλ. σκέψη 15 ανωτέρω), «σύμφωνα με την οποία οι δύο αυτές εταιρίες δεν μετείχαν στη σύμπραξη κατά το συγκεκριμένο χρονικό σημείο». Τέλος, με την αιτιολογική σκέψη 198 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επικαλέστηκε σύνολο εγγράφων, τα οποία προσκομίστηκαν, αφενός, από τις εταιρίες του ομίλου Fuji με το αίτημα περί εφαρμογής της ανακοινώσεως περί συνεργασίας (βλ. σκέψη 20 ανωτέρω) και, αφετέρου, από την ABB με έγγραφο της 7ης Μαΐου 2004, συμπληρωματικό της αιτήσεώς της απαλλαγής από το πρόστιμο (βλ. σκέψη 12 ανωτέρω), και από τα οποία προκύπτουν οι συμφωνίες που συνάφθηκαν μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη σχετικά με οκτώ έργα ΕΜΜΑ, τα οποία έφεραν, στο πλαίσιο της συμπράξεως, τους αριθμούς [απόρρητο], πράγμα που αποδεικνύει ότι η σύμπραξη ήταν ενεργή κατά το διάστημα αυτό.

- 162 Με την αιτιολογική σκέψη 286 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε ότι τα στοιχεία αυτά του φακέλου της υποθέσεως αποδεικνύουν ότι «η σύμπραξη αυτή καθαυτή συνεχίστηκε εν τη απουσία [της Siemens και της Hitachi] (βλ. π.χ. τις αιτιολογικές σκέψεις 191 έως 198 ανωτέρω), αφού [οι εταιρίες αυτές] διέκοψαν προσωρινά τη συμμετοχή τους σε αυτή».
- 163 Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 και το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ο καθορισμός του ύψους του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί λόγω συμμετοχής μιας επιχειρήσεως σε παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού γίνεται με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.
- 164 Όταν υπάρχει διαφορά με αντικείμενο την ύπαρξη παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, η αρχή της ασφάλειας δικαίου, στην οποία πρέπει να μπορούν να στηρίζονται οι επιχειρηματίες, υποχρεώνει την Επιτροπή, η οποία φέρει το βάρος της αποδείξεως των παραβάσεων που διαπιστώνει, να προσκομίζει επαρκή στοιχεία προς απόδειξη των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την παράβαση.

Όσον αφορά, ειδικότερα, τη διάρκεια της παραβάσεως, η ίδια αυτή αρχή, της ασφάλειας δικαίου, υποχρεώνει την Επιτροπή, ελλείψει στοιχείων που να αποδεικνύουν ευθέως τη διάρκεια της παραβάσεως, να επικαλείται, τουλάχιστον, στοιχεία σχετικά με πραγματικά περιστατικά χωρίς μεγάλη χρονική απόσταση μεταξύ τους, ώστε να μπορεί λογικά να γίνει δεκτό ότι η παράβαση συνεχίστηκε αδιάλειπτα μεταξύ δύο συγκεκριμένων χρονικών σημείων (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 7ης Ιουλίου 1994, T-43/92, Dunlop Slazenger κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-441, σκέψη 79, της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2707, σκέψη 188, και Degussa κατά Επιτροπής, σκέψη 154 ανωτέρω, σκέψεις 114 και 153).

165 Όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία που μπορούν να ληφθούν συναφώς υπόψη, υπενθυμίζεται ότι, δεδομένου ότι η απαγόρευση συμμετοχής σε θίγουσες τον ανταγωνισμό πρακτικές και συμφωνίες καθώς και οι κυρώσεις που δύνανται να επιβληθούν στους παραβάτες είναι ευρέως γνωστές, είναι σύνηθες να αναπτύσσονται λαθραίως οι δραστηριότητες τις οποίες συνεπάγονται οι συμφωνίες και οι πρακτικές αυτές, να διεξάγονται με μυστικότητα οι συναντήσεις, συχνότατα σε τρίτες χώρες, και να περιορίζονται στο ελάχιστο τα συναφή έγγραφα. Ακόμη και όταν η Επιτροπή ανακαλύπτει στοιχεία τα οποία πιστοποιούν ρητώς παράνομες επαφές μεταξύ επιχειρήσεων, όπως είναι τα πρακτικά συναντήσεως, τα στοιχεία αυτά είναι συνήθως αποσπασματικά και διασκορπισμένα, οπότε είναι συχνά απαραίτητη η ανασύσταση ορισμένων λεπτομερειών διά της επαγωγής. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ύπαρξη θίγουσας τον ανταγωνισμό πρακτικής ή συμφωνίας πρέπει να συναχθεί από ορισμένο αριθμό συμπτώσεων και ενδείξεων οι οποίες, συνολικά θεωρούμενες, μπορούν να αποτελέσουν, ελλείψει άλλης εύλογης εξηγήσεως, απόδειξη περί παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού (βλ., απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψεις 55 έως 57). Τέτοια στοιχεία και τέτοιες συμπτώσεις καθιστούν δυνατό να αποκαλυφθούν όχι μόνον η ύπαρξη αντίθετων προς τον ανταγωνισμό μορφών συμπεριφοράς ή συμφωνιών, αλλά και η διάρκεια μιας αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς και το χρονικό διάστημα εφαρμογής μιας συμφωνίας συναφθείσας κατά παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού (απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, C-113/04 P, Technische Unie κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-8831, σκέψη 166).

166 Εξάλλου, το γεγονός ότι δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη διαρκούς παραβάσεως ως προς ορισμένα χρονικά διαστήματα δεν εμποδίζει να γίνει δεκτό ότι η παράβαση

διαπράχθηκε επί χρονικό διάστημα συνολικά μεγαλύτερο από αυτά, όταν τούτο στηρίζεται σε αντικειμενικά και συγκλίνοντα στοιχεία. Στο πλαίσιο παραβάσεως εκτεινόμενης σε περισσότερα έτη, το γεγονός ότι οι εκφάνσεις της συμπράξεως ανάγονται σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, μεταξύ των οποίων μεσολαβούν κατά το μάλλον ή ήττον μεγάλα χρονικά διαστήματα, δεν έχει σημασία όσον αφορά τη διαπίστωση της υπάρξεως της συμπράξεως αυτής, αρκεί οι διάφορες πράξεις που αποτελούν μέρος της παραβάσεως να έχουν μόνον ένα σκοπό και να εντάσσονται στο πλαίσιο ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως (απόφαση Technische Unie κατά Επιτροπής, σκέψη 165 ανωτέρω, σκέψη 169).

¹⁶⁷ Εν προκειμένω, η Alstom δεν αμφισβητεί ότι οι ενέργειες στις οποίες μετείχε στο πλαίσιο της συμπράξεως εκτείνονται σε όλο το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 28 Οκτωβρίου 1999, εν συνεχεία από τις 15 Δεκεμβρίου 2000 έως τις 22 Ιανουαρίου 2001 και, τέλος, από τις 26 Μαρτίου 2002 έως τις 11 Μαΐου 2004. Εξάλλου, δεν αμφισβητεί ότι οι πράξεις που αποτελούν μέρος της παραβάσεως κατέτειναν σε ένα μόνο σκοπό και εντάσσονταν στο πλαίσιο ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως. Αμφισβητεί μόνον τη διάρκεια της παραβάσεως αυτής, προβάλλοντας ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο και σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και της αρχής της ασφάλειας δικαίου τις δραστηριότητες της συμπράξεως από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις 15 Δεκεμβρίου 2000 και από τις 22 Ιανουαρίου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002. Με άλλα λόγια, με τον συγκεκριμένο λόγο ακυρώσεως, η Alstom δεν αμφισβητεί επί της ουσίας την εκτίμηση της Επιτροπής ότι πρόκειται για ενιαία και διαρκή παράβαση και προβάλλει μόνον, όσον αφορά την εκτίμηση της διάρκειας της παραβάσεως αυτής, παράβαση του άρθρου 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 και του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, καθώς και παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου ως προς το βάρος αποδείξεως.

¹⁶⁸ Με τον έκτο λόγο ακυρώσεως, τίθεται, συνεπώς, το ζήτημα αν η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμο και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και την αρχή της ασφάλειας δικαίου ότι η σύμπραξη συνεχίστηκε από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις 15 Δεκεμβρίου 2000 και από τις 22 Ιανουαρίου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002.

- 169 Σημειωτέον, καταρχάς, ότι η Alstom δεν αμφισβήτησε τις εκτιμήσεις που διατυπώνει η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 170 της προσβαλλομένης απόφασης όσον αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία της συμπράξεως, σύμφωνα με τις οποίες «οι μετέχοντες στη σύμπραξη έλαβαν πολύπλοκα προληπτικά μέτρα, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να καλύψουν ή να αποκρύψουν τις επαφές και τις συναντήσεις τους» και «τα μέτρα αυτά υπήρχαν από την αρχή της συμπράξεως και ενισχύθηκαν μετά το 2002». Επομένως, υπό το πρίσμα της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 165 ανωτέρω, η Επιτροπή ορθώς στήριξε την εκτίμησή της όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως στην αξιολόγηση ενός συνόλου αποδεικτικών στοιχείων και ενδείξεων που θεώρησε συναφώς λυσιτελή.
- 170 Η Alstom υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι τα αποδεικτικά στοιχεία και οι ενδείξεις που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή δεν αποδεικνύουν ότι οι δραστηριότητες στις οποίες μετείχε η επίμαχη επιχείρηση στο πλαίσιο της συμπράξεως, αφού αναπτύχθηκαν επί ένδεκα έτη και έξι μήνες, συνεχίστηκαν από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις 15 Δεκεμβρίου 2000, δηλαδή επί δεκατρείς μήνες. Επιπλέον, τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία και ενδείξεις δεν αποδεικνύουν ότι οι δραστηριότητες αυτές επαναλήφθηκαν επί ένα και πλέον μήνα, κατόπιν συνεχίστηκαν εκ νέου από τις 22 Ιανουαρίου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002, δηλαδή επί δεκατέσσερις μήνες, και μετά επαναλήφθηκαν επί ένα έτος και οκτώ μήνες. Τίθεται, έτσι, υπό αμφισβήτηση η αποδεικτική αξία καθενός από τα αποδεικτικά στοιχεία και τις ενδείξεις που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση.
- 171 Η Alstom υποστηρίζει εσφαλμένως ότι καθένα από τα έγγραφα που συνιστούν τα επίμαχα αποδεικτικά στοιχεία ή ενδείξεις επιβεβαιώνει τις δραστηριότητες της συμπράξεως μόνον όσον αφορά το χρονικό σημείο κατά το οποίο καταρτίστηκε. Συγκεκριμένα, η Alstom δεν λαμβάνει υπόψη της ότι τα έγγραφα αυτά δύναται να επιβεβαιώσουν και τον διαρκή χαρακτήρα της παραβάσεως.
- 172 Εν προκειμένω, η Επιτροπή ορθώς εκτίμησε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι οι προσκομισθείσες από την ABB τηλεμοιοτυπίες επιβεβαιώνουν τις «περί το έτος 2000» δραστηριότητες της συμπράξεως. Οι εν λόγω τηλεμοιοτυπίες, εκτός του ότι αποδεικνύουν την ύπαρξη ειδικής συμφωνίας μεταξύ των ABB, Melco και Alstom με αντικείμενο ορισμένα έργα ΕΜΜΑ καταγεγραμμένα σε κατάλογο, αποτελεί επίσης

ένδειξη για τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της συμπράξεως μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών στις αρχές του 2001, όσον αφορά ορισμένα άλλα έργα ΕΜΜΑ, καταγεγραμμένα σε κατάλογο συνημμένο στην πρώτη τηλεομοιοτυπία, η οποία φέρει ημερομηνία 18 Δεκεμβρίου 2000.

- 173 Περαιτέρω, είναι ορθή η εκτίμηση της Επιτροπής ότι ο κατάλογος της 12ης Μαΐου 2000, όπου απαριθμούνται δεκατρείς «συνεδριάσεις της επιτροπής», οι οποίες είχαν προγραμματιστεί να διεξαχθούν από τις 18 Μαΐου 2000 έως τις 17 Μαΐου 2001, αποτελεί ένδειξη του ότι οι δραστηριότητες της συμπράξεως συνεχίστηκαν από τις Reyrolle, Alstom, Schneider, ABB, Melco και Toshiba έως τις 17 Μαΐου 2001. Ο επιζήμιος για τον ανταγωνισμό χαρακτήρας αυτών των «συνεδριάσεων της επιτροπής» συνάγεται από το γεγονός ότι η κάθε εμπλεκόμενη επιχείρηση έχει καταχωριστεί στον κατάλογο με τον κωδικό που χρησιμοποιούσε στο πλαίσιο της συμπράξεως, όπως οι κωδικοί αυτοί έχουν καταγραφεί στις αιτιολογικές σκέψεις 142 και 197 της προσβαλλομένης αποφάσεως, και ότι, όπως επιβεβαίωσαν πολλοί από τους μετέχοντες στη σύμπραξη, είχαν προγραμματιστεί συνεδριάσεις οργάνων επιφορτισμένων με τη λειτουργία της συμπράξεως –κοινή επιτροπή Ευρώπης/Ιαπωνίας και επιτροπή Ευρώπης–, όπως προκύπτει επίσης από τις αιτιολογικές σκέψεις 150 και 151 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εξάλλου, δεδομένου ότι η διεξαγωγή έξι εκ των συναντήσεων αυτών επιβεβαιώνεται είτε από ορισμένους μετέχοντες είτε από άλλα στοιχεία της δικογραφίας, όπως σημειώματα για έξοδα ταξιδιού ή σημειώσεις σε προσωπικά ημερολόγια, οι δραστηριότητες της συμπράξεως μπορούν θα θεωρηθούν αποδεδειγμένες για το διάστημα από τις 18ης Μαΐου 2000 έως τις 18 Ιανουαρίου 2001.

- 174 Τέλος, χωρίς να απαιτείται να εξεταστούν η συμφωνία επί του υπ' αριθ. [απόρρητο] έργου ΕΜΜΑ, ως προς το οποίο η Alstom προβάλλει, στο πλαίσιο του έβδομου λόγου ακυρώσεως, παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, και η συμφωνία επί του υπ' αριθ. [απόρρητο] έργου ΕΜΜΑ, στην οποία η Alstom δεν μετείχε, η Επιτροπή ορθώς έκρινε ότι οι συμφωνίες στις οποίες μετέσχε η Alstom, με αντικείμενο έξι άλλα έργα ΕΜΜΑ, τα υπ' αριθ. [απόρρητο], επιβεβαιώνουν ότι η σύμπραξη παρέμεινε ενεργή ή, τουλάχιστον, εξακολούθησε να παράγει αποτελέσματα από τις 27 Αυγούστου 1998, ημερομηνία κατά την οποία συνάφθηκε η συμφωνία επί του υπ' αριθ. [απόρρητο] έργου ΕΜΜΑ, έως τις 28 Οκτωβρίου 2001, ημερομηνία κατά την οποία η συμφωνία επί του υπ' αριθ. [απόρρητο] έργου ΕΜΜΑ έπαυσε να παράγει αποτελέσματα.

- 175 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, για να διαπιστωθεί η ύπαρξη συμφωνίας κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και, κατ' αναλογία, του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, αρκεί οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή βούλησή τους να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά καθορισμένο τρόπο (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-2/89, *Retrofina* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1087, σκέψη 211, και της 10ης Μαρτίου 1992, T-13/89, *ICI* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1021, σκέψη 253· βλ. επίσης, συναφώς, αποφάσεις *ACF Chemiefarma* κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 112, και *van Landewyck* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 86). Επίσης, το άρθρο 81 ΕΚ εφαρμόζεται όταν η σύμπραξη εξακολουθεί να παράγει αποτελέσματα, χωρίς να έχει τυπικά παύσει (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, *ICI* κατά Επιτροπής, σκέψη 254, και απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2001, T-48/98, *Acerinox* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-3859, σκέψη 63). Η προαναφερθείσα νομολογία εφαρμόζεται, κατ' αναλογία, στο άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ.
- 176 Κατά συνέπεια, στον βαθμό που η Alstom δεν αμφισβήτησε ότι σύναψε, κατ' εφαρμογήν των κανόνων της συμπράξεως, συμφωνίες με αντικείμενο την ανάθεση έξι έργων ΕΜΜΑ, των υπ' αριθ. [απόρρητο], στο πλαίσιο της συμπράξεως, οι οποίες, βάσει της ημερομηνίας ενάρξεως και της διάρκειας της ισχύος τους, επρόκειτο να παράγουν αποτελέσματα από τις 27 Αυγούστου 1998, όταν τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία επί του υπ' αριθ. [απόρρητο] έργου, έως τις 28 Οκτωβρίου 2001, όταν έπαυσε η ισχύς της συμφωνίας επί του υπ' αριθ. [απόρρητο] έργου ΕΜΜΑ, είναι ορθή η εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι συμφωνίες αυτές αποτελούν ένδειξη του ότι η παράβαση εξακολούθησε αδιαλείπτως καθ' όλο το επίμαχο χρονικό διάστημα.
- 177 Η Alstom δεν λαμβάνει υπόψη της ότι τα προαναφερθέντα στοιχεία, μολοντί μεμονωμένα επιβεβαιώνουν μόνον εκφάνσεις της συμπράξεως από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως τον Μάρτιο του 2002, εντούτοις εξεταζόμενα συνολικά και ελλείψει άλλης εύλογης εξηγήσεως, αρκούν προς απόδειξη του διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως. Πάντως, στο πλαίσιο της παρούσας δίκης, η Alstom δεν διευκρίνισε επαρκώς τη θέση της περί διακοπής των δραστηριοτήτων στις οποίες η επίμαχη επιχείρηση μετείχε, στο πλαίσιο της συμπράξεως, από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις

15 Δεκεμβρίου 2000 και από τις 22 Ιανουαρίου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002 (βλ. σκέψη 170 ανωτέρω) και, ειδικότερα, για ποιο λόγο οι δραστηριότητες αυτές επαναλήφθηκαν επί μικρό μόνο χρονικό διάστημα, λίγο μεγαλύτερο από ένα μήνα, από τις 15 Δεκεμβρίου 2000 έως τις 22 Ιανουαρίου 2001, το οποίο μεσολαβεί μεταξύ δύο διαστημάτων διακοπής των δραστηριοτήτων αυτών, ήτοι από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις 15 Δεκεμβρίου 2000 και από τις 22 Ιανουαρίου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002. Στο πλαίσιο αυτό, οι αποδείξεις όσον αφορά εκφάνσεις της συμπράξεως από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως τον Μάρτιο του 2002, παρά τη διακοπή της συμμετοχής αρχικώς της Siemens και κατόπιν των Hitachi και «Schneider/VA Tech», καθώς και οι ενδείξεις που συγκέντρωσε η Επιτροπή, όσον αφορά το ότι οι δραστηριότητες στις οποίες μετείχε η επίμαχη επιχείρηση στο πλαίσιο της συμπράξεως συνεχίστηκαν καθ' όλο το κρίσιμο χρονικό διάστημα, αποτελούν επαρκείς αποδείξεις του ότι η σύμπραξη συνεχίστηκε αδιάλειπτα από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις 15 Δεκεμβρίου 2000, καθώς και από τις 22 Ιανουαρίου 2001 έως τις 26 Μαρτίου 2002.

178 Εξάλλου, η περίπτωση της Alstom δεν είναι συγκρίσιμη προς αυτή της Siemens, διότι, όσον αφορά τη δεύτερη, η Επιτροπή στηρίχθηκε σε συγκλίνουσες δηλώσεις άλλων μελών της συμπράξεως, οι οποίες περιλαμβάνονται στη δικογραφία, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η Siemens έπαυσε να μετέχει στη σύμπραξη τον Σεπτέμβριο του 1999 και, συνεπώς, να εκτιμήσει ότι, κατά το χρονικό αυτό σημείο, έπαυσε να συμμορφώνεται προς τις συμφωνίες επί των έργων EMMA με αριθ. [απόρρητο], οι οποίες εξακολούθησαν να παράγουν αποτελέσματα από τις 27 Αυγούστου 1998 έως τις 28 Οκτωβρίου 2001. Κατά τα λοιπά, από την αιτιολογική σκέψη 169 της προσβαλλομένης αποφάσεως, την οποία η Alstom δεν αμφισβητεί, προκύπτει ότι ο φάκελος της υποθέσεως περιέχει στοιχεία σύμφωνα με τα οποία, όταν η Siemens διέκοψε προσωρινά τη συμμετοχή της στην παράβαση, οι λοιποί μετέχοντες επιχείρησαν, επί ορισμένο χρονικό διάστημα, να την «τιμωρήσουν» για την απόσυρσή της, ανταγωνιζόμενοι αυτήν στον τομέα των έργων EMMA παγκοσμίως, πράγμα που αποδεικνύει ότι η Siemens είχε παύσει να συμμορφώνεται προς τους κανόνες της συμπράξεως.

179 Επομένως, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν παραβίασε τους κανόνες αποδείξεως που απορρέουν από το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 και το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ούτε την αρχή της ασφάλειας δικαίου, διαπιστώνοντας, με το άρθρο 1, στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η καταλογισθείσα στην Alstom παράβαση διάρκεσε αδιάλειπτα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, δηλαδή επί δεκαπέντε έτη και οκτώ μήνες, και έτσι

δικαιολογείται η κατά 155% προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως.

180 Ο έκτος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η Alstom πρέπει, συνεπώς, να απορριφθεί ως αβάσιμος.

181 Εξάλλου, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η συμφωνία επί του υπ' αριθ. [απόρρητο] έργου ΕΜΜΑ δεν αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για να θεωρηθεί βάσιμη η εκτίμηση στην οποία κατέληξε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, σύμφωνα με την οποία η παράβαση συνεχίστηκε χωρίς διακοπή καθ' όλο το διάστημα από τις 28 Οκτωβρίου 1999 έως τις 26 Μαρτίου 2002, καθώς η εκτίμηση αυτή τεκμηριώνεται επαρκώς κατά νόμο από άλλα στοιχεία.

182 Κατά συνέπεια, η προβαλλόμενη στο πλαίσιο του έβδομου λόγου ακυρώσεως αιτίαση που αντλείται από παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας είναι απορριπτέα ως αλυσιτελής, καθώς αφορά αποδεικτικό στοιχείο το οποίο παρατίθεται στην προσβαλλόμενη απόφαση ως εκ περισσού.

Επί των αιτημάτων περί ακυρώσεως ή μεταρρυθμίσεως του άρθρου 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως

183 Με τον τέταρτο και τον έβδομο λόγο ακυρώσεως, η Alstom επιδιώκει την ακύρωση ή, επικουρικώς, τη μείωση του προστίμου που της επιβλήθηκε ατομικώς με το άρθρο 2,

στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως. Με τον πρώτο και τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, οι οποίοι πρέπει να εξεταστούν από κοινού, επιδιώκει την ακύρωση ή, επικουρικώς, τη μείωση του προστίμου που της επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον με την Areva T & D SA.

- ¹⁸⁴ Με τον πρώτο και τον τέταρτο λόγο ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva επιδιώκουν την ακύρωση του προστίμου που τους επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως ή, επικουρικώς, τη μείωσή του.

Επί της παραβάσεως των κανόνων περί παραγραφής, όσον αφορά το πρόστιμο που επιβλήθηκε ατομικά στην Alstom, με το άρθρο 2, στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- ¹⁸⁵ Με το τρίτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, η Alstom προβάλλει, επικουρικώς και εφόσον γίνει δεκτό το πρώτο σκέλος, αλλά όχι το δεύτερο σκέλος του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως, παράβαση του άρθρου 25 του κανονισμού 1/2003, η οποία συνίσταται κατ' ουσίαν, στο ότι, την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή είχε απολέσει, λόγω παραγραφής, τη δυνατότητα να της επιβάλει ατομικά πρόστιμο για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992.

186 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα της Alstom και ζητεί την απόρριψη του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

187 Η Alstom προβάλλει την αιτίαση αυτή, εφόσον δεν της καταλογιστεί ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, λόγω μη ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής επί των θυγατρικών της στον κλάδο Μ&Δ, οι οποίες της ανήκουν εξ ολοκλήρου, αλλά γίνει δεκτό ότι δεν έχει μεταβιβαστεί στις θυγατρικές της η προσωπική ευθύνη που υπέχει λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση κατά το προηγούμενο χρονικό διάστημα, από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992.

188 Κατά το άρθρο 25 του κανονισμού 1/2003, η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει κυρώσεις για παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ υπόκειται σε πενταετή παραγραφή. Η παραγραφή υπολογίζεται από την ημέρα διαπράξεως της παραβάσεως. Ωστόσο, αν μια παράβαση είναι διαρκής ή έχει διαπραχθεί κατ' εξακολούθηση, η παραγραφή υπολογίζεται από την ημέρα παύσεως της παραβάσεως. Η καταλογισθείσα στην Alstom παράβαση, εφόσον έπαυσε στις 6 Δεκεμβρίου 1992, παραγράφηκε στις 24 Ιανουαρίου 2007, οπότε, κατά την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή είχε απολέσει τη δυνατότητα να της επιβάλει πρόστιμο για την παράβαση αυτή.

189 Δεδομένου, πάντως, ότι το πρώτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως απορρίφθηκε με το σκεπτικό ότι η Alstom ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί των θυγατρικών στον κλάδο Μ&Δ από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 (βλ. σκέψεις 80 έως 110 ανωτέρω), η υπόθεση στην οποία στηρίζεται η συγκεκριμένη αιτίαση δεν επαληθεύθηκε. Επομένως, η αιτίαση αυτή δεν δύναται να ευδοκιμήσει.

Επί της παραβάσεως των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, της παραβάσεως του άρθρου 7 ΕΚ, της παραβιάσεως των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της μη αναδρομικής ισχύος, της αναλογικότητας, του σεβασμού του δικαιώματος σε αποτελεσματική ένδικη προσφυγή και της εξατομικεύσεως των ποινών, καθώς και επί της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως όσον αφορά τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- ¹⁹⁰ Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, η Alstom προσάπτει στην Επιτροπή ότι, επιβάλλοντάς της, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως της, πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον με την Areva T & D SA, προσέβαλε το δικαίωμά της σε αποτελεσματική ένδικη προστασία. Για τον λόγο αυτόν, βρίσκεται, από δικονομικής απόψεως, στην ίδια κατάσταση με την Areva T & D SA.
- ¹⁹¹ Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, η Alstom προβάλλει, πρώτον, ότι η Επιτροπή, επιβάλλοντάς της, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως της, πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον με την Areva T & D SA, παραβίασε τους κανόνες περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ. Κατά τους κανόνες αυτούς, πρόστιμο για την καταβολή του οποίου υπάρχει ευθύνη εις ολόκληρον επιτρέπεται να επιβληθεί μόνο στις εταιρίες οι οποίες την ημέρα εκδόσεως της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου ανήκουν στον ίδιο όμιλο και μπορούν, η κάθε μία χωριστά, να θεωρηθούν ευθές και ρητώς υπεύθυνες για την παράβαση, ως αντλούσες άμεσο συμφέρον από την παράβαση. Εξάλλου, η Alstom υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως των ατομικών αποφάσεών της, διότι δεν ανέφερε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, αφενός, τους λόγους για τους οποίους εκτίμησε ότι την ημέρα εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως η Alstom αποτελούσε ενιαία οικονομική οντότητα με την Areva T & D SA, και, αφετέρου, ποιο άμεσο συμφέρον άντλησε η Alstom από την παράβαση. Κατά τα λοιπά, η προσβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται συναφώς σε αντιφατική

αιτιολογία, διότι στην αιτιολογική σκέψη 358, στοιχεία β' και γ', και στην αιτιολογική σκέψη 371, στοιχείο α', αναφέρεται ότι το πρόστιμο για την καταβολή του οποίου υπάρχει ευθύνη εις ολόκληρον αφορά χρονικό διάστημα κατά το οποίο η Alstom αποτελούσε ενιαία οικονομική οντότητα με την Areva T & D SA, ενώ στην αιτιολογική σκέψη 371, στοιχείο γ', επισημαίνεται ότι το πρόστιμο καλύπτει επίσης, κατ' ουσίαν, χρονικό διάστημα κατά το οποίο τούτο δεν συνέβαινε. Η Alstom προβάλλει ακόμη ότι η Επιτροπή παραβίασε τη γενική αρχή της εξατομικεύσεως των ποινών, διότι της επέβαλε πρόστιμο για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον λόγω παραβάσεως για την οποία δεν φέρει προσωπική ευθύνη. Τέλος, η Alstom υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ασφάλειας δικαίου, διότι δημιούργησε κατάσταση νομικής αβεβαιότητας όσον αφορά την εκτέλεση της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεδομένου ότι το πρόσωπο του οφειλέτη του προστίμου προσδιορίζεται μόνον άπαξ και η Επιτροπή στραφεί κατά ενός εκ των εις ολόκληρον ευθυνόμενων συνοφειλετών, και διότι συνέδεσε, από νομικής απόψεως, έκαστο εκ των εν λόγω συνοφειλετών με καθέναν από τους λοιπούς συνοφειλέτες.

¹⁹² Με το πρώτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως και το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva προσάπτουν στην Επιτροπή ότι, επιβάλλοντας στην Areva T & D SA, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεώς της, πρόστιμο 53550000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον με την Alstom, παραβίασε τους κανόνες της εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ. Κατά τους κανόνες αυτούς, πρόστιμο για την καταβολή του οποίου υπάρχει ευθύνη εις ολόκληρον επιτρέπεται να επιβληθεί μόνο στις εταιρίες οι οποίες την ημέρα εκδόσεως της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου δεν ανήκουν στον ίδιο όμιλο. Εξάλλου, οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως των ατομικών αποφάσεών της, διότι δεν παρέθεσε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τους λόγους για τους οποίους εκτίμησε ότι την ημέρα εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως η Areva T & D SA αποτελούσε ενιαία οικονομική οντότητα με την Alstom.

¹⁹³ Με το πέμπτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva προσάπτουν επίσης στην Επιτροπή ότι, κατ' ουσίαν, παραβίασε την αρχή της ασφάλειας δικαίου, διότι επέβαλε στην Areva T & D SA και στην Alstom πρόστιμο, για την καταβολή του οποίου αυτές ευθύνονται εις ολόκληρον, εφαρμόζοντας νέα πολιτική

επιβολής κυρώσεων ή νέους κανόνες επιβολής τέτοιων προστίμων επί πραγματικών περιστατικών προγενέστερων της θεσπίσεώς τους.

¹⁹⁴ Με το τρίτο και το τέταρτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva προβάλλουν ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 7 ΕΚ και παραβίασε τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, διότι μετέθεσε στον εθνικό δικαστή ή στον διαιτητή την εξουσία προσδιορισμού της ευθύνης κάθε μίας από τις εταιρίες στις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις και, συνεπώς, του ποσού που αναλογεί σε κάθε μία, και υποχρέωσε την Areva T & D SA να καταβάλει στην Επιτροπή ποσά τα οποία εν τέλει όφειλε να καταβάλει η Alstom. Εξάλλου, με το έκτο σκέλος του ίδιου λόγου ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή προσέβαλε το δικαίωμά τους σε αποτελεσματική ένδικη προστασία, διότι, επιβάλλοντας στην Areva T & D SA και στην Alstom πρόστιμο για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, έθεσε αμφότερες τις εταιρίες αυτές στην ίδια κατάσταση από δικονομικής απόψεως.

¹⁹⁵ Εξάλλου, με τον πέμπτο λόγο ακυρώσεως, οι εταιρίες του ομίλου Areva προσάπτουν στην Επιτροπή ότι παρέβη τους κανόνες περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, διότι, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, τους επέβαλε πρόστιμο 25 500 000 ευρώ για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, χωρίς προηγουμένως να αποδείξει, όπως προκύπτει από τον τρίτο λόγο ακυρώσεως (βλ. σκέψη 142 ανωτέρω), ότι οι εν λόγω εταιρίες αποτελούσαν ενιαία οικονομική οντότητα κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως και ότι εκάστη εξ αυτών υπέχει προσωπική ευθύνη για την εν λόγω παράβαση.

¹⁹⁶ Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, και ζητεί την απόρριψη όλων των προβαλλομένων λόγων και αιτιάσεων.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

- 197 Πρέπει, πρώτον, να εξεταστεί αν νομίμως επιβλήθηκε, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, στην Alstom και στην Areva T & D SA πρόστιμο ύψους 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον.
- 198 Συναφώς, πρέπει, πρώτον, να εξεταστούν οι λόγοι και οι αιτιάσεις που αντλούνται, κατ' ουσίαν, από παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ και των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων, καθώς και από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, αρχής γενομένης από την τελευταία.
- 199 Όπως προαναφέρθηκε με τις σκέψεις 96 έως 99 και 125 έως 129 ανωτέρω, η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς κατά νόμο, με την προσβαλλόμενη απόφαση, την προσωπική ευθύνη που υπέχουν οι Alstom και Areva T & D SA λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, διαπιστώνοντας ότι κατά το διάστημα αυτό οι εταιρίες αυτές είχαν, απευθείας ή εμμέσως, υπό τη διεύθυνσή τους την εν λόγω επιχείρηση. Εξάλλου, από τις αιτιολογικές σκέψεις 348 έως 356, την αιτιολογική σκέψη 358, στοιχεία β' και γ', την αιτιολογική σκέψη 369 και την αιτιολογική σκέψη 371, στοιχεία α' και β', της προσβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή αποφάσισε να καταλογίσει στην Alstom και στην Areva T&D SA (πρώην Alstom T & D SA) προσωπική ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και να τους επιβάλει, ως εκ τούτου, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, με το αιτιολογικό ότι η Alstom και η Alstom T & D SA αποτελούσαν ενιαία οικονομική οντότητα εντός του ομίλου Alstom.
- 200 Δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν αιτιολόγησε ειδικά την επιβολή, στις Alstom και Areva T & D SA, προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, καθώς οι εταιρίες αυτές δεν αποτελούσαν ενιαία οικονομική οντότητα κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεδομένου

ότι, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή θεωρεί ότι το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει την επιβολή προστίμου για την καταβολή του οποίου υπάρχει ευθύνη εις ολόκληρον. Συγκεκριμένα, κατά τη νομολογία, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να συμπεριλάβει στην απόφασή της συγκεκριμένη αιτιολογία όσον αφορά ζητήματα τα οποία θεωρεί προδήλως άσχετα ή δευτερεύοντα στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της (βλ., συναφώς και κατ' αναλογία, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2003, T-374/00, Verband der freien Rohrwerke κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2275, σκέψη 186, και της 9ης Ιουλίου 2007, T-282/06, Sun Chemical Group κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-2149, σκέψη 58). Όσον αφορά το αν η Επιτροπή ορθώς εξαίρεσε τα στοιχεία αυτά από την εκτίμησή της, το ζήτημα αυτό αφορά την ουσιαστική νομιμότητα της προσβαλλομένης απόφασεως και όχι παράβαση ουσιώδους τύπου. Επομένως, η εξαίρεση των στοιχείων αυτών δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 253 ΕΚ (βλ. σκέψη 88 ανωτέρω).

201 Επίσης αβάσιμη είναι η αιτίαση της Alstom, ότι, με την αιτιολογική σκέψη 371, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διατύπωσε αντιφατικές εκτιμήσεις, καταλογίζοντας στην Alstom, από κοινού με τις Areva T & D SA και Areva T & D AG, ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση για το χρονικό διάστημα μετά τη μεταβίβαση του κλάδου Μ&Δ του ομίλου Alstom στις 8 Ιανουαρίου 2004. Συγκεκριμένα, από την εν λόγω αιτιολογική σκέψη προκύπτει ότι ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004 υπέχουν μόνον οι Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA και Areva T & D AG, και όχι η Alstom.

202 Επομένως, οι λόγοι ή οι αιτιάσεις που αντλούνται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους ως αβάσιμες.

203 Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστούν οι λόγοι ή οι αιτιάσεις που προβάλλουν η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva και, πρώτον, εκείνοι με τους οποίους προβάλλεται, κατ' ουσίαν, ότι το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και οι κανόνες περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων δεν επιτρέπουν

την επιβολή προστίμου, για την καταβολή του οποίου υπάρχει ευθύνη εις ολόκληρον, σε εταιρίες οι οποίες δεν υπέχουν προσωπική ευθύνη για την παράβαση και, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου, δεν αποτελούν πλέον ενιαία οικονομική οντότητα.

204 Σημειωτέον, συναφώς, ότι η εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή των προστίμων που επιβλήθηκαν λόγω παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ αποτελεί έννομη συνέπεια απορρέουσα από τις ουσιαστικές διατάξεις των άρθρων αυτών.

205 Όπως προκύπτει από τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 134 ανωτέρω, η εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή προστίμου επιβληθέντος σε πλείονα πρόσωπα, λόγω της συμμετοχής μιας επιχειρήσεως στην παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, είναι απόρροια της προσωπικής ευθύνης που υπέχει καθένα από τα πρόσωπα αυτά για τη συμμετοχή της επιχειρήσεως στην παράβαση. Η ενιαία συμπεριφορά της επιχειρήσεως στην αγορά δικαιολογεί, στο πλαίσιο της εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού, την εις ολόκληρον ευθύνη των εταιριών και, εν γένει, των υποκειμένων δικαίου που υπέχουν προσωπική ευθύνη (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου Istituto Chemioterapico Italiano και Commercial Solvents κατά Επιτροπής, σκέψη 134 ανωτέρω, σκέψη 41· αποφάσεις του Πρωτοδικείου ΗFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 66 ανωτέρω, σκέψεις 54, 524 και 525, και Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 134 ανωτέρω, σκέψη 62). Η εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή προστίμων επιβληθέντων λόγω παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ συμβάλλει στην εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας των εν λόγω προστίμων και, συνεπώς, κατατείνει και αυτή στον αποτρεπτικό σκοπό που επιδιώκεται εν γένει στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Δικαστηρίου ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψεις 172 και 173, και της 29ης Ιουνίου 2006, C-289/04 P, Showa Denko κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-5859, σκέψη 61), τηρουμένης της αρχής *ne bis in idem*, η οποία είναι θεμελιώδης στο δίκαιο της Ένωσης και κατοχυρώνεται επίσης με το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου 7 της ΕΣΔΑ, το οποίο απαγορεύει, στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, την εκ νέου επιβολή κυρώσεως σε επιχείρηση για την ίδια συμπεριφορά στην αγορά, διά των προσώπων στα οποία μπορεί να καταλογιστεί προσωπική ευθύνη (βλ., συναφώς, απόφαση Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 338· απόφαση PVC II, σκέψη 64 ανωτέρω, σκέψεις 95 έως 99, και απόφαση του Πρωτοδικείου της

13ης Δεκεμβρίου 2006, T-217/03 και T-245/03, FNCBV κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-4987, σκέψη 340).

- 206 Το γεγονός ότι ορισμένες εταιρίες δεν υπέχουν την ίδια προσωπική ευθύνη για τη συμμετοχή της αυτής επιχειρήσεως σε παράβαση δεν εμποδίζει την επιβολή σε αυτές προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, δεδομένου ότι η εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή του προστίμου καλύπτει μόνον το διάστημα κατά το οποίο αυτές αποτελούσαν ενιαία οικονομική οντότητα και, συνεπώς, επιχείρηση κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού. Εν πάση περιπτώσει, από τη νομολογία που επικαλούνται οι προσφεύγουσες δεν προκύπτει ότι πρόστιμο για την καταβολή του οποίου υπάρχει ευθύνη εις ολόκληρον μπορεί να επιβληθεί μόνο σε εταιρίες οι οποίες, την ημέρα εκδόσεως της αποφάσεως περί επιβολής του, αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα. Επομένως, η Επιτροπή ορθώς δεν έλαβε υπόψη της, όταν επέβαλε, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, στις Alstom και Areva T & D SA πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, το γεγονός ότι οι δύο αυτές εταιρίες δεν αποτελούσαν πλέον ενιαία οικονομική οντότητα στις 24 Ιανουαρίου 2007.
- 207 Κατόπιν των προεκτεθέντων, η Επιτροπή μπορούσε να επιβάλει, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, στις Alstom και Areva T & D SA πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 80 έως 141 ανωτέρω, ήταν ορθή η διαπίστωσή της ότι οι δύο αυτές εταιρίες υπέχουν προσωπική ευθύνη για την εν λόγω συμμετοχή.
- 208 Συνεπώς, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι λόγοι ή οι αιτιάσεις που αντλούνται, κατ' ουσίαν, από παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων.

- 209 Εν συνεχεία, πρέπει να εξεταστούν οι λόγοι και τα επιχειρήματα που αντλούνται από παραβίαση των αρχών της μη αναδρομικότητας και της ασφάλειας δικαίου.
- 210 Η αρχή της ασφάλειας δικαίου, η οποία αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου και επιβάλλει να είναι σαφείς και ακριβείς οι ρυθμίσεις του δικαίου της Ένωσης, ιδίως όταν αυτές επιβάλλουν ή επιτρέπουν την επιβολή κυρώσεων, ούτως ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν σαφώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις ρυθμίσεις αυτές και να λαμβάνουν τα ανάλογα μέτρα (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Σεπτεμβρίου 1984, 117/83, Könecke, Συλλογή 1984, σ. 3291, σκέψη 11· απόφαση Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 71 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Η αρχή αυτή ισχύει τόσο για τους ποινικού χαρακτήρα κανόνες όσο και για τις ειδικές διοικητικές ρυθμίσεις, οι οποίες επιβάλλουν διοικητικές κυρώσεις ή επιτρέπουν την επιβολή τους. Έχει εφαρμογή όχι μόνο στους κανόνες που προβλέπουν τα συστατικά στοιχεία μιας παραβάσεως, αλλά και στους κανόνες που καθορίζουν τις συνέπειες από την παράβαση των πρώτων (βλ. απόφαση Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 211 Εξάλλου, όπως προαναφέρθηκε στις σκέψεις 131 έως 133 ανωτέρω, η αρχή της μη αναδρομικότητας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει ο δικαστής της Ένωσης και επιτάσσει οι κανόνες επιβολής κυρώσεων και καταλογισμού των παραβάσεων του δικαίου του ανταγωνισμού, στους οποίους στηρίζεται η απόφαση περί εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, να είναι αντίστοιχοι με τους ισχύοντες κατά τον χρόνο διαπράξεως της διαπιστωθείσας παραβάσεως για την οποία επιβλήθηκαν οι κυρώσεις. Η αρχή αυτή απαγορεύει την αναδρομική εφαρμογή, επί παραβάσεως, νέων κανόνων καταλογισμού και επιβολής κυρώσεων, των οποίων το αποτέλεσμα δεν μπορούσε ευλόγως να προβλεφθεί κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως.
- 212 Από τη νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 134 και 205 ανωτέρω προκύπτει ότι οι κανόνες καταλογισμού και επιβολής κυρώσεων για παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού, τους οποίους εφάρμοσε εν προκειμένω η Επιτροπή, υφίσταντο κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως, δηλαδή από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις

8 Ιανουαρίου 2004, και ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι καθορίστηκαν για πρώτη φορά με την προσβαλλόμενη απόφαση. Οι κανόνες αυτοί ήταν ή, τουλάχιστον, θα έπρεπε να είναι γνωστοί στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών. Εξάλλου, οι κανόνες αυτοί ήταν αρκούντως σαφείς και συγκεκριμένοι, ώστε η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva να είναι σε θέση να προβλέψουν το αποτέλεσμα της εφαρμογής τους στη συγκεκριμένη περίπτωση. Όπως προαναφέρθηκε στη σκέψη 140 ανωτέρω, τούτο εξηγεί, άλλωστε, την προσθήκη διατάξεως περί εγγυήσεως του παθητικού στη σύμβαση μεταβιβάσεως, προς αντιμετώπιση του ενδεχομένου να καταλογιστεί στις Areva T & D SA και Areva T & D AG ευθύνη για προγενέστερες παραβάσεις. Συνεπώς, η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva δεν δύνανται, εν προκειμένω, να προβάλουν βασίμως παραβίαση της αρχής της μη αναδρομικότητας ή της αρχής της ασφάλειας δικαίου, ως εκ του ότι, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, επιβλήθηκε στην Alstom και στην Areva T & D SA πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον.

213 Καθόσον ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου μπορεί να ερμηνευθεί ως ένσταση ελλείψεως νομιμότητας στρεφόμενη κατά των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων, ως εκ του ότι οι κανόνες αυτοί αποτελούν πηγή αβεβαιότητας όσον αφορά την καταβολή του προστίμου, τον προσδιορισμό του οφειλέτη και τη δικονομική κατάσταση των εις ολόκληρον ευθυνόμενων συνοφειλετών, ο συγκεκριμένος λόγος συνεπάγεται έλεγχο της νομιμότητας του συστήματος της «εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων» στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού και εξέταση του αν οι εταιρίες που υπέστησαν τις κυρώσεις ήταν σε θέση να γνωρίζουν με επαρκή ακρίβεια τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το σύστημα αυτό. Όπως η έννοια της «επιχειρήσεως» απορρέει αυτοδικαίως από το δίκαιο του ανταγωνισμού (βλ. σκέψη 205 ανωτέρω), η έννοια της «εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων» είναι αυτοτελής έννοια, η οποία πρέπει να ερμηνεύεται λαμβανομένων υπόψη των σκοπών και του συστήματος του δικαίου του ανταγωνισμού, στο οποίο είναι ενταγμένη, και, ενδεχομένως, στο πλαίσιο των γενικών αρχών που απορρέουν από όλες τις εθνικές έννομες τάξεις.

214 Με έγγραφο που καταχωρίστηκε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 18 Ιουνίου 2009 (βλ. σκέψη 42 ανωτέρω), η Επιτροπή, σε αντίθεση με ό,τι δήλωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση (βλ. σκέψη 39 ανωτέρω), προέβαλε ότι, όταν επιβάλλει πρόστιμο σε πλείονες εταιρίες, για την καταβολή του οποίου αυτές ευ-

θύνονται εις ολόκληρον, άνευ άλλης διευκρινίσεως ή ενδείξεως στο διατακτικό της αποφάσεώς της, δεν σκοπεύει να ρυθμίσει το ζήτημα της εισφοράς εκάστου συνοφειλέτη στο ποσό του προστίμου. Εντούτοις, η απόφαση με την οποία η Επιτροπή επιβάλλει σε πλείονες εταιρίες πρόστιμο για την καταβολή του οποίου αυτές ευθύνονται εις ολόκληρον παράγει υποχρεωτικά όλα τα σχετικά αποτελέσματα που εκ του νόμου επέρχονται στο πλαίσιο του συστήματος καταβολής των προστίμων βάσει του δικαίου του ανταγωνισμού, τόσον ως προς τις σχέσεις μεταξύ πιστωτή και εις ολόκληρον ευθυνόμενων συνοφειλετών όσο και στις σχέσεις μεταξύ των συνοφειλετών αυτών. Συνεπώς, ούτε η Επιτροπή ούτε οι προσφεύγουσες μπορούν βασίμως να υποστηρίξουν ότι οι κανόνες της εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή του προστίμου διέπουν τις σχέσεις μεταξύ πιστωτή και εις ολόκληρον ευθυνόμενων συνοφειλετών, αλλά όχι τις σχέσεις μεταξύ των συνοφειλετών αυτών. Ομοίως, η Επιτροπή και οι προσφεύγουσες δεν μπορούν βασίμως να υποστηρίξουν ότι οι προσφεύγουσες δύνανται ελεύθερα να καταναείμουν μεταξύ τους το ποσό του προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον και το οποίο τους επιβλήθηκε δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ή του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, για παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, διότι η απόφαση αυτή εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής.

- 215 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι, ελλείψει αντίθετης ενδείξεως στην απόφαση με την οποία η Επιτροπή επέβαλε, λόγω παραβάσεως στην οποία έχει υποπέσει μια επιχείρηση, πρόστιμο σε περισσότερες της μιας εταιρίες, για την καταβολή του οποίου αυτές ευθύνονται εις ολόκληρον, η Επιτροπή καταλογίζει στις εταιρίες αυτές εξίσου ευθύνη για την παράβαση (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-196/99 P, *Aristrain κατά Επιτροπής*, Συλλογή 2003, σ. I-11005, σκέψεις 100 και 101). Έχει, εξάλλου, κριθεί ότι οι εταιρίες στις οποίες έχει επιβληθεί πρόστιμο για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον υποχρεούνται να καταβάλουν ενιαίο πρόστιμο, το ύψος του οποίου έχει υπολογιστεί βάσει του κύκλου εργασιών της επιχειρήσεως που υπέπεσε στην παράβαση (βλ., συναφώς, απόφαση *Aristrain κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα, σκέψη 101). Επομένως, κάθε εταιρία υποχρεούται έναντι της Επιτροπής να καταβάλει το σύνολο του προστίμου, η δε καταβολή του προστίμου ελευθερώνει όλες τις εταιρίες έναντι της Επιτροπής. Οι εταιρίες στις οποίες επιβάλλεται πρόστιμο για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον και υπέχουν, εφόσον η σχετική απόφαση δεν περιέχει άλλη ένδειξη, ίση ευθύνη για την παράβαση πρέπει, καταρχήν, να συνεισφέρουν εξίσου στην καταβολή του προστίμου που επιβλήθηκε λόγω της παραβάσεως αυτής. Επομένως, η εταιρία στην οποία η Επιτροπή έχει καταλογίσει ευθύνη δύναται, εφόσον καταβάλει το σύνολο του προστίμου, βάσει της αποφάσεως της Επιτροπής, να αξιώσει από τους εις ολόκληρον ευθυνόμενους συνοφειλέτες της να καταβάλουν έκαστος το ποσό που του

αναλογεί. Αν, επομένως, από την απόφαση με την οποία επιβάλλεται πρόστιμο για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον περισσότερες της μιας εταιρίες δεν προκύπτει ποια από τις εταιρίες αυτές θα κληθεί να καταβάλει το πρόστιμο στην Επιτροπή, τούτο δεν σημαίνει ότι η κάθε εταιρία δεν είναι σε θέση να γνωρίζει με βεβαιότητα το ποσό του προστίμου που της αναλογεί και να απαιτήσει από τους εις ολόκληρον ευθυνόμενους συνοφειλέτες της να της αποδώσουν τα ποσά που αυτή κατέβαλε πέραν του ποσού που της αναλογεί.

216 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή προστίμων στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού δεν σημαίνει ότι εκάστη εκ των εταιριών στις οποίες επιβλήθηκε η κύρωση δεν είναι σε θέση να γνωρίζει με βεβαιότητα τις ενδεχόμενες οικονομικές συνέπειες της κυρώσεως ως προς αυτή. Το γεγονός ότι, στο πλαίσιο αυτό, από την προσβαλλόμενη απόφαση δεν προκύπτει ποια από τις εταιρίες αυτές θα κληθεί να καταβάλει το πρόστιμο στην Επιτροπή δεν συνιστά, αυτό καθαυτό, παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου.

217 Εξάλλου, η εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή προστίμων στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού δεν αναιρεί το δικαίωμα εκάστης εκ των εταιριών στις οποίες επιβλήθηκε κύρωση να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία τους επιβλήθηκε πρόστιμο για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον. Εν προκειμένω, τόσο η Alstom όσο και η Areva T & D SA άσκησαν το σχετικό δικαίωμά τους με προσφυγή ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ.

218 Οι λόγοι και οι αιτιάσεις που αντλούνται από παραβίαση των αρχών της μη αναδρομικότητας και της ασφάλειας δικαίου είναι συνεπώς απορριπτέοι στο σύνολό τους.

- 219 Όσον αφορά τους λόγους και τις αιτιάσεις που αντλούνται από παραβίαση της αρχής εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων, υπενθυμίζεται ότι η αρχή αυτή, η οποία εφαρμόζεται σε κάθε διοικητική διαδικασία που μπορεί να καταλήξει στην επιβολή κυρώσεως κατά το δίκαιο του ανταγωνισμού, επιτάσσει να επιβάλλονται σε ένα πρόσωπο κυρώσεις μόνο για τα περιστατικά που του προσάπτονται ατομικώς (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 2001, T-45/98 και T-47/98, Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-3757, σκέψη 63, της 25ης Οκτωβρίου 2005, T-38/02, Groupe Danone κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-4407, σκέψη 278, και της 30ής Ιανουαρίου 2007, T-340/03, France Télécom κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-107, σκέψη 66).
- 220 Εν προκειμένω, στις Alstom και Areva T & D SA επιβλήθηκαν κυρώσεις λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, για περιστατικά που τους προσάπτει ατομικά η Επιτροπή. Όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 127 ανωτέρω, λόγω της ευθύνης που υπέχουν, ως ασκούσες, απευθείας ή εμμέσως, τη διεύθυνση της επίμαχης επιχειρήσεως, καταλογίστηκε στις εταιρίες αυτές προσωπική ευθύνη για τη συμμετοχή της επιχειρήσεως αυτής στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004. Επομένως, λόγω της παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, η οποία καταλογίστηκε στις εταιρίες αυτές προσωπικά επειδή, κατά τον κρίσιμο χρόνο, είχαν την επίμαχη επιχείρηση υπό τη διεύθυνσή τους (βλ., συναφώς, απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, Metsä-Serla κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 134 ανωτέρω, σκέψη 28), επιβλήθηκε στην Alstom και στην Areva T&D SA, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρόστιμο 53 550 000 ευρώ για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον.
- 221 Επομένως, οι λόγοι και οι αιτιάσεις που αντλούνται από παραβίαση της αρχής εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων είναι επίσης απορριπτέοι.
- 222 Κατά το μέτρο που, στο πλαίσιο των λόγων και των αιτιάσεων που αντλούνται από παραβίαση της αρχής εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων, η Alstom πρόβηλε, με το υπόμνημα απαντήσεως στην υπόθεση T-127/07, το επιχείρημα ότι η μη εξατομικεύση της κυρώσεως, λόγω της εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή του προστίμου, θίγει τον σκοπό της εξασφαλίσεως του αποτρεπτικού αποτελέσματος

των προστίμων, στον οποίον κατατείνει ιδίως το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, διαπιστώνεται ότι η αιτίαση αυτή, η οποία δεν στηρίζεται σε κανένα πραγματικό ή νομικό στοιχείο που ανέκυψε κατά τη δίκη, αποτελεί νέο ισχυρισμό κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας. Εν πάση περιπτώσει, η αιτίαση αυτή είναι αβάσιμη, διότι, όπως προαναφέρθηκε στη σκέψη 215 ανωτέρω, έκαστος εκ των εις ολόκληρον ευθυνόμενων συνοφειλετών ευθύνεται έναντι των λοιπών να καταβάλει το ποσό του προστίμου που του αναλογεί και επιβαρύνεται, καταρχήν, με το πρόστιμο που επέβαλε η Επιτροπή κατά το μέτρο αυτό.

223 Εν συνεχεία, πρέπει να εξεταστούν οι λόγοι και οι αιτιάσεις που αντλούνται από προσβολή του δικαιώματος σε αποτελεσματική ένδικη προστασία, ως εκ του ότι η Alstom βρίσκεται στην ίδια κατάσταση, από δικονομικής απόψεως, με την Agereva T & D SA, λόγω της από κοινού επιβολής κυρώσεων σε αμφότερες.

224 Η απαίτηση δικαστικού ελέγχου αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, απορρέουσα από τις κοινές στα κράτη μέλη συνταγματικές παραδόσεις, και έχει κατοχυρωθεί με τα άρθρα 6 και 13 της ΕΣΔΑ (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston, Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 18, και της 25ης Ιουλίου 2002, C-50/00, Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2002, σ. I-6677, σκέψη 39). Το δικαίωμα ασκήσεως αποτελεσματικής προσφυγής επαναβεβαιώθηκε, επιπλέον, από το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως του οποίου η διακήρυξη έγινε στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια (ΕΕ 2000, C 364, σ. 1).

225 Η απαίτηση για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο ισχύει για κάθε απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώνεται και τιμωρείται παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-348/94, Enso Española κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1875, σκέψη 60, και της 8ης Ιουλίου 2008, T-54/03, Lafarge κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 42).

- 226 Κατά το άρθρο 17 του κανονισμού 17 και το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003, το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει πλήρη δικαιοδοσία επί προσφυγών κατά αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή επιβάλλει πρόστιμο και δύναται να καταργεί, να μειώνει ή να επαυξάνει τα πρόστιμα που έχουν επιβληθεί.
- 227 Στο πλαίσιο των προσφυγών που ασκούνται δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ, ο έλεγχος της νομιμότητας αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία καταλογίζεται παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και τους επιβάλλεται συναφώς πρόστιμο συνιστά αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο της αποφάσεως αυτής. Συγκεκριμένα, οι λόγοι που τα θιγόμενα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ενδέχεται να προβάλλουν προς στήριξη του αιτήματός τους περί ακυρώσεως της πράξεως παρέχουν στο Γενικό Δικαστήριο τη δυνατότητα να εκτιμήσει, από νομικής και πραγματικής απόψεως, τη νομιμότητα των προστίμων που επιβάλλει η Επιτροπή στον πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού (βλ., συναφώς, απόφαση Lafarge κατά Επιτροπής, σκέψη 225 ανωτέρω, σκέψη 45). Η ένταση του ελέγχου που ασκεί ο δικαστής της Ένωσης και, συνεπώς, η αποτελεσματικότητα των προσφυγών κατά αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή διαπιστώνει παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού και επιβάλλει πρόστιμο ενισχύονται λόγω της πλήρους αρμοδιότητας που διαθέτει το Γενικό Δικαστήριο στον τομέα αυτόν. Πέραν του απλού ελέγχου νομιμότητας, ο οποίος επιτρέπει μόνο να απορριφθεί η προσφυγή ακυρώσεως ή να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη, ο δικαστής της Ένωσης, λόγω της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει, έχει την εξουσία να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη πράξη, ακόμη και αν δεν την ακυρώσει, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πραγματικές περιστάσεις, τροποποιώντας, π.χ., το ύψος του επιβληθέντος προστίμου (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 692).
- 228 Εν προκειμένω, το γεγονός ότι η Επιτροπή καταλόγισε στις Alstom και Areva T & D SA ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και, για τον λόγο αυτό τους επέβαλε, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, δεν συνιστά προσβολή του δικαιώματος εκάστης εκ των εταιριών αυτών, ως θιγόμενης από την προσβαλλόμενη απόφαση, να υποβάλει την απόφαση αυτή σε δικαστικό έλεγχο,

ασκώντας τα μέσα ένδικης προστασίας που εξασφαλίζει το δίκαιο της Ένωσης, καθώς και η Συμφωνία ΕΟΧ. Συγκεκριμένα, η Alstom και η Areva T & D SA είχαν τη δυνατότητα να ασκήσουν, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, προσφυγή βάσει του άρθρου 230 ΕΚ, με αίτημα όχι μόνον τη μερική ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασης, προς επιβεβαίωση της νομιμότητάς της κατά το μέρος που τους επιβάλλει πρόστιμο για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, αλλά και τη μεταρρύθμιση της προσβαλλομένης απόφασης ως προς το ποσό του προστίμου αυτού. Κατά συνέπεια, εκάστη εκ των εταιριών αυτών είχε τη δυνατότητα να υποβάλει στον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης το ζήτημα της νομιμότητας, υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, της εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή του προστίμου των 53 550 000 ευρώ που τους επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης απόφασης. Δεδομένης της αναδρομικής ισχύος (απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Απριλίου 1988, 97/86, 99/86, 193/86 και 215/86, Αστερίς κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 2181, σκέψη 30) και της ισχύος δεδικασμένου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, C-310/97 P, Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ, Συλλογή 1999, σ. I-5363, σκέψη 54, της 15ης Φεβρουαρίου 2001, C-239/99, Nachi Europe, Συλλογή 2001, σ. I-1197, σκέψη 26, και της 29ης Απριλίου 2004, C-372/97, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-3679, σκέψη 36), με τις οποίες είναι εξοπλισμένες οι ακυρωτικές αποφάσεις, η Alstom ή η Areva T & D SA, εφόσον οι προσφυγές τους γίνουν δεκτές, ενδέχεται να απαλλαγούν από κάθε ευθύνη που απορρέει από τη διαπιστωθείσα παράβαση και να ελευθερωθούν από την υποχρέωση καταβολής του προστίμου που τους επέβαλε η Επιτροπή λόγω της παραβάσεως αυτής ή από την υποχρέωση συνεισφοράς του αναλογούντος σε αυτές ποσού του εν λόγω προστίμου σε περίπτωση εξοφλήσεώς του από τους συνοφειλέτες τους.

²²⁹ Το γεγονός ότι, όπως υποστηρίζει η Alstom, η διάταξη περί εγγυήσεως του παθητικού που περιλαμβάνεται στη σύμβαση μεταβίβασης ενδέχεται να αναιρέσει το όφελος που η εταιρία αυτή μπορεί να αντλήσει από την προσφυγή της στην υπόθεση T-121/07 θεωρείται έννομη συνέπεια της συμβάσεως και όχι της προσβαλλομένης απόφασης αυτής καθαυτή. Επομένως, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 368, στο τέλος, της προσβαλλομένης απόφασης, η προσθήκη διατάξεως περί εγγυήσεως του παθητικού στη σύμβαση μεταβίβασης δεν ασκεί επιρροή επί της νομιμότητας της προσβαλλομένης απόφασης. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 81 ΕΚ και, κατ' αναλογία, το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, αποτελούν διατάξεις δημόσιας τάξεως, απαραίτητες για την εκπλήρωση των αποστολών που έχουν ανατεθεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και στον ΕΟΧ (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουνίου 2009, C-8/08, T-Mobile Netherlands κ.λπ, Συλλογή 2009, σ. I-4529,

σκέψη 49 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), οπότε η ευθύνη και οι κυρώσεις σε βάρος των εταιριών σε περίπτωση παραβάσεως των διατάξεων αυτών δεν μπορούν να προσδιορίζονται με βάση την ελεύθερη βούληση αυτών.

- 230 Δεν μπορεί, συνεπώς, να γίνει δεκτό ότι συντρέχει προσβολή του δικαιώματος σε αποτελεσματική ένδικη προστασία, επειδή, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, επιβλήθηκε στις Alstom και Areva T & D SA πρόστιμο 53 550 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου αυτές ευθύνονται εις ολόκληρον.
- 231 Επομένως, οι λόγοι και οι αιτιάσεις που αντλούνται από προσβολή του δικαιώματος σε αποτελεσματική ένδικη προστασία είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι.
- 232 Τέλος, πρέπει να εξεταστούν οι λόγοι και οι αιτιάσεις που αντλούνται από παράβαση του άρθρου 7 ΕΚ, καθώς και των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, ως εκ του ότι η Επιτροπή, επιβάλλοντας στις Alstom και Areva T & D SA πρόστιμο για την καταβολή του οποίου αυτές ευθύνονται εις ολόκληρον, μετέθεσε στον εθνικό δικαστή ή σε διαιτητή την αρμοδιότητα να προσδιορίσει την ευθύνη εκάστης εξ αυτών για τη διαπιστωθείσα παράβαση και, συνεπώς, το αναλογούν σε αυτές ποσό του προστίμου, και υποχρέωσε την Areva T & D SA να καταβάλει στην Επιτροπή ποσά τα οποία εν τέλει έπρεπε να καταβάλει η Alstom.
- 233 Κατά το άρθρο 5 ΕΚ, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ενεργεί μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων που της αναθέτει και των στόχων που της ορίζει η Συνθήκη (βλ. γνωμοδότηση 2/94 του Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 1996, Συλλογή 1996, σ. I-1759, σκέψη 24). Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, τα όργανα της Κοινότητας τα οποία, όπως η Επιτροπή, εργάζονται για την εκτέλεση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στην Κοινότητα, οφείλουν να ενεργούν μόνον εντός των ορίων των εξουσιών που τους απονέμει η Συνθήκη. Τα κοινοτικά όργανα δεν επιτρέπεται να μεταθέτουν τις αρμοδιότητές τους, διότι, σε διαφορετική περίπτωση, δεν ανταποκρίνονται

στην αποστολή τους, η οποία, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, ΕΚ, συνίσταται στην εκτέλεση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στην Κοινότητα.

234 Όταν η Επιτροπή κινεί, όπως εν προκειμένω, διαδικασία προς έκδοση απόφασης με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, είναι η μόνη αρμόδια, δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ή του άρθρου 7, παράγραφος 1, και του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, για τη διαπίστωση της παραβάσεως αυτής και την επιβολή προστίμων στις επιχειρήσεις, οι οποίες, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, μετείχαν σε αυτή. Η Επιτροπή δεν μπορεί να αναθέτει σε τρίτους τις αρμοδιότητες που διαθέτει δυνάμει των ως άνω διατάξεων, διότι, σε αντίθετη περίπτωση, παραβιάζει την αρχή των κατ' ανάθεση αρμοδιοτήτων (βλ., συναφώς, σχετικά με την εξουσία έρευνας που αντλεί η Επιτροπή από το άρθρο 3 του κανονισμού 17, απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Σεπτεμβρίου 2007, T-201/04, Microsoft κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-3601, σκέψη 1264).

235 Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι η Επιτροπή, όταν αποφασίζει να επιβάλει πρόστιμο βάσει του δικαίου του ανταγωνισμού, οφείλει να τηρεί τις γενικές αρχές του δικαίου, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, όπως την ερμηνεύουν τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης (απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-59/02, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3627, σκέψη 315). Κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως ή απαγορεύσεως των διακρίσεων επιτάσσει να μην επιφυλάσσεται σε όμοιες καταστάσεις διαφορετική μεταχείριση ούτε σε διαφορετικές καταστάσεις όμοια μεταχείριση, εκτός αν η διαφοροποίηση δικαιολογείται αντικειμενικώς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1984, 106/83, Sernide, Συλλογή 1984, σ. 4209, σκέψη 28, και της 28ης Ιουνίου 1990, C-174/89, Hoche, Συλλογή 1990, σ. I-2681, σκέψη 25· απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-311/94, BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1129, σκέψη 309). Όσον αφορά την αρχή της αναλογικότητας, αυτή επιτάσσει οι πράξεις των θεσμικών οργάνων να μην υπερβαίνουν τα όρια του καταλλήλου και αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη των θεμιτών σκοπών που επιδιώκει η επίδικη ρύθμιση, εξυπακουομένου ότι, οσάκις υφίσταται επιλογή μεταξύ περισσότερων πρόσφορων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο καταναγκαστικό και τα προξενούμενα μειονεκτήματα να μην είναι δυσανάλογα προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 1990,

C-331/88, Fedesa κ.λπ., Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψη 13, και της 5ης Μαΐου 1998, C-180/96, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-2265, σκέψη 96).

²³⁶ Εν προκειμένω, αντίθετως προς ό,τι υποστηρίζουν οι εταιρίες του ομίλου Areva, η Επιτροπή προσδιόρισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, το μερίδιο ευθύνης που αντιστοιχεί στην Areva T & D SA και στην Alstom για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και, ως εκ τούτου, το ποσό που τους αναλογεί από το πρόστιμο, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται έναντι της Επιτροπής εις ολόκληρον. Συγκεκριμένα, όπως διαπιστώθηκε με τη σκέψη 215 ανωτέρω, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, ελλείψει αντίθετης ενδείξεως στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Areva T & D SA και η Alstom υπέχουν εξίσου ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, οπότε αναλογεί σε κάθε μία το ήμισυ του προστίμου για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον. Δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά απορρέουν από την προσβαλλόμενη απόφαση αυτή καθαυτή, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή μετέθεσε, εν προκειμένω, στον εθνικό δικαστή ή σε διαιτητή μέρος των εξουσιών που της έχουν ανατεθεί για τη διαπίστωση παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, και για την επιβολή κυρώσεων λόγω των παραβάσεων αυτών.

²³⁷ Δεδομένου ότι οι υπό εξέταση λόγοι και αιτιάσεις στηρίζονται σε εσφαλμένη παραδοχή, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

²³⁸ Συνεπώς, είναι απορριπτέοι οι λόγοι και οι αιτιάσεις που προέβαλαν η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva όσον αφορά την επιβολή, στις Alstom και Areva T & D SA, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, προστίμου 53550000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον, και οι οποίοι αντλούνται από παράβαση των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων που απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της

Συμφωνίας ΕΟΧ, από παράβαση του άρθρου 7 ΕΚ, από παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως, της αναλογικότητας, της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας και εξατομικεύσεως των ποινών, καθώς και από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως.

- 239 Μένει να εξεταστεί, δεύτερον, ο λόγος που αντλείται από παράβαση των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, όσον αφορά το ποσό των 25 500 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον οι εταιρίες του ομίλου Areva δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 240 Με την αιτιολογική σκέψη 370 και την αιτιολογική σκέψη 371, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε προσωπική ευθύνη των εταιριών του ομίλου Areva για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, με το αιτιολογικό ότι είχαν, απευθείας ή εμμέσως, υπό τη διεύθυνσή τους την εν λόγω επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως και αποτελούσαν τότε ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 241 Όπως προκύπτει από τη νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 134 και 205 ανωτέρω, δεν ήταν εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι μπορεί να καταλογιστεί προσωπική ευθύνη, για παράβαση στην οποία έχει υποπέσει μια επιχείρηση, στις εταιρίες που είχαν υπό τη διεύθυνσή τους, απευθείας ή εμμέσως, την επιχείρηση αυτή κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως. Οι εταιρίες του ομίλου Areva δεν αμφισβήτησαν, στο πλαίσιο του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, ότι η Areva T & D SA και η Areva T & D AG είχαν απευθείας υπό τη διεύθυνσή τους την επίμαχη επιχείρηση από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, αλλά μόνον ότι η Areva και η Areva T & D Holding είχαν εμμέσως υπό τη διεύθυνσή του την εν λόγω επιχείρηση, διά των θυγατρικών τους στον κλάδο Μ&Δ, οι οποίες τους ανήκουν εξ ολοκλήρου. Πάντως, από τα προεκτεθέντα στις σκέψεις 144 έως 152 ανωτέρω προκύπτει ότι δεν ήταν εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι, από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, η Areva και η Areva T & D Holding ασκούσαν ουσιαστικό έλεγχο επί των Areva T & D SA και Areva T & D AG και καθόριζαν τη συμπεριφορά τους στην αγορά.

- 242 Συνεπώς, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η Επιτροπή παρέβη τους κανόνες περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, επιβάλλοντας, με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρόστιμο 25 500 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνονται εις ολόκληρον οι εταιρίες του ομίλου Areva.
- 243 Κατά συνέπεια, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι οι λόγοι και οι αιτιάσεις που προβάλλουν οι προσφεύγουσες προς αμφισβήτηση της εις ολόκληρον ευθύνης τους για την καταβολή του προστίμου που τους επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Επί της παραβιάσεως της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 244 Η Alstom, στο πλαίσιο του έβδομου λόγου ακυρώσεως, προσάπτει στην Επιτροπή ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, παραβίασε την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003, διότι οι αιτιάσεις που διατύπωσε σε βάρος της με την προσβαλλόμενη απόφαση δεν συμπίπτουν με αυτές που είχε διατυπώσει με την ανακοίνωση αιτιάσεων. Διατείνεται ότι δεν μπόρεσε να προβάλει την άποψή της επί της «αποκλειστικής ευθύνης» που της καταλογίζεται με την προσβαλλόμενη απόφαση, λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992, διότι η Επιτροπή ανέφερε, στην παράγραφο 337 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, ότι η Alstom υπέχει «εις ολόκληρον ευθύνη με τις Areva T & D SA και Areva T & D AG.

245 Η Επιτροπή αποκρούει τα επιχειρήματα της Alstom και ζητεί την απόρριψη της αιτιάσεως.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

246 Ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας σε κάθε διαδικασία που μπορεί να καταλήξει σε επιβολή κυρώσεων, ιδίως προστίμων ή χρηματικών ποινών, συνιστά θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου, που πρέπει να τηρείται, ακόμη και αν πρόκειται για διαδικασία διοικητικού χαρακτήρα (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 215, σκέψη 9, και της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-176/99 P, ARBED κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-10687, σκέψη 19· απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 44).

247 Ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας επιβάλλει επίσης να παρέχεται στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση, κατά τη διοικητική διαδικασία, η δυνατότητα να καταστήσει λυσιτελώς γνωστή την άποψή της σχετικά με το υποστατό και το κρίσιμο των πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων των οποίων γίνεται επίκληση, καθώς και σχετικά με τα έγγραφα που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή προς τεκμηρίωση της θέσεώς της περί παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 10, και Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 66).

248 Υπό την έννοια αυτή, ο κανονισμός 1/2003 όπως και ο κανονισμός 17 πριν από αυτόν, προβλέπει ότι στους εμπλεκόμενους αποστέλλεται ανακοίνωση αιτιάσεων, η οποία πρέπει να αναφέρει σαφώς όλα τα ουσιώδη στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται η Επιτροπή σ' αυτό το στάδιο της διαδικασίας. Ωστόσο, η μνεία των εν λόγω στοιχείων μπορεί να γίνει συνοπτικά, η δε απόφαση δεν χρειάζεται κατ' ανάγκη να είναι αντίγραφο της εκθέσεως των αιτιάσεων (αποφάσεις Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 247 ανωτέρω, σκέψη 14, και Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 67), διότι η ανακοίνωση αυτή συνιστά προκαταρκτικό έγγραφο, του οποίου οι πραγματικές και νομικές εκτιμήσεις έχουν καθαρά προσωρινό χαρακτήρα (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου Aalborg Portland κ.λπ.

κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 67 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία· συναφώς, βλ., επίσης, απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 2008, C-413/06 P, Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala, Συλλογή 2008, σ. I-4951, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Για τον λόγο αυτόν, η Επιτροπή μπορεί –και μάλιστα οφείλει– να λαμβάνει υπόψη της τα στοιχεία που προκύπτουν από τη διοικητική διαδικασία, για να αποσύρει, μεταξύ άλλων, αιτιάσεις που αποδείχθηκαν αβάσιμες (αποφάσεις Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 247 ανωτέρω, σκέψη 14, και Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 67).

- 249 Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης αιτιάσεως, η Alstom υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, διότι απέσυρε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, αιτίαση την οποία είχε αρχικώς προβάλει κατά των Areva T & D SA και Areva T & D AG, με την παράγραφο 337 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, και η οποία συνίστατο στον καταλογισμό, στις εταιρίες αυτές, προσωπικής ευθύνης για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992.
- 250 Η Επιτροπή, αμφισβητώντας τη θέση της Alstom ότι η Επιτροπή δεν της γνωστοποίησε τον καταλογισμό αποκλειστικής ευθύνης για την παράβαση για το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992, υποστηρίζει ότι, από την παράγραφο 337 της ανακοινώσεως αιτιάσεων σε συνδυασμό με την παράγραφο 331, προκύπτει ότι σκόπευε να καταλογίσει στην Alstom αποκλειστική ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992. Λαμβανομένης υπόψη της αντιρρήσεως αυτής, πρέπει, πρώτον, να εξεταστεί το βάσιμο της εν λόγω θέσεως.
- 251 Με την παράγραφο 331 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, η Επιτροπή υπενθύμισε τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου (πρώην Πρωτοδικείου) σχετικά με το τεκμήριο ευθύνης της μητρικής εταιρίας, λόγω της θίγουσας τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς θυγατρικής της, το οποίο απορρέει από το γεγονός ότι η δεύτερη ανήκει εξ ολοκλήρου ή σχεδόν εξ ολοκλήρου στην πρώτη.

- 252 Με την παράγραφο 336 της ανακοίνωσης αιτιάσεων, η Επιτροπή επισήμανε ότι τα νομικά πρόσωπα που μετείχαν στη σύμπραξη που περιγράφεται με την ανακοίνωση αιτιάσεων, δηλαδή, αφενός, οι Alsthom SA (Γαλλία), GEC Alsthom SA, Kléber Eylau, GEC Alsthom T & D SA και Alstom T & D SA, διάδοχος της οποίας, από νομικής και οικονομικής απόψεως, είναι η Areva T&D SA, και, αφετέρου, οι Sprecher Energie, GEC Alsthom T&D, Alstom T & D AG, Alstom Power (Schweiz) και Alstom AG (Suisse), διάδοχος της οποίας, από νομικής και οικονομικής απόψεως, είναι η Areva T & D AG, ανήκαν εξ ολοκλήρου ή σχεδόν εξ ολοκλήρου στην Alstom και στους από νομικής και οικονομικής απόψεως προκατόχους της.
- 253 Στην παράγραφο 337 της ανακοίνωσης αιτιάσεων, η Επιτροπή ανέφερε ότι, για τους λόγους που εκτίθενται στην παράγραφο 331 της ανακοίνωσης αιτιάσεων, σκόπευε να καταλογίσει στις Alstom, Areva T & D SA και Areva T & D AG από κοινού ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988, ημερομηνία κατά την οποία η εν λόγω εταιρία προσχώρησε στη συμφωνία GQ και στη συμφωνία EQ, έως στις 8 Ιανουαρίου 2004, ημερομηνία κατά την οποία ο όμιλος Alstom μεταβίβασε τον «κλάδο M&D» στον όμιλο Areva.
- 254 Δεδομένης της σαφήνειας της διατυπώσεως της παραγράφου 337 της ανακοίνωσης αιτιάσεων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Alstom ορθώς υποστηρίζει ότι η ανακοίνωση αιτιάσεων αποτυπώνει την πρόθεση της Επιτροπής να καταλογίσει στις Areva T & D SA και Areva T & D AG προσωπική ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση, μεταξύ άλλων, από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992. Η Επιτροπή, καταλογίζοντας, με την προσβαλλόμενη απόφαση, μόνο στην Alstom ευθύνη για την παράβαση για το διάστημα αυτό, αποσύρει, κατ' ουσίαν, αιτίαση διατυπωθείσα αρχικώς κατά των Areva T & D SA και Areva T & D AG με την ανακοίνωση αιτιάσεων, κατά τούτο δε η προσβαλλόμενη απόφαση δεν συμπίπτει με την ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 255 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι, με την απάντησή τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, οι εταιρίες του ομίλου Areva προσκόμισαν στην Επιτροπή συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία προς τεκμηρίωση της ελλείψεως βασιμότητας της αιτιάσεως

κατά των Areva T & D SA και Areva T & D AG. Συγκεκριμένα, από την αιτιολογική σκέψη 344 της προσβαλλομένης αποφάσεως, την οποία επικαλείται η Επιτροπή, προκύπτει ότι αυτή έλαβε υπόψη της ότι, με την απάντησή τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστήριξαν ότι ευθύνη για την παράβαση έπρεπε να καταλογιστεί μόνο στην Alstom τουλάχιστον για το διάστημα έως το 1993, δεδομένου ότι, μεταξύ 1988 και 1993, ο όμιλος Alstom ασκούσε απευθείας έλεγχο επί των δραστηριοτήτων M&D, έως τη σύσταση του προκατόχου της Alstom T & D SA, δηλαδή της GEC Alsthom T & D SA. Με τις αιτιολογικές σκέψεις 20, 357 και 366 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι Areva T & D SA και Areva T & D AG, υπό τις τότε επωνυμίες τους, δεν υφίσταντο, αντιστοίχως, πριν τις 7 Δεκεμβρίου 1992, ημερομηνία κατά την οποία οι σχετικές με EMMA δραστηριότητες του ομίλου Alstom στη Γαλλία περιήλθαν στην Kléber Eyraud, και τις 22 Δεκεμβρίου 2003, ημερομηνία κατά την οποία οι σχετικές με EMMA δραστηριότητες του ομίλου Alstom στην Ελβετία περιήλθαν στην Alstom (Schweiz) Services, καταλήγοντας, με τις αιτιολογικές σκέψεις 358 και 371 της προσβαλλομένης αποφάσεως, στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να καταλογιστεί προσωπική ευθύνη στις εταιρίες αυτές για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992.

²⁵⁶ Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστεί αν η ευθύνη της Alstom αυξήθηκε λόγω του ότι η Επιτροπή δεν καταλόγισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, στις Areva T & D SA και Areva T & D AG προσωπική ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992.

²⁵⁷ Δεδομένων των συνεπειών της εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, για τις οποίες έγινε λόγος στις σκέψεις 205 και 215 ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992 καταλογίστηκε μόνο στην Alstom, με συνέπεια η περίπτωση της Alstom να διαφοροποιηθεί από νομικής απόψεως και, ως εκ τούτου, η ασυμφωνία μεταξύ ανακοινώσεως αιτιάσεων και προσβαλλομένης αποφάσεως, για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 254 ανωτέρω, να καθίσταται βλαπτική γι' αυτή. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή, μη καταλογίζοντας προσωπική ευθύνη στις Areva T & D SA και Areva T & D AG λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992 και, συνεπώς, μη επιβάλλοντας σε αυτές πρόστιμο

για την καταβολή του οποίου θα ευθύνονταν εις ολόκληρον με την Alstom, επέρριψε, εν τέλει, το σύνολο της ευθύνης, καθώς και το βάρος για την καταβολή του προστίμου μόνο την Alstom, ενώ, στο πλαίσιο της εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή των προστίμων, έκαστος των εις ολόκληρον ευθυνόμενων συνοφειλετών θα ευθυνόταν, έναντι των λοιπών, μόνο για το ποσό του προστίμου που θα του αναλογούσε.

258 Λόγω του προσωρινού χαρακτήρα της ανακοινώσεως αιτιάσεων, η Επιτροπή μπορούσε βέβαια, εν προκειμένω, να αποσύρει την αιτίαση που είχε διατυπώσει με αυτήν κατά των Areva T & D SA και Areva T & D AG, κατόπιν των συμπληρωματικών στοιχείων που προσκόμισε η Areva κατά τη διοικητική διαδικασία και τα οποία δικαιολογούσαν την απόσυρση της αιτιάσεως αυτής. Ωστόσο, κατά το μέτρο που το γεγονός αυτό είναι βλαπτικό για την Alstom, έπρεπε να της δοθεί η δυνατότητα να προβάλει λυσιτελώς την άποψή της.

259 Με την αιτιολογική σκέψη 344 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή, έχοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Areva με την απάντησή τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, σύμφωνα με τις οποίες ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992 έπρεπε να καταλογιστεί μόνο στην Alstom (βλ. σκέψη 255 ανωτέρω), επισήμανε ότι η Alstom παραδέχθηκε ρητώς, με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι γνώριζε την απάντηση των εταιριών του ομίλου Areva στην ανακοίνωση αιτιάσεων, σύμφωνα με τους όρους που είχαν συμφωνηθεί μεταξύ των ομίλων Alstom και Areva με τη σύμβαση μεταβίβασης, και ότι είχε εξετάσει ενδελεχώς τα υποστηριζόμενα από τον όμιλο Areva ως προς την ευθύνη. Επιπλέον, κατά την ακρόαση που διεξήχθη στις 18 και 19 Ιουλίου 2006, τόσο η Alstom όσο και οι εταιρίες του ομίλου Areva είχαν τη δυνατότητα να επαναλάβουν η κάθε μία τα επιχειρήματά της και να απαντήσουν στα ερωτήματα της έτερης. Με τις αιτιολογικές σκέψεις 345 έως 347 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρεται στα επιχειρήματα που προέβαλε η Alstom με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων. Με την αιτιολογική σκέψη 347, επισήμανε, ειδικότερα, ότι η Alstom αρνήθηκε ότι είχε ενεργό συμμετοχή σε σχετικές με ΕΜΜΑ δραστηριότητες ή στη σύμπραξη με αντικείμενο τις δραστηριότητες αυτές έως το 1993, δεδομένου ότι το «τμήμα Μ&Δ», το οποίο κατόπιν μετονομάστηκε σε «κλάδος Μ&Δ» (στον οποίον ανήκαν η

Alstom T & D SA και η Alstom T & D AG), ενεργούσε ανέκαθεν ως αυτοτελής επιχείρηση στην αγορά, τόσο πριν όσο και μετά την απόκτηση νομικής προσωπικότητας, και ότι, κατά την Alstom, ευθύνη για την παράβαση έπρεπε να καταλογιστεί μόνο στον «κλάδο M&Δ» και, συνεπώς, στις Areva T & D SA και Areva T & D AG.

- 260 Η Alstom δεν αμφισβήτησε το περιεχόμενο των αιτιολογικών σκέψεων 344, 345 και 347 της προσβαλλομένης απόφασεως. Με τις σκέψεις, όμως, αυτές αποδεικνύεται επαρκώς κατά νόμο ότι η Alstom είχε τη δυνατότητα να εκθέσει την άποψή της πριν την έκδοση της προσβαλλομένης απόφασεως, σχετικά με το αν υπέχει αποκλειστική ευθύνη για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992, καθώς και ότι έλαβε γνώση των επιχειρημάτων που προέβαλαν οι εταιρίες του ομίλου Areva με την απάντησή τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων. Προκύπτει επίσης ότι η Alstom είχε τη δυνατότητα να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι δεν έπρεπε να αποσυρθεί η αιτίαση που είχε αρχικώς διατυπωθεί κατά των Areva T & D SA και Areva T & D AG με την ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 261 Τούτο επιβεβαιώνεται από την τελική έκθεση του συμβούλου ακροάσεως, της 15ης Ιανουαρίου 2007, σύμφωνα με την οποία, λαμβανομένων υπόψη των εγγράφων απαντήσεων στην ανακοίνωση αιτιάσεων και της αλληλογραφίας που ακολούθησε, καθώς και των πορισμάτων της ακροάσεως, η διάρκεια της παραβάσεως, όπως περιγράφεται με την ανακοίνωση αιτιάσεων, μειώθηκε ως προς τις Areva T & D SA και Areva T & D AG και έγινε εν προκειμένω σεβαστό το δικαίωμα ακροάσεως των μετεχόντων στη διαδικασία.
- 262 Εφόσον αποδείχθηκε ότι η Alstom είχε τη δυνατότητα να προβάλει λυσιτελώς την άποψή της πριν την έκδοση της προσβαλλομένης απόφασεως, διαπιστώνεται ότι τα δικαιώματα άμυνας της Alstom δεν προσβλήθηκαν λόγω της ασυμφωνίας μεταξύ της ανακοινώσεως αιτιάσεων και της προσβαλλομένης απόφασεως, ασυμφωνίας οφειλόμενης στον μη καταλογισμό, με την προσβαλλόμενη απόφαση, προσωπικής ευθύνης στις Areva T & D SA και Areva T & D AG για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992.

263 Συνεπώς, είναι απορριπτέα η αιτίαση που προβάλλει η Alstom στο πλαίσιο του εβδομού λόγου ακυρώσεως, ο οποίος αντλείται από παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003.

Επί της κατά 50 % προσαυξήσεως του βασικού ποσού των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Ateva, με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

264 Με τον πέμπτο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος διαιρείται σε τρία σκέλη, η Alstom προσάπτει στην Επιτροπή ότι προσαύξησε κατά 50 % το βασικό ποσό των προστίμων που της επέβαλε με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, λόγω της συνδρομής επιβαρυντικής περιστάσεως, η οποία συνίσταται στο γεγονός ότι η επίμαχη επιχείρηση πρωτοστατούσε στη σύμπραξη, ασκώντας καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως.

265 Το πρώτο σκέλος του πέμπτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Alstom αντλείται από εσφαλμένη εκτίμηση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία η επίμαχη επιχείρηση πρωτοστατούσε στη σύμπραξη, ασκώντας καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως.

266 Η Alstom παραδέχεται ότι η επίμαχη επιχείρηση ασκούσε καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως «επί χρονικό διάστημα που διαρκεί “από το 2000 περίπου” έως το 2004». Παραδέχεται επίσης ότι «ασκώντας τα καθήκοντα

του “γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας” της συμπράξεως, η επίμαχη επιχείρηση είχε κεντρικό ρόλο ή ενεργούσε ως “σημείο επαφής” στο πλαίσιο της συμπράξεως και ότι «είναι προφανές ότι η κεντρική διαχείριση των πληροφοριακών στοιχείων και/ή κατανομή τους είχε ως συνέπεια την αποτελεσματικότερη λειτουργία της συμπράξεως». Δεν αμφισβητεί ότι στα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως συνεπαγόταν περιλαμβανόταν η «συγκέντρωση και η ανταλλαγή γνωστοποιήσεων μεταξύ των Ευρωπαίων μετεχόντων στη σύμπραξη, καθώς και μεταξύ αυτών και των Ιαπώνων μετεχόντων, την κατανομή των έργων [EMMA] ανάλογα με τα έντυπα γνωστοποιήσεως που υπέβαλλαν οι μετέχοντες και κατ’ εφαρμογήν αυτόματων μηχανισμών (ποσοστώσεων), ή ακόμη η υλική υποστήριξη ορισμένων, και όχι όλων των συναντήσεων». Τέλος, παραδέχεται ότι, στο πλαίσιο των καθηκόντων αυτών, «παρακολουθούσε την εξέλιξη των ποσοστώσεων εκάστου μετέχοντος στη σύμπραξη, κατόπιν, αφενός, της κατανομής των έργων EMMA και, αφετέρου, των παραγγελιών των πελατών».

267 Η Alstom διατείνεται, πάντως, ότι δεν μπορεί να κατηγορηθεί ως πρωτοστατούσα, λόγω της ασκήσεως καθηκόντων «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, καθώς, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση και τα στοιχεία του φακέλου της υποθέσεως ενώπιον της Επιτροπής, τα καθήκοντα αυτά της τα επέβαλαν άλλοι μετέχοντες στη σύμπραξη, στην αρχή ως προσωρινά, από το 2000 έως τον Μάρτιο του 2002, και κατόπιν μόνιμα, μετά το χρονικό αυτό σημείο. Εξάλλου, από την ανακοίνωση αιτιάσεων, την προσβαλλόμενη απόφαση και τον φάκελο της υποθέσεως ενώπιον της Επιτροπής προκύπτει ότι τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως ήταν αποκλειστικά διοικητικής φύσεως, η δε επίμαχη επιχείρηση δεν είχε σημαντικότερο ρόλο, σε σχέση με τους λοιπούς μετέχοντες στη σύμπραξη, ως πρωτοστατούσα ή υποκινήτρια.

268 Το δεύτερο σκέλος του πέμπτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Alstom αντλείται, κατ’ ουσίαν, από παράβαση του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών, καθώς και από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Εν προκειμένω, τα στοιχεία που συνήθως λαμβάνονται υπόψη για τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας, κατά την έννοια του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών, είτε ελλείπουν είτε συντρέχουν στο πρόσωπο όλων των μετεχόντων στη σύμπραξη. Αφενός, ορισμένα στοιχεία αποφασιστικής σημασίας για τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση

ελλείπουν εν προκειμένω. Η Alstom δεν διατύπωσε απειλές κατά των ανταγωνιστών της που δεν μετείχαν στη σύμπραξη ούτε έλαβε απόφαση όσον αφορά την επέκταση της συμπράξεως ή τις σχέσεις με τρίτους. Επιπλέον, δεν ήταν επιφορτισμένη με την παρακολούθηση της τήρησης των όρων της συμπράξεως από τους μετέχοντες σε αυτήν. Η θέση της στη συγκεκριμένη αγορά δεν υπερετρούσε της θέσεως άλλων επιχειρήσεων όπως η Siemens και η ABB, οι οποίες κατείχαν μεγαλύτερα μερίδια αγοράς από αυτή, και δεν της παρείχε τη δυνατότητα να ασκεί πιέσεις στους ανταγωνιστές της. Επίσης, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Alstom ότι αυτή συνέλαβε ή σχεδίασε τη σύμπραξη ή τους κανόνες λειτουργίας της, δεδομένου ότι η πρώτη συμφωνία, η οποία συνάφθηκε το 1988, είχε υπογραφεί από εννέα ευρωπαϊκές εταιρίες και ότι η σύμπραξη είχε διοργανωθεί από κοινού με αυτές. Αφετέρου, ορισμένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της πρωτοστατούσας επιχειρήσεως δεν συντρέχουν μόνον ως προς την Alstom, αλλά και ως προς όλους ή ως προς ορισμένους από τους λοιπούς μετέχοντες στη σύμπραξη. Επομένως, η προετοιμασία των στρατηγικής σημασίας συναντήσεων στο πλαίσιο της συμπράξεως και η συμμετοχή σε αυτές, καθώς και η συχνότητα της συμμετοχής αυτής αποτελούν στοιχεία κοινά για τις Alstom, Siemens και ABB όσον αφορά τις λεγόμενες συναντήσεις «διαχειρίσεως» στο πλαίσιο της συμπράξεως, αντικείμενο των οποίων ήταν η διαχείριση της συμπράξεως, και τις συναντήσεις της κοινής επιτροπής Ευρώπης και Ιαπωνίας. Στις ομάδες εργασίας και στις προπαρασκευαστικές συναντήσεις στο πλαίσιο εκάστης ομάδας, ενόψει των συνεδριάσεων της κοινής επιτροπής Ευρώπης και Ιαπωνίας λάμβαναν μέρος όλοι οι μετέχοντες στη σύμπραξη. Δεν αποδείχθηκε ότι η Alstom ανέλαβε περισσότερες πρωτοβουλίες από τους λοιπούς μετέχοντες στη σύμπραξη ή ότι ενεργούσε αυτοτελώς όσον αφορά, π.χ., τις συνήθεις τροποποιήσεις των κωδικών εντός της συμπράξεως. Τέλος, η τήρηση των εντολών, ο έλεγχος και η πειθαρχία εντός της συμπράξεως εξασφαλιζόνταν διά της συμβολής εκάστου μετέχοντος σε αυτήν, ο οποίος μεριμνούσε για την προστασία των συμφερόντων του, ή, όσον αφορά την τήρηση των υποχρεώσεων των Ιαπώνων μετεχόντων στη σύμπραξη, διά των ενεργειών της επιτροπής της ευρωπαϊκής ομάδας. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή δεν έπρεπε να συναγάγει από το γεγονός ότι η Alstom κατείχε τον τίτλο και μόνον του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως επιβαρυντική γι' αυτήν περίσταση, θεωρώντας ότι ο ρόλος της ήταν σημαντικότερος από τον ρόλο των λοιπών μετεχόντων και αποφασιστικής σημασίας για την επιβίωση της συμπράξεως. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε, κατά τρόπο πρόσφορο και επαρκή, τη διαπίστωσή της ότι ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως είχε πολύ σημαντικό ρόλο και, στην πράξη, κάρριο για την λειτουργία της συμπράξεως, καθώς διέθετε σημαντικούς πόρους και είχε την πρωτοβουλία στο πλαίσιο αυτής.

269 Το τρίτο σκέλος του πέμπτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Alstom αντλείται από παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας. Η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, διότι, λαμβάνοντας υπόψη,

ως επιβαρυντική περίπτωση, τον χαρακτηρισμό της επίμαχης επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας, της επιφύλαξε όμοια μεταχείριση με τη Siemens, παρά το γεγονός ότι αυτές δεν βρίσκονταν στην ίδια κατάσταση, και διαφορετική μεταχείριση σε σχέση με την ABB και τις ιαπωνικές επιχειρήσεις που μετείχαν στην παράβαση, μολονότι βρίσκονταν σε παρόμοια κατάσταση. Η Alstom προβάλλει, επίσης, παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, λόγω της όμοιας μεταχειρίσεως της επίμαχης επιχειρήσεως και της Siemens.

- 270 Οι εταιρίες του ομίλου Areva, με τον έκτο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος διαρθρώνεται σε τέσσερα σκέλη, αμφισβητούν την προσ αύξηση του ποσού του προστίμου που τους επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατόπιν του χαρακτηρισμού της επίμαχης επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας, λόγω της ασκήσεως των καθηκόντων του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως.
- 271 Το πρώτο σκέλος του έκτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Areva αντλείται από παράβαση του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1/2003 και του σημείου 2 των κατευθυντήριων γραμμών, επειδή η Επιτροπή τις χαρακτήρισε ως πρωτοστατούσες, χωρίς να αποδείξει ότι ασκούσαν καθήκοντα διευθύνσεως ή ότι είχαν ρόλο υποκινητή στο πλαίσιο της συμπράξεως. Μολονότι η επίμαχη επιχείρηση ασκούσε εκτελεστικά καθήκοντα, διοικητικής φύσεως, ως «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, από το τέλος του 1999 έως τον Μάιο του 2004, εντούτοις ουδέποτε άσκησε καθήκοντα διευθύνσεως ή είχε ρόλο υποκινητή στο πλαίσιο της συμπράξεως. Όπως προκύπτει από τον φάκελο της υποθέσεως ενώπιον της Επιτροπής, η άσκηση γραμματειακών καθηκόντων από την επίμαχη επιχείρηση κατά τις συναντήσεις εργασίας δεν σημαίνει ότι η επιχείρηση αυτή είχε αποφασιστική επιρροή ως προς τα στρατηγικής σημασίας ζητήματα της συμπράξεως. Τα ζητήματα αυτά συζητούνταν στο πλαίσιο συναντήσεων με αντικείμενο τη λειτουργία της συμπράξεως, στις οποίες προήδρευε η ABB. Εξάλλου, ο θέση του γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας στο πλαίσιο της συμπράξεως είχε σε τέτοιο βαθμό απολέσει τη σημασία της συν τω χρόνω, ώστε είχε καταστεί άμισθη. Εν πάση περιπτώσει, σε αντίθεση με τη Siemens και την ABB, η επίμαχη επιχείρηση δεν είχε την απαιτούμενη ισχύ στην αγορά, για να μπορεί να πρωτοστατεί στην παράβαση.

- 272 Το δεύτερο σκέλος του έκτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Areva αντλείται από εσφαλμένη εκτίμηση της Επιτροπής όσον αφορά τη φύση των καθηκόντων που ασκούσε η επίμαχη επιχείρηση υπό την ιδιότητα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως.
- 273 Οι εταιρίες του ομίλου Areva παραδέχονται ότι η επίμαχη επιχείρηση «όντως ασκούσε καθήκοντα γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας στο πλαίσιο της συμπράξεως από το τέλος του 1999 έως τον Μάιο του 2004», έχοντας αναλάβει, στο πλαίσιο αυτό, «διοικητικά καθήκοντα» ή «συντονιστικά καθήκοντα», τα οποία «διευκόλυναν, χωρίς αμφιβολία, τη λειτουργία της συμπράξεως». Όσον αφορά το περιεχόμενο των καθηκόντων αυτών, παραδέχονται ότι ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως «διευκόλυνε την ανταλλαγή πληροφοριακών στοιχείων», συγκεντρώνοντας και διανέμοντας τα σχετικά με τη λειτουργία της συμπράξεως στοιχεία. Αναγνωρίζουν, ακόμη, ότι ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως «διοργάνωνε» και «αναλάμβανε τη γραμματειακή υποστήριξη των συναντήσεων εργασίας» της συμπράξεως και ότι, στο πλαίσιο αυτό, κατάρτιζε την ημερήσια διάταξη, βάσει «των συζητήσεων και των προτάσεων όλων των μετεχόντων στο καρτέλ», και «συνόψιζε τα αιτήματα και τις προτάσεις των μετεχόντων στη σύμπραξη και το αποτέλεσμα των συζητήσεων», ιδίως όσον αφορά την ανάθεση των έργων ΕΜΜΑ. Τέλος, από τα δικόγραφά τους προκύπτει ότι, έως «το 2002», ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως είχε συμμετοχή στην «κατανομή των έργων ΕΜΜΑ».
- 274 Πάντως, οι εταιρίες του ομίλου Areva φρονούν ότι δεν πρέπει να χαρακτηριστούν ως πρωτοστατούσες, επειδή ασκούσαν τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως. Είναι εσφαλμένη η εκτίμηση που διατυπώνει η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 512 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως ήταν το μέσον επικοινωνίας μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη και ότι συγκαλούσε, υπό την προεδρία του, τις συναντήσεις με αντικείμενο τη λειτουργία της συμπράξεως. Όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριακών στοιχείων εντός της συμπράξεως, ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως δεν αποτελούσε το μέσο διά του οποίου οι Ευρωπαίοι μετέχοντες στη σύμπραξη αντάλλασσαν τέτοια στοιχεία, διότι το ήμισυ σχεδόν των στοιχείων αυτών ανταλλάσσονταν σε διμερή βάση, ο δε όγκος των στοιχείων που διακινούσε ο εν λόγω γραμματέας μειώθηκε κατά πολύ μετά τον Σεπτέμβριο του 1999. Εν συνεχεία, ο εν λόγω γραμματέας έπαυσε να συγκαλεί συναντήσεις μετά το πέρας της

λειτουργίας του θεσπισθέντος με τη συμφωνία GQ συστήματος. Εξάλλου, έπαυσε να επιβαρύνεται μόνος αυτός με την υλική (παρακολούθηση, τήρηση πρακτικών κ.λπ.) και την οικονομική υποστήριξη των συναντήσεων, καθώς εφαρμόστηκε το σύστημα της εκ περιτροπής υποστηρίξεως. Τέλος, δεν είναι ακριβές ότι ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως προήδρευε στις συναντήσεις, υπό την έννοια ότι ασκούσε καθήκοντα διευθύνσεως ή είχε τον ρόλο του υποκινητή εντός της συμπράξεως, διότι αυτός απλώς συγκέντρωνε τα αιτήματα και τις προτάσεις εκάστου μετέχοντος και συνόψιζε αυτά, καθώς και το αποτέλεσμα των συζητήσεων. Εν πάση περιπτώσει, οι εταιρίες του ομίλου Areva χαρακτηρίζουν εσφαλμένη τη διαπίστωση στην οποία κατέληξε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 513 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία ο ρόλος του γραμματέα ήταν πολύ σημαντικός και, στην πραγματικότητα, καθοριστικός για τη λειτουργία της συμπράξεως. Το 2002, μετά την αποχώρηση της Siemens από τη σύμπραξη, έπαυσε η εφαρμογή των συμφωνιών GQ και EQ και ο ρόλος του γραμματέα περιορίστηκε σημαντικά. Ειδικότερα, ο γραμματέας έπαυσε να έχει την αποκλειστική ευθύνη της διοργανώσεως συναντήσεως, καθώς και για την ανάθεση των έργων. Επομένως, ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως περιορίστηκε στην εκτέλεση των αποφάσεων των μετεχόντων στη σύμπραξη, διευκολύνοντας τη λειτουργία της συμπράξεως, χωρίς όμως, να είναι απαραίτητος γι' αυτή.

275 Το τρίτο σκέλος του έκτου λόγου ακυρώσεως που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Areva αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία συνίσταται στο ότι η Επιτροπή μεταχειρίστηκε την επίμαχη επιχείρηση ομοίως με τη Siemens, παρά το γεγονός ότι αυτές δεν βρίσκονταν στην ίδια κατάσταση, και διαφορετικά σε σχέση με την ABB και τις ιαπωνικές επιχειρήσεις που μετείχαν στη σύμπραξη, παρά το γεγονός ότι αυτές βρίσκονταν σε παρόμοια κατάσταση. Το τέταρτο σκέλος αντλείται από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, καθώς η παράβαση που διέπραξε η επίμαχη επιχείρηση και δεν είναι σε τέτοιο βαθμό βαρύτερη από τις παραβάσεις των λοιπών μετεχόντων στη σύμπραξη, ώστε να δικαιολογεί την κατά 50 % προσαύξηση του βασικού ποσού των προστίμων που της επιβλήθηκαν.

276 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva και ζητεί την απόρριψη των λόγων ακυρώσεων και των αιτιάσεων που προβάλλουν.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

²⁷⁷ Με την αιτιολογική σκέψη 514 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή χαρακτήρισε, μεταξύ άλλων, την επίμαχη επιχείρηση ως πρωτοστατούσα στην παράβαση, κατά την έννοια του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών, λόγω των καθηκόντων της ως «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως. Με τις αιτιολογικές σκέψεις 514 και 522 της προσβαλλομένης αποφάσεως, εκτίμησε ότι το βασικό ποσό του προστίμου έπρεπε να αυξηθεί κατά 50%, με συνέπεια αυτό να ανέλθει, ως προς την Alstom, στα 65 020 000 ευρώ και, ως προς την Areva T & D SA και τις λοιπές εταιρίες του ομίλου Areva, σε 53 550 000 ευρώ και 25 500 000 ευρώ αντιστοίχως.

²⁷⁸ Όταν καταλογίζεται σε ορισμένες εταιρίες ευθύνη για τη συμμετοχή πλειόνων επιχειρήσεων σε παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και/ή του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, η Επιτροπή, κατά τον προσδιορισμό του βασικού ποσού των προστίμων που σκοπεύει να επιβάλει σε κάθε μία εξ αυτών κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ή του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, οφείλει να εξετάζει τη βαρύτητα της συμμετοχής εκάστης επιχειρήσεως στην παράβαση (βλ., συναφώς, αποφάσεις *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 623, και *Aalborg Portland* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, σκέψη 92· απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2005, *Groupes Danone* κατά Επιτροπής, σκέψη 219 ανωτέρω, σκέψη 277). Τούτο συνεπάγεται, ειδικότερα, υποχρέωση της Επιτροπής να προσδιορίζει τον ρόλο που είχε η κάθε επιχείρηση κατά το διάστημα που μετείχε στην παράβαση (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά *Anic Partecipazioni*, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψη 150· αποφάσεις *Enichem Anic* κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 264, και της 25ης Οκτωβρίου 2005, *Groupes Danone* κατά Επιτροπής, σκέψη 219 ανωτέρω, σκέψη 277), υπό τη διεύθυνση των επίμαχων εταιριών. Το συμπέρασμα αυτό αποτελεί λογική συνέπεια της αρχής εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων, για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 219 ανωτέρω (βλ. απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2005, *Groupes Danone* κατά Επιτροπής, σκέψη 219 ανωτέρω, σκέψη 278 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 279 Σύμφωνα με την αρχή της εξατομικεύσεως των ποινών και των κυρώσεων, τα σημεία 2 και 3 των κατευθυντήριων γραμμών προβλέπουν τη διαμόρφωση του βασικού ποσού του προστίμου σε συνάρτηση με ορισμένες επιβαρυντικές και ελαφρυντικές περιστάσεις, οι οποίες προσιδιάζουν σε κάθε εμπλεκόμενη επιχείρηση, καθώς και σε κάθε μία από τις εταιρίες που υπέχουν ενδεχομένως ευθύνη για την παράβαση αυτή. Στο σημείο 2 απαριθμούνται ειδικότερα, κατά τρόπο μη εξαντλητικό, οι επιβαρυντικές περιστάσεις που λαμβάνονται υπόψη.
- 280 Το γεγονός ότι μία ή περισσότερες επιχειρήσεις ενεργούσαν ως επικεφαλής της συμπράξεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, καθόσον οι επιχειρήσεις αυτές υπέχουν ιδιαίτερη ευθύνη σε σχέση με τις λοιπές επιχειρήσεις (αποφάσεις Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 134 ανωτέρω, σκέψη 316, και BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 281· βλ. επίσης, συναφώς, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-347/94, Mayr Melnhof κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψη 291). Στις περιστάσεις που δικαιολογούν προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου και απαριθμούνται κατά τρόπο μη εξαντλητικό στο σημείο 2 των κατευθυντήριων γραμμών καταλέγεται, μεταξύ άλλων, στην τρίτη περίπτωση, το γεγονός ότι «η επιχείρηση έχει πρωτοστατήσει στην παράβαση ή έχει [υποκινήσει] άλλες επιχειρήσεις να τη διαπράξουν».
- 281 Όπως προκύπτει από το γράμμα του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ επιχειρήσεως που «έχει πρωτοστατήσει» στην παράβαση και επιχειρήσεως που «έχει υποκινήσει» άλλες να διαπράξουν την παράβαση. Ενώ ο ρόλος του υποκινητή αφορά τη σύσταση ή τη διεύρυνση της συμπράξεως, ο ρόλος του πρωτοστατούντος αφορά τη λειτουργία της (απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 316). Εφόσον η προσβαλλόμενη απόφαση χαρακτηρίζει την επίμαχη επιχείρηση μόνον ως πρωτοστατούσα στην παράβαση, είναι απορριπτέα ως αβάσιμα τα επιχειρήματα της Alstom όσον αφορά τον ρόλο του υποκινητή.
- 282 Οι αιτιάσεις που αντλούνται από πλάνη εκτιμήσεως και από παράβαση του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών επιβάλλουν να εξεταστεί, στη συνέχεια, αν η Επιτροπή ορθώς εκτίμησε, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποθέσεως,

ότι η άσκηση, από την επίμαχη επιχείρηση, γραμματειακών καθηκόντων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ομάδας της συμπράξεως δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό της ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, κατά την έννοια του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών. Στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας του χαρακτηρισμού της επίμαχης επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση και του καταλογισμού, για τον λόγο αυτόν, ιδιαίτερης ευθύνης στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva, το Πρωτοδικείο οφείλει να περιορίσει την ανάλυσή του στα πραγματικά περιστατικά που παρατίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση ως αποδεικτικά στοιχεία υπέρ του χαρακτηρισμού αυτού.

283 Για να χαρακτηριστεί ως πρωτοστατούσα, η επιχείρηση πρέπει να αποτελεί σημαντική κινητήρια δύναμη για τη σύμπραξη (αποφάσεις του Πρωτοδικείου BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 311 ανωτέρω, σκέψη 374, και της 18ης Ιουνίου 2008, T-410/03, Hoechst κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. II-881, σκέψη 423), και να έχει ειδική και συγκεκριμένη ευθύνη ως προς τη λειτουργία της (βλ., συναφώς, απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 311 ανωτέρω, σκέψη 300). Το γεγονός αυτό πρέπει να εξεταστεί σφαιρικά σε σχέση με το πλαίσιο της συγκεκριμένης υποθέσεως (βλ., συναφώς, απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 311 ανωτέρω, σκέψεις 299 και 373). Ο χαρακτηρισμός αυτός δικαιολογείται από το γεγονός ότι η επιχείρηση, διά συγκεκριμένων πρωτοβουλιών, έδωσε, χωρίς να υποχρεούται, σημαντική ώθηση στη σύμπραξη (βλ., συναφώς, αποφάσεις BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψεις 348, 370 έως 375 και 427, και προπαρατεθείσα Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 426). Δικαιολογείται επίσης όταν διαπιστώνεται, βάσει συνόλου ενδείξεων, ότι η επιχείρηση είναι απολύτως αφοσιωμένη στην εξασφάλιση της σταθερότητας και της επιτυχίας της συμπράξεως (βλ., συναφώς, απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 351). Το ίδιο ισχύει και όταν αποδεικνύεται ότι η επιχείρηση άσκησε καθήκοντα συντονιστή της συμπράξεως, μεταξύ άλλων οργανώνοντας και επανδρώνοντας με προσωπικό τη γραμματεία που ήταν επιφορτισμένη με τη λειτουργία της συμπράξεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 2003, T-224/00, Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2597, σκέψεις 246 και 247), ή όταν η εν λόγω επιχείρηση επιτελεί κεντρικό ρόλο για τη λειτουργία της συμπράξεως, διοργανώνοντας π.χ. μεγάλο αριθμό συναντήσεων, συγκεντρώνοντας και διανέμοντας στοιχεία στο πλαίσιο της συμπράξεως, αναλαμβάνοντας την εκπροσώπηση ορισμένων μελών στο πλαίσιο της συμπράξεως ή διατυπώνοντας προτάσεις σχετικά με τη λειτουργία της συμπράξεως (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82,

105/82, 108/82 και 110/82, IAZ International Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψεις 57 και 58, και απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 311 ανωτέρω, σκέψεις 404, 439 και 461).

284 Το γεγονός ότι μια επιχείρηση ασκεί πιέσεις ή και υπαγορεύει στους λοιπούς μετέχοντες στη σύμπραξη ποια είναι η δέουσα συμπεριφορά δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε τον χαρακτηρισμό της ως πρωτοστατούσας στη σύμπραξη (απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 374). Η θέση της επιχειρήσεως στην αγορά ή οι πόροι που αυτή διαθέτει επίσης δεν αποτελούν ενδείξεις ότι πρόκειται για επιχείρηση που πρωτοστατεί στην παράβαση, έστω και αν αποτελούν μέρος του πλαισίου εξετάσεως του ζητήματος αυτού (βλ., συναφώς, αποφάσεις Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 283 ανωτέρω, σκέψη 241, και BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 299).

285 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 511 έως 513 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της ότι η γραμματεία της ευρωπαϊκής ομάδας της λειτουργούσε σταθερά καθ' όλη τη διάρκειά της, παρά τη μεταβολή πολλών οργανωτικών χαρακτηριστικών της συμπράξεως. Τα γραμματειακά καθήκοντα ήταν πολυάριθμα. Η Επιτροπή παραπέμπει στις αιτιολογικές σκέψεις 121 έως 123, 131, 132, 142, 147 έως 149, 157 έως 161, 173, 185 και 191 έως 198 της προσβαλλομένης αποφάσεως, επισημαίνοντας ότι η γραμματεία της ευρωπαϊκής ομάδας της συμπράξεως αποτελούσε το μέσο ανταλλαγής πληροφοριακών στοιχείων μεταξύ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που μετείχαν στη σύμπραξη, καθώς και μεταξύ αυτών και της γραμματείας της ιαπωνικής ομάδας, συγκαλούσε τις συναντήσεις και προήδρευε σε αυτές και ήταν υπεύθυνη για τον υπολογισμό των ποσοτώσεων. Η Επιτροπή φρονεί ότι από τα μηνύματα της εν λόγω γραμματείας, από τη συμφωνία GQ και τη συμφωνία EQ, καθώς και από τη λειτουργία της συμπράξεως προκύπτει προδήλως ότι τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως ήταν καθοριστικής σημασίας. Αναλαμβάνοντας την πρωτοβουλία και διαθέτοντας σημαντικούς πόρους στη σύμπραξη, ο εν λόγω γραμματέας παρείχε σημαντικές υπηρεσίες στη σύμπραξη και συνέβαλε όλως ιδιαίτερος στην εύρυθμη λειτουργία της.

286 Πρέπει, καταρχάς, να εξεταστεί αν, βάσει των πραγματικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στην προσβαλλόμενη απόφαση και τα οποία δεν αμφισβητούνται από την Alstom ή τις εταιρίες του ομίλου Areva (βλ., ιδίως, σκέψεις 266 και 273 ανωτέρω), η Επιτροπή μπορούσε, χωρίς να παραβεί το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1/2003 και το σημείο 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών, και χωρίς να υποπέσει σε πλάνη εκτιμήσεως, να διαπιστώσει ότι η επίμαχη επιχείρηση πρωτοστατούσε στην παράβαση, διότι, από το τέλος του 1999 έως τις 11 Μαΐου 2004, είχε αναλάβει καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 147 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

287 Διαπιστώνεται, συναφώς, ότι ο «γραμματέας της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως ενεργούσε, λόγω των καθηκόντων του, ως επικεφαλής για τον συντονισμό της συμπράξεως και, εν πάση περιπτώσει, για τη λειτουργία της. Συγκεκριμένα, όπως ορθώς διαπίστωσε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, ο εν λόγω γραμματέας ενεργούσε ως ενδιάμεσος για τις επαφές μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη και είχε καθοριστικό ρόλο για τη λειτουργία αυτής, καθώς διευκόλυνε την ανταλλαγή πληροφοριακών στοιχείων εντός της συμπράξεως και συγκέντρωνε και διαβίβαζε ουσιώδη για τη λειτουργία της συμπράξεως στοιχεία στους μετέχοντες σε αυτήν και, ιδίως δε στοιχεία σχετικά με έργα EMMA, διοργάνωνε τις συναντήσεις εργασίας και εξασφάλιζε τη γραμματειακή υποστήριξή τους και, κατά καιρούς, τροποποιούσε τους κωδικούς που χρησιμοποιούνταν για την απόκρυψη των συναντήσεων ή των επαφών. Εξάλλου, η Επιτροπή ορθώς εκτίμησε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 147 και 513 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η ανάληψη γραμματειακών καθηκόντων στην ευρωπαϊκή ομάδα της συμπράξεως συνεπαγόταν σημαντική ευθύνη, λόγω της διαθέσεως σημαντικών πόρων, έστω και από απόψεως χρόνου και προσωπικού. Χωρίς τον συντονισμό και την κεντρική οργάνωση που εξασφάλιζε η γραμματεία, η σύμπραξη δεν θα μπορούσε, λόγω της πολυπλοκότητάς της να λειτουργήσει εξίσου αποτελεσματικά. Εξάλλου, δεδομένου ότι δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη επιχείρηση εκτελούσε τα καθήκοντα αυτά διαρκώς από το τέλος του 1999 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, είναι ορθή η διαπίστωση της Επιτροπής ότι, εν προκειμένω, η επιχείρηση αυτή αποτελούσε σημαντική κινητήρια δύναμη για τη σύμπραξη και, συνεπώς, πρωτοστατούσε στην παράβαση, κατά την έννοια του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών.

- 288 Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρείται από τα λοιπά επιχειρήματα της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva.
- 289 Επισημαίνεται, καταρχάς, ότι η Alstom δεν μπορεί βασίμως να αμφισβητήσει την προσβαλλόμενη απόφαση, επικαλούμενη ορισμένες από τις πραγματικές και νομικές εκτιμήσεις που περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση αιτιάσεων (βλ. σκέψη 264 ανωτέρω). Αρκεί, συναφώς, η υπόμνηση ότι η ανακοίνωση αιτιάσεων είναι προκαταρκτικό έγγραφο, του οποίου οι πραγματικές και νομικές εκτιμήσεις έχουν καθαρά προσωρινό χαρακτήρα (βλ. σκέψη 248 ανωτέρω).
- 290 Όσον αφορά, στη συνέχεια, τον ισχυρισμό ότι δεν συντρέχουν εν προκειμένω τα κριτήρια χαρακτηρισμού μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, δηλαδή οι απειλές κατά επιχειρήσεων που δεν μετείχαν στη σύμπραξη, η λήψη αποφάσεων σχετικά με την επέκταση της συμπράξεως ή τις σχέσεις της με τρίτους ή, ακόμη, τη σύλληψη ή τον σχεδιασμό της συμπράξεως, τονίζεται ότι τα κριτήρια αυτά αφορούν τη σύσταση ή τη διεύρυνση της συμπράξεως, δηλαδή τον υποκινητή της παραβάσεως, όπως υπενθυμίζεται στη σκέψη 281 ανωτέρω. Επομένως, τα στοιχεία, μολονότι καθοριστικής σημασίας ως προς το αν μια επιχείρηση παρακίνησε ή ενθάρρυνε άλλες επιχειρήσεις να συστήσουν σύμπραξη ή να μετάσχουν σε σύμπραξη και, επομένως, για το αν η επιχείρηση αυτή θα χαρακτηριστεί υποκινητρια της παραβάσεως, κατά την έννοια του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών (βλ., συναφώς, απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψεις 316 και 321), εντούτοις δεν έχουν καθοριστική σημασία όσον αφορά τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, καθώς στην περίπτωση αυτή αρκεί, όπως εν προκειμένω, να αποδειχθεί ότι η επιχείρηση αυτή αποτελούσε, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, σημαντική κινητήρια δύναμη για τη σύμπραξη (βλ. σκέψη 283 ανωτέρω).
- 291 Εξάλλου, ακόμη και αν η επίμαχη επιχείρηση δεν διέθετε την οικονομική ισχύ ή το κύρος που θα απαιτούνταν για να εποπτεύει και να εξασφαλίζει την τήρηση των όρων της συμπράξεως, δεν αποκλείεται να ασκούσε επιρροή ως πρωτοστατούσα στην παράβαση, κατά την έννοια του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών. Όπως προκύπτει από τη νομολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 283 και 284 ανωτέρω, το γεγονός ότι η επίμαχη επιχείρηση δεν ήταν οπωσδήποτε σε θέση να υπαγορεύει στους λοιπούς μετέχοντες τη συμπεριφορά που θα έπρεπε να τηρούν δεν αποκλείει η επιχείρηση αυτή, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, εν προκειμένω διά

της συνεχούς ασκήσεως των, διοικητικής έστω φύσεως, καθηκόντων του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, να αποτελούσε σημαντική κινητήρια δύναμη για τη σύμπραξη, εξασφαλίζοντας τη σταθερή και αποτελεσματική λειτουργία της.

²⁹² Όσον αφορά τη θέση της Alstom ότι η άσκηση των καθηκόντων του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» συμπράξεως επιβλήθηκε στην επίμαχη επιχείρηση «περί το 2000», η θέση αυτή δεν τεκμηριώνεται από κανένα στοιχείο της δικογραφίας, ούτε από τη δήλωση του S. της 15ης Σεπτεμβρίου 2006 (βλ. σκέψη 23 ανωτέρω) ή τις αιτιολογικές σκέψεις 147 και 191 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τις οποίες επικαλείται συναφώς η Alstom. Εξάλλου, τα επιχειρήματα της Alstom ότι η επίμαχη επιχείρηση δεν ανέλαβε αυτοβούλως καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως ή ότι ήταν υποχρεωμένη, κατά την άσκηση των καθηκόντων αυτών, να ακολουθεί ορισμένους προκαθορισμένους κανόνες εντός της συμπράξεως δεν αναιρούν τη διαπίστωση ότι αυτή πρωτοστατούσε στην παράβαση. Αυτό που έχει σημασία, στο πλαίσιο αυτό, είναι ότι η επίμαχη επιχείρηση όντως ασκούσε τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως διαρκώς από το τέλος του 1999 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, δηλαδή επί τέσσερα και δύο μήνες περίπου, και ότι, ως εκ τούτου, ενεργούσε ως επικεφαλής για τον συντονισμό και τη λειτουργία της συμπράξεως.

²⁹³ Ομοίως, τα επιχειρήματα που αντλούνται από το γεγονός ότι η επίμαχη επιχείρηση δεν ασκούσε όλα τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, καθώς, σύμφωνα με τους κανόνες της συμπράξεως, άλλες επιχειρήσεις μπορούσαν να ανταλλάσσουν μεταξύ τους ορισμένα στοιχεία απευθείας, να διοργανώνουν συναντήσεις με αντικείμενο τη διαχείριση της συμπράξεως, ιδίως όσον αφορά την ανάθεση των έργων ΕΜΜΑ, χωρίς μεσολάβηση του εν λόγω γραμματέα, δεν είναι ικανά να ανατρέψουν την εκτίμηση της Επιτροπής ότι η επίμαχη επιχείρηση πρωτοστατούσε στην παράβαση εντός της συμπράξεως, ασκώντας αδιαλείπτως όλα τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως. Οι αιτιολογικές σκέψεις 120, 122, 149, 152, 157, 162, 180, 182, 185, 194, 197, 205 και 207 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τις οποίες επικαλείται η Alstom, και τα έγγραφα

της δικογραφίας δεν οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η ABB ή οι λοιπές επιχειρήσεις που μετείχαν στη σύμπραξη και δεν είχαν αναλάβει επισήμως καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, συνέβαλλαν, στην πράξη, κατά τρόπο ουσιωδώς όμοιο με την επίμαχη επιχείρηση, στη λειτουργία της συμπράξεως, από απόψεως συχνότητας, διάρκειας ή σημασίας. Εξάλλου, το ότι και άλλες μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις, και ειδικότερα η ABB, είχαν επίσης σημαντικό ρόλο κατά τον καθορισμό της γενικής στρατηγικής της συμπράξεως ή κατείχαν ηγετική θέση εντός της συμπράξεως θα δικαιολογούσε μόνον το να ερευνηθεί και η δική τους ευθύνη ως προς τη λειτουργία της συμπράξεως, με το σκεπτικό ότι πρωτοστατούσαν στην παράβαση, αλλά δεν θα συνεπαγόταν σε καμία περίπτωση την ανατροπή της διαπιστώσεως της Επιτροπής ότι η επίμαχη επιχείρηση «έχει πρωτοστατήσει στην παράβαση» στο πλαίσιο της συμπράξεως, καθώς ασκούσε διαρκώς τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως (βλ., συναφώς, απόφαση BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 376).

²⁹⁴ Πρέπει, συνεπώς, να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή, χωρίς να παραβεί το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1/2003 και το σημείο 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών, και χωρίς να υποπέσει σε πλάνη εκτιμήσεως, ορθώς διαπίστωσε ότι η επίμαχη επιχείρηση, ασκώντας τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως διαρκώς από το τέλος του 1999 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, πρωτοστατούσε στην παράβαση.

²⁹⁵ Εξάλλου, στον βαθμό που από τις αιτιολογικές σκέψεις 512 και 513 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει με σαφήνεια η συλλογιστική που ακολούθησε η Επιτροπή για να χαρακτηρίσει την επίμαχη επιχείρηση ως πρωτοστατούσα στην παράβαση, βάσει των συντονιστικών καθηκόντων της εν λόγω επιχειρήσεως και του καθοριστικού ρόλου της κατά τη λειτουργία της συμπράξεως, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη, κατά νόμο, βάσει της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 283 ανωτέρω. Συνεπώς, η αιτίαση της Alstom, περί ελλιπούς αιτιολογήσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς το ζήτημα αυτό είναι απορριπτέα ως αβάσιμη. Κατά τα λοιπά, όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, από τα δικόγραφα της Alstom προκύπτει ότι αυτή ήταν σε θέση να κατανοήσει τη συλλογιστική που

ακολούθησε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, προκειμένου να χαρακτηρίσει την επίμαχη επιχείρηση ως πρωτοστατούσα στην παράβαση.

- 296 Όσον αφορά την αιτίαση που αντλείται από παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, αυτή εμπεριέχει, κατ' ουσίαν, αμφισβήτηση του ευλόγου χαρακτήρα της κατά 50% προσαυξήσεως του βασικού ποσού των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva.
- 297 Κατά τη νομολογία, η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, κατά τα προαναφερθέντα στη σκέψη 235 ανωτέρω, πρέπει να συμβιβάζεται με την τήρηση της αρχής της νομιμότητας, σύμφωνα με την οποία ουδείς μπορεί να επικαλείται υπέρ αυτού παρανομία διαπραχθείσα προς όφελος τρίτου (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 1985, 134/84, Williams κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, Συλλογή 1985, σ. 2225, σκέψη 14 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-308/94, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-925, σκέψη 259, και LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανωτέρω, σκέψη 367).
- 298 Εξάλλου, η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, κατά τα προαναφερθέντα στη σκέψη 235 ανωτέρω, επιτάσσει τα πρόστιμα να μην είναι δυσανάλογα σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς, δηλαδή σε σχέση με την τήρηση του δικαίου του ανταγωνισμού, το δε ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε λόγω της παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού να είναι ανάλογο προς την παράβαση, η οποία πρέπει να εκτιμάται συνολικά, λαμβανομένης υπόψη, μεταξύ άλλων, της σοβαρότητάς της (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Οκτωβρίου 1994, T-83/91, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-755, σκέψη 240· της 8ης Ιουλίου 2004, T-67/00, T-68/00, T-71/00 και T-78/00, JFE Engineering κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2501, σκέψη 532, και της 12ης Σεπτεμβρίου 2007, T-30/05, Prym και Prym Consumer κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 224).

- 299 Για την εκτίμηση της σοβαρότητας μιας παραβάσεως, η Επιτροπή πρέπει να λάβει υπόψη ένα μεγάλο αριθμό στοιχείων, ο χαρακτήρας και η σημασία των οποίων ποικίλλουν ανάλογα με τη μορφή της επίδικης παραβάσεως και των ειδικών περιστάσεων της συγκεκριμένης παραβάσεως (απόφαση *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 247 ανωτέρω, σκέψη 120, και απόφαση *JFE Engineering* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 298 ανωτέρω, σκέψη 532).
- 300 Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι οι επιχειρήσεις που μετέχουν σε παράβαση μεγάλης διάρκειας ενδέχεται να πρωτοστατούν σε διαφορετικά χρονικά σημεία η κάθε μία στην παράβαση, οπότε δεν αποκλείεται να συντρέχει ως προς εκάστη εξ αυτών, καθώς και ως προς τις εταιρίες στις οποίες μπορεί να καταλογιστεί η συμπεριφορά τους, η επιβαρυντική περίπτωση που απορρέει από το γεγονός ότι πρωτοστατούν στην παράβαση (απόφαση *BASF* κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 460).
- 301 Για να διαπιστωθεί αν συντρέχει παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισεως, πρέπει να συγκριθεί η μεταχείριση της *Alstom* και των εταιριών του ομίλου *Areva*, αφενός, με τη μεταχείριση, αντιστοίχως, της *Siemens*, της *ABB* ή των εταιριών που είχαν υπό τη διεύθυνσή τους τις ιαπωνικές επιχειρήσεις που μετείχαν στην παράβαση, αφετέρου, με γνώμονα την επιβαρυντική περίπτωση που απορρέει από το γεγονός ότι πρόκειται για πρωτοστατούσες στην παράβαση επιχειρήσεις.
- 302 Διαπιστώνεται, καταρχάς, ότι, λαμβανομένης υπόψη της επιβαρυντικής αυτής περιστάσεως, το βασικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην *Alstom* και στις εταιρίες του ομίλου *Areva* προσαυξήθηκε κατά 50%, όπως ακριβώς συνέβη και στην περίπτωση της *Siemens*, με το αιτιολογικό ότι η επίμαχη επιχείρηση, όπως και η επιχείρηση που βρισκόταν υπό τη διεύθυνση της *Siemens*, ασκούσε κατά τρόπο δι-αρκή τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως. Η *Alstom* επικρίνει την όμοια αυτή μεταχείριση, υποστηρίζοντας ότι η κατάσταση της επίμαχης επιχειρήσεως διαφέρει από αυτή της ευρισκόμενης υπό τη διεύθυνση της *Siemens* επιχειρήσεως, διότι η δεύτερη άσκησε τα εν λόγω καθήκοντα επί διπλάσιο χρονικό διάστημα.

303 Όπως προαναφέρθηκε, από τις αιτιολογικές σκέψεις 147 και 178 της προσβαλλομένης απόφασης προκύπτει ότι η ευρισκόμενη υπό τη διεύθυνση της Siemens επιχείρηση άσκησε τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως από τη σύσταση της συμπράξεως, στις 15 Απριλίου 1988, έως τον Σεπτέμβριο του 1999, δηλαδή επί ένδεκα έτη και πέντε μήνες, και ότι, μετά την αποχώρησή της από τη σύμπραξη, η επίμαχη επιχείρηση άσκησε τα καθήκοντα αυτά από το τέλος του 1999 έως τον τερματισμό των δραστηριοτήτων της συμπράξεως, στις 11 Μαΐου 2004. Εξάλλου, δεδομένου ότι δεν εφαρμόστηκε εν προκειμένω ως προς αυτές η θεωρία της οικονομικής διαδοχής (σκέψη 111 ανωτέρω), προσωπική ευθύνη για το γεγονός ότι η επίμαχη επιχείρηση αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη για τη λειτουργία της συμπράξεως μπορεί να καταλογιστεί στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva μόνο για το διάστημα κατά το οποίο είχαν την επίμαχη επιχείρηση, απευθείας ή εμμέσως, υπό τη διεύθυνσή τους. Όπως προκύπτει από το άρθρο 1, στοιχεία β' έως στ', της προσβαλλομένης απόφασης, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 358 και 371 αυτής, ευθύνη για το γεγονός ότι η επίμαχη επιχείρηση πρωτοστατούσε στην παράβαση μπορεί να καταλογιστεί:

- στην Alstom μόνον από το τέλος του 1999 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, δηλαδή επί χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών και δύο μηνών περίπου,
- στην Areva T & D SA μόνον από το τέλος του 1999 έως τις 11 Μαΐου 2004, δηλαδή επί χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών και επτά μηνών περίπου,
- στην Areva T & D AG μόνον από τις 22 Δεκεμβρίου του 2003 έως τις 11 Μαΐου 2004, δηλαδή επί χρονικό διάστημα πέντε μηνών περίπου,
- και στις Areva και Areva T & D Holding μόνον από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004, δηλαδή επί χρονικό διάστημα τεσσάρων μηνών περίπου.

- 304 Σε όλες, λοιπόν, τις περιπτώσεις υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της διάρκειας της ασκήσεως των καθηκόντων του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως από επιχείρηση ευρισκόμενη υπό τη διεύθυνση Siemens και της διάρκειας ασκήσεως των καθηκόντων αυτών από την επίμαχη επιχείρηση, υπό τη διεύθυνση της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva.
- 305 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή επικεντρώθηκε στο γεγονός ότι, τόσο η ευρισκόμενη υπό τη διεύθυνση της Siemens επιχείρηση όσο και η επίμαχη επιχείρηση είχαν αναλάβει μόνες αυτές τη γραμματειακή υποστήριξη της ευρωπαϊκής ομάδας της συμπράξεως, κατά τρόπο σταθερό και διαρκή. Σημειωτέον, συναφώς, ότι, ακόμη και αν είναι ορθή η επισήμανση της Alstom, ότι, με τις αιτιολογικές σκέψεις 147 και 191 της προσβαλλομένης αποφάσεως, έγινε δεκτό ότι η επίμαχη επιχείρηση ασκούσε «προσωρινώς» καθήκοντα γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας της συμπράξεως στο τέλος του 1999 ή στις αρχές του 2000, εντούτοις δεν αμφισβητείται ότι τον Μάρτιο του 2002, συμφωνήθηκε να αναλάβει μόνη της τα καθήκοντα αυτά επί αόριστο χρονικό διάστημα, δηλαδή κατά τρόπο σταθερό και διαρκή. Εξάλλου, η εκτίμηση ότι η επίμαχη επιχείρηση ασκούσε μόνη αυτή, κατά τρόπο σταθερό και διαρκή, τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως δεν αναιρείται από το γεγονός που επικαλείται η Alstom, ότι η επίμαχη επιχείρηση άσκησε τα καθήκοντα αυτά μόνον επί περιορισμένο χρονικό διάστημα, ήτοι επί τέσσερα έτη και δύο μήνες, διότι το γεγονός αυτό επήλθε ανεξαρτήτως της βουλήσεως της Alstom και είναι απόρροια αποκλειστικά και μόνον του ότι, μετά τις γνωστοποιήσεις της ABB (βλ. σκέψη 10 ανωτέρω), η Επιτροπή παρενέβη, με συνέπεια να παύσει η παράβαση.
- 306 Τίθεται, συνεπώς, το ζήτημα αν η σημαντική διαφορά που υφίσταται ως προς τη διάρκεια της ασκήσεως των καθηκόντων του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, για την οποία υπέχουν ευθύνη οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, ασκεί ή όχι επιρροή όσον αφορά την επιβαρυντική περίπτωση που απορρέει από τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας ή αν η διαφορά αυτή μπορεί, εν προκειμένω, να θεωρηθεί αμελητέα, ως εκ του ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις ασκούσαν μόνες αυτές, κατά τρόπο σταθερό και διαρκή, τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως.

307 Υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, δηλαδή όταν πρόκειται για παράβαση μεγάλης διάρκειας, κατά την οποία διάφορες επιχειρήσεις, ευρισκόμενες υπό τη διεύθυνση διαφόρων εταιριών, πρωτοστατούσαν διαδοχικά, επί σαφώς καθορισμένα χρονικά διαστήματα, στην παράβαση, οι αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας επιτάσσουν τη διαφοροποιημένη προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου για τις εταιρίες υπό τη διεύθυνση των οποίων βρίσκονται μια ή πλείονες επιχειρήσεις πρωτοστατούσας στην παράβαση, εφόσον αυτές πρωτοστατούσαν στην παράβαση, υπό τη διεύθυνση των πρώτων, επί χρονικά διαστήματα ουσιωδώς διαφορετικά ως προς τη διάρκειά τους. Υπενθυμίζεται ότι ο χαρακτηρισμός μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας αφορά τη λειτουργία της συμπράξεως (βλ. σκέψη 281 ανωτέρω) και ότι, σε αντίθεση με τον χαρακτηρισμό της ως υποκινήτριας, προϋποθέτει οπωσδήποτε ορισμένη διάρκεια. Επομένως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, στην περίπτωση της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, η εταιρία που είχε υπό τη διεύθυνσή της μία από τις μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις υπέχει ευθύνη ως εκ του ότι η επιχείρηση αυτή πρωτοστατούσε στη λειτουργία της συμπράξεως επί χρονικό διάστημα που μόλις υπερέβαινε το ένα τέταρτο της διάρκειας της παραβάσεως, ενώ, στην περίπτωση της Siemens, άλλη εταιρία, έχουσα υπό τη διεύθυνσή της άλλη μετέχουσα στη σύμπραξη επιχείρηση, υπέχει ευθύνη ως εκ του ότι αυτή πρωτοστατούσε στη λειτουργία της συμπράξεως επί χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στα τρία τέταρτα της διάρκειας της παραβάσεως. Κατά τα λοιπά, η Επιτροπή παραδέχθηκε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι το μέγεθος του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο μια επιχείρηση πρωτοστατεί στην παράβαση αποτελεί κριτήριο για την εκτίμηση της βαρύτητας της ευθύνης που υπέχει εξ αυτού του λόγου (βλ. σκέψη 39 ανωτέρω).

308 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, διότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, προσαύξησε κατά το ίδιο μέτρο το βασικό ποσό του προστίμου ως προς την Alstom και τις εταιρίες του ομίλου Areva, αφενός, και ως προς τη Siemens, αφετέρου, παρά το γεγονός ότι τα διαστήματα κατά τα οποία η εμπλεκόμενη ή οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις άσκησαν, υπό τη διεύθυνση των εταιριών αυτών, τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως διαφέρουν ουσιωδώς μεταξύ τους ως προς τη διάρκεια.

309 Εν συνεχεία, τονίζεται ότι, όσον αφορά την επιβαρυντική κατάσταση που απορρέει από τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας, η ABB έτυχε διαφορετικής μεταχειρίσεως σε σχέση με την Alstom και τις εταιρίες του ομίλου Areva, διότι, σε αντίθεση με αυτές, δεν χαρακτηρίστηκε ως πρωτοστατούσα στην παράβαση

και, ως εκ τούτου, δεν προσαυξήθηκε το βασικό ποσό του επιβληθέντος σε αυτήν προστίμου, λόγω συνδρομής της επιβαρυντικής αυτής περιστάσεως. Η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva παραπονούνται για τη διαφορετική αυτή μεταχείριση, υποστηρίζοντας ότι βρίσκονταν σε κατάσταση συγκρίσιμη προς αυτή της ABB, όσον αφορά την επιβαρυντική περίσταση που απορρέει από τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση.

- 310 Ωστόσο, δεν αποδείχθηκε ούτε υποστηρίχθηκε ότι η ABB άσκησε καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως ή ότι άσκησε, μόνη αυτή, κατά τρόπο σταθερό και διαρκή, το σύνολο των καθηκόντων που συνήθως ασκεί ο εν λόγω γραμματέας. Εξάλλου, μολονότι γίνεται εν γένει δεκτό, ακόμη και από την Επιτροπή, ότι η ABB είχε «σημαντικό ρόλο» εντός της συμπράξεως, δεν αποδείχθηκε ότι ο ρόλος αυτός ήταν συγκρίσιμος, από πλευράς λειτουργίας της συμπράξεως, προς τον ρόλο της επίμαχης επιχειρήσεως και της ευρισκόμενης υπό τη διεύθυνση της Siemens επιχειρήσεως, οι οποίες ασκούσαν καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως. Επομένως, δεν αποδείχθηκε ότι η ABB βρισκόταν σε κατάσταση συγκρίσιμη προς αυτή της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, ή της Siemens.
- 311 Ακόμη και αν η Επιτροπή εφάρμοσε παρανόμως τα υπομνησθέντα στη σκέψη 283 ανωτέρω κριτήρια χαρακτηρισμού μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, επειδή δεν προέβη στον χαρακτηρισμό αυτόν ως προς την ABB, παρά τον σημαντικό ρόλο της επιχειρήσεως αυτής εντός της συμπράξεως, η παρανομία αυτή υπέρ τρίτου δεν δικαιολογεί να γίνουν δεκτές οι αιτιάσεις της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 297 ανωτέρω.
- 312 Κατά συνέπεια, είναι απορριπτέες οι αιτιάσεις περί παραβίασεως της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η οποία συνίσταται στη διαφορετική μεταχείριση της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva σε σχέση με την ABB, παρά το γεγονός ότι βρίσκονταν στην ίδια κατάσταση.

313 Σημειωτέον, τέλος, ότι η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva έτυχαν διαφορετικής μεταχειρίσεως σε σχέση με τις εταιρίες που είχαν υπό τη διεύθυνσή τους τις ιαπωνικές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στη διαπιστωθείσα με το άρθρο 1 της προσβαλλομένης απόφασης παράβαση, όσον αφορά την επιβαρυντική περίπτωση που απορρέει από τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση. Με την αιτιολογική σκέψη 511 της προσβαλλομένης απόφασης, η Επιτροπή επισήμανε, συναφώς, ότι «τα καθήκοντα του γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας της συμπράξεως [...] συνίσταντο ως επί τα πλείστον στην ανταλλαγή στοιχείων με τους ιάπωνες μετέχοντες στη σύμπραξη και με τον γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας για τα έργα ΕΜΜΑ εκτός ΕΟΧ» και ότι τα καθήκοντα αυτά «ασκούσαν εκ περιτροπής οι Hitachi, Toshiba και Melco», καταλήγοντας, κατ' ουσίαν, στο συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις αυτές δεν μπορούν, ως εκ της ασκήσεως των καθηκόντων αυτών, να χαρακτηριστούν πρωτοστατούσες στην παράβαση, κατά την έννοια του σημείου 2, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών. Η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva παραπονούνται για τη διαφορετική αυτή μεταχείριση, προβάλλοντας ότι, στον βαθμό που η επιχείρηση την οποίαν είχαν διαδοχικώς υπό τη διεύθυνσή τους ασκούσε τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως επί τέσσερα περίπου έτη, βρίσκονται σε κατάσταση ουσιωδώς συγκρίσιμη προς αυτή εκάστης εταιρίας που είχε υπό τη διεύθυνσή της ιαπωνική επιχείρηση η οποία είχε ασκήσει καθήκοντα γραμματέα στο πλαίσιο της ιαπωνικής ομάδας της συμπράξεως επί αντίστοιχο χρονικό διάστημα.

314 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή διαπίστωσε, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της επιβαρυντικής περιστάσεως που απορρέει από τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, ότι τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» και εκείνα του «γραμματέα της ιαπωνικής ομάδας» της συμπράξεως δεν είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους. Έλαβε υπόψη της ότι «τα καθήκοντα του γραμματέα της ιαπωνικής ομάδας [...] συνίσταντο ως επί το πλείστον σε συζητήσεις μεταξύ των Ιαπώνων μετεχόντων και με τον γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας για τα έργα εκτός του ΕΟΧ». Συναφώς, με τις αιτιολογικές σκέψεις 127, 128 και 246 της προσβαλλομένης απόφασης, επισήμανε ότι η διαπιστωθείσα με το άρθρο 1 της προσβαλλομένης απόφασης συμμετοχή των ιαπωνικών επιχειρήσεων στην παράβαση συνδεόταν κυρίως με την «κοινή ρύθμιση» (βλ. σκέψη 29 ανωτέρω), βάσει της οποίας οι ιαπωνικές επιχειρήσεις δεν υπέβαλλαν προσφορές για έργα ΕΜΜΑ εντός του ΕΟΧ. Συγκεκριμένα, από την εν λόγω «κοινή ρύθμιση» προκύπτει ότι, σε αντίθεση με τη «γραμματεία της ευρωπαϊκής ομάδας», η «γραμματεία της ιαπωνικής ομάδας» δεν αποτελούσε την κινητήριο δύναμη για τη λειτουργία της συμπράξεως εντός του ΕΟΧ και ότι οι εταιρίες που είχαν υπό τη διεύθυνσή τους τις επιφορτισμένες με τα καθήκοντα αυτά ιαπωνικές επιχειρήσεις δεν υπέχουν συναφώς ιδιαίτερη ευθύνη. Οι αιτιάσεις της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, περί διαφορετικής

μεταχειρίσεώς τους σε σχέση με τις ιαπωνικές εταιρίες, ως εκ του ότι η Επιτροπή δεν προσαύξησε το βασικό ποσό του επιβληθέντος στις ιαπωνικές εταιρίες προστίμου, λόγω της επιβαρυντικής περιστάσεως που απορρέει από τον χαρακτηρισμό των ευρισκομένων υπό τη διεύθυνση των εν λόγω ιαπωνικών εταιριών επιχειρήσεων ως πρωτοστατούσων στην παράβαση, είναι απορριπτέες, διότι η κατάσταση της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva δεν είναι συγκρίσιμη προς αυτή των συγκεκριμένων ιαπωνικών εταιριών.

- 315 Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή δεν εφάρμοσε κατά νόμο τα υπομνησθέντα στη σκέψη 283 ανωτέρω κριτήρια χαρακτηρισμού μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, παραλείποντας να προσδώσει τον χαρακτηρισμό αυτόν στις ιαπωνικές εταιρίες που είχαν υπό τη διεύθυνσή τους τις επιχειρήσεις που άσκησαν διαδοχικώς, ανά διετία, τα καθήκοντα του γραμματέα της ιαπωνικής ομάδας της συμπράξεως, η παρανομία αυτή υπέρ τρίτου δεν δικαιολογεί να γίνουν δεκτές οι αιτιάσεις της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 297 ανωτέρω.
- 316 Κατά συνέπεια, είναι απορριπτέες οι αιτιάσεις της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva που αντλούνται από παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η οποία συνίσταται σε διαφορετική μεταχείριση της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva σε σχέση με τις ιαπωνικές εταιρίες, παρά το γεγονός ότι ευρίσκονται σε συγκρίσιμη κατάσταση.
- 317 Από το σύνολο των προεκτεθέντων, προκύπτει ότι, με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως, παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας, καθώς και η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, διότι, με το αιτιολογικό της συνδρομής της επιβαρυντικής περιστάσεως που απορρέει από τον χαρακτηρισμό μιας επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση, επιβλήθηκε στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva προσαύξηση κατά 50% των επιβληθέντων σε αυτές προστίμων, ίση με την επιβληθείσα στη Siemens. Συνεπώς, το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως ακυρώνεται.

- 318 Επομένως, σύμφωνα με τα μεταρρυθμιστικά αιτήματα που υπέβαλαν η Alstom και οι εταιρίες του ομίλου Areva, το Γενικό Δικαστήριο οφείλει, ασκώντας την αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας που αντλεί από το άρθρο 229 ΕΚ, το άρθρο 17 του κανονισμού 17 και το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003, να προβεί σε δική του εκτίμηση των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υποθέσεως, προκειμένου να καθορίσει την προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί στις εν λόγω εταιρίες, λόγω της συνδρομής επιβαρυντικής περιστάσεως που απορρέει από τον χαρακτηρισμό της επίμαχης επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 111, και της 18ης Σεπτεμβρίου 2003, *Volkswagen* κατά Επιτροπής, σκέψη 88 ανωτέρω, σκέψεις 149 και 151· απόφαση του Πρωτοδικείου BASF κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψεις 303, 394 και 455). Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι ο δικαστής της Ένωσης, στο πλαίσιο της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας που του απονέμει το άρθρο 17 του κανονισμού 17 και το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003, δύναται, πέραν του απλού ελέγχου νομιμότητας της κυρώσεως, να υποκαταστήσει την Επιτροπή, προβαίνοντας σε δική του εκτίμηση και, κατά συνέπεια, να εξαφανίσει, να μειώσει ή να αυξήσει το πρόστιμο ή τη χρηματική ποινή που επιβλήθηκαν, όταν οι κυρώσεις αυτές υποβάλλονται στην κρίση του (σκέψεις 226 και 227 ανωτέρω· απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2007, *Groupe Danone* κατά Επιτροπής, σκέψη 126 ανωτέρω, σκέψεις 61 και 62, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 2007, T-101/05 και T-111/05, *BASF* και *UCB* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-4949, σκέψη 213).
- 319 Η προσαύξηση που επιβάλλεται λόγω του χαρακτηρισμού της επίμαχης επιχειρήσεως ως πρωτοστατούσας στην παράβαση πρέπει να καθορίζεται στο ύψος που απαιτείται προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματός της (βλ., συναφώς και κατ' αναλογία, απόφαση *ACF Chemiefarma* κατά Επιτροπής, σκέψη 87 ανωτέρω, σκέψη 173, και απόφαση *Archer Daniels Midland* κατά Επιτροπής, σκέψη 235 ανωτέρω, σκέψη 141), δηλαδή σε τέτοιο ύψος ώστε οι επιχειρήσεις να μην αναλαμβάνουν καθήκοντα καθοριστικά για την εύρυθμη λειτουργία της συμπράξεως.
- 320 Εν προκειμένω, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η επίμαχη επιχείρηση, υπό τη διεύθυνση της Alstom και των εταιριών του ομίλου Areva, άσκησε μόνη τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως, κατά τρόπο σταθερό και δι-αρκή. Εξάλλου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, ενόσω ευρισκόταν, απευθείας ή εμμέσως, υπό τη διεύθυνση της Alstom και της Areva T & D SA (πρώην Alstom T & D SA), είχε αναλάβει τη «γραμματεία της ευρωπαϊκής ομάδας» σε χρονικό σημείο κατά

το οποίο η σύμπραξη είχε σε σημαντικό βαθμό αποσταθεροποιηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, λόγω της αποχωρήσεως της ευρισκόμενης υπό τη διεύθυνση της Siemens επιχειρήσεως, η οποία ασκούσε καθήκοντα «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως από το 1988 και ήταν σημαντικός παράγων της αγοράς, τόσο εντός όσο και εκτός Ευρώπης, όπως προκύπτει από αιτιολογική σκέψη 178 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Σημειωτέον, εξάλλου, ότι η Alstom παραδέχθηκε, με τα δικόγραφα της, ότι, «μεταξύ 2000 και 2004, ήταν η μόνη που μπορούσε να αναλάβει τα καθήκοντα του “γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας” της συμπράξεως, λόγω των συμφερόντων της σε ευρωπαϊκό επίπεδο».

- 321 Από το σύνολο των στοιχείων αυτών προκύπτει ότι η επίμαχη επιχείρηση συνέβαλε καθοριστικά στη διατήρηση και στη λειτουργία της συμπράξεως από το τέλος του 1999 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004.
- 322 Εξάλλου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 303 ανωτέρω, το διάστημα κατά το οποίο η ευρισκόμενη υπό τη διεύθυνση της Siemens επιχείρηση άσκησε τα καθήκοντα του «γραμματέα της ευρωπαϊκής ομάδας» της συμπράξεως ήταν μεγαλύτερο από τα διαστήματα κατά τα οποία η επίμαχη επιχείρηση άσκησε, υπό τη διεύθυνση της Alstom και της Areva T & D SA, τα καθήκοντα αυτά και κατά πολύ μεγαλύτερο από τα διαστήματα κατά τα οποία η επίμαχη επιχείρηση άσκησε τα καθήκοντα αυτά υπό τη διεύθυνση της Areva T & D AG, της Areva ή της Areva T & D Holding.
- 323 Κατόπιν των προεκτεθέντων, κατ’ ορθή εκτίμηση του γεγονότος ότι η επίμαχη επιχείρηση πρωτοστατούσε στην παράβαση, για το οποίο καταλογίζεται ευθύνη στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva, επιβάλλεται:

— στην Alstom, προσαύξηση κατά 35 % του βασικού ποσού του προστίμου, οπότε στην εν λόγω ανώνυμη εταιρία επιβάλλεται πρόστιμο 58 522 500 ευρώ, για δε τη καταβολή 48 195 000 ευρώ από το ποσό αυτό ευθύνεται εις ολόκληρον με την Areva T & D SA.

- στην Areva T & D SA, προσαύξηση κατά 35 % του βασικού ποσού του προστίμου το οποίο ορίζεται σε 48 195 000 ευρώ και για του οποίου την καταβολή ευθύνεται εις ολόκληρον με την Alstom, για δε την καταβολή 20 400 000 ευρώ από το ποσό αυτό ευθύνεται εις ολόκληρον με τις Areva T & D AG, Areva και Areva T & D Holding.

- και στις Areva T & D AG, Areva και Areva T & D Holding προσαύξηση κατά 20 % του βασικού ποσού του προστίμου, το οποίο ορίζεται σε 20 400 000 ευρώ και για του οποίου την καταβολή ευθύνονται εις ολόκληρον με την Areva T & D SA.

Επί του έβδομου λόγου που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Areva, ο οποίος αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και από παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, η οποία συνίσταται στο γεγονός ότι η Επιτροπή δεν προέβη σε μείωση του προστίμου ως προς αυτές λόγω της συνεργασίας τους κατά τη διοικητική διαδικασία

— Επιχειρήματα των διαδίκων

³²⁴ Με τον έβδομο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος περιλαμβάνει δύο σκέλη, οι εταιρίες του ομίλου Areva βάλλουν κατά της αρνήσεως της Επιτροπής να μειώσει το πρόστιμο ως προς αυτές, σύμφωνα με την ανακοίνωση περί συνεργασίας, με το αιτιολογικό ότι τα πληροφοριακά στοιχεία που οι εταιρίες αυτές προσκόμισαν έχουν σημαντική πρόσθετη αποδεικτική αξία. Το πρώτο σκέλος αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως της Επιτροπής όσον αφορά το εύρος της συνεργασίας τους. Κατ' αυτές, είναι εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι δηλώσεις στις οποίες προέβησαν οι εταιρίες του ομίλου Areva, βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας και με την απάντησή τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, είναι αντιφατικές και ασαφείς και, συνεπώς, μη αξιόπιστες. Το δεύτερο σκέλος, αντλείται από παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και της ανακοινώσεως περί συνεργασίας,

η οποία συνίσταται στο ότι η Επιτροπή αρνήθηκε να μειώσει το πρόστιμο ως προς αυτές. Οι εταιρίες του ομίλου Areva υποστηρίζουν ότι, επιβεβαιώνοντας, κατά τη διοικητική διαδικασία, τη συμμετοχή της ευρισκόμενης υπό τη διεύθυνση της Siemens επιχειρήσεως στη συνάντηση του Σεπτεμβρίου 1999, έθεσαν υπόψη της Επιτροπής στοιχείο με σημαντική πρόσθετη αποδεικτική αξία σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία που αυτή είχε στη διάθεσή της. Συγκεκριμένα, η μαρτυρία τους ήταν καθοριστική, διότι η Επιτροπή μπόρεσε έτσι να αποκρούσει τον ισχυρισμό περί παραγραφής, όσον αφορά τη συμμετοχή της ευρισκόμενης υπό τη διεύθυνση της Siemens επιχειρήσεως στην παράβαση κατά το χρονικό διάστημα από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 24 Απριλίου 1999 και, μάλιστα, να επιμηκύνει τη διάρκεια της συμμετοχής αυτής έως την 1η Σεπτεμβρίου 1999.

³²⁵ Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα των εταιριών του ομίλου Areva και ζητεί την απόρριψη του λόγου ακυρώσεως.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

³²⁶ Κατά τη νομολογία, η μείωση των προστίμων σε περίπτωση συνεργασίας των επιχειρήσεων που μετείχαν σε παραβάσεις του κοινοτικού δίκαιου του ανταγωνισμού θεμελιώνεται στην εκτίμηση ότι η συνεργασία αυτή διευκολύνει την Επιτροπή στη διαπίστωση της παραβάσεως και, ενδεχομένως, στον τερματισμό της (απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανωτέρω, σκέψη 399· αποφάσεις του Πρωτοδικείου BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, σκέψη 235 ανωτέρω, σκέψη 325, και της 14ης Μαΐου 1998, T-338/94, Finnboard κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1617, σκέψη 363).

327 Οι παράγραφοι 20 έως 23 της ανακοινώσεως περί συνεργασίας έχουν ως εξής:

- «20. Οι επιχειρήσεις που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που περιέχονται [υπό τον τίτλο Α, “Μη επιβολή προστίμων”] ανωτέρω μπορούν να είναι επιλέξιμες για μείωση προστίμου που θα τους επιβαλλόταν διαφορετικά.
21. Για να πληροί τις σχετικές προϋποθέσεις, μια επιχείρηση πρέπει να υποβάλει στην Επιτροπή αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την πιθανολογούμενη παράβαση που αντιπροσωπεύουν σημαντική προστιθέμενη αξία σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει ήδη στην κατοχή της η Επιτροπή και πρέπει να διακόψει την ανάμειξή της στην πιθανολογούμενη παράβαση το αργότερο κατά τη χρονική στιγμή που υποβάλλει τις αποδείξεις.
22. Η έννοια της [“πρόσθετης αξίας”] αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο τα παρεχόμενα αποδεικτικά στοιχεία ενισχύουν, από την ίδια τη φύση τους ή/και την έκταση των λεπτομερειών τους, την ικανότητα της Επιτροπής να αποδείξει τα εν λόγω περιστατικά. Κατά την εκτίμηση αυτή, η Επιτροπή θα θεωρήσει κατά κανόνα ότι τα γραπτά αποδεικτικά στοιχεία που χρονολογούνται από τη χρονική περίοδο την οποία αφορούν τα πραγματικά περιστατικά έχουν μεγαλύτερη αξία από τα μεταγενέστερα αποδεικτικά στοιχεία. Επίσης, τα αποδεικτικά στοιχεία που αναφέρονται άμεσα στα εν λόγω πραγματικά περιστατικά θα θεωρούνται κατά κανόνα ότι έχουν μεγαλύτερη αξία από εκείνα που αναφέρονται έμμεσα μόνο σε αυτά.
23. Σε κάθε οριστική απόφαση που εκδίδει μετά το τέλος της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή θα προσδιορίσει:
- α) κατά πόσον τα αποδεικτικά στοιχεία που παρέσχε μια επιχείρηση σε μια δεδομένη χρονική στιγμή αντιπροσώπευαν σημαντική προστιθέμενη αξία σε σχέση με τις αποδείξεις που η Επιτροπή είχε τότε στην κατοχή της·

- β) το επίπεδο της μείωσης του προστίμου του οποίου θα τύχει μια επιχείρηση [...].

Προκειμένου να προσδιορίσει το επίπεδο της μείωσης του προστίμου [...], η Επιτροπή θα λάβει υπόψη της τη χρονική στιγμή κατά την οποία τα αποδεικτικά στοιχεία που πληρούν την προϋπόθεση [της παραγράφου] 21 υποβλήθηκαν και το βαθμό της [“πρόσθετης αξίας”] που αυτά τα στοιχεία αντιπροσωπεύουν. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να λάβει υπόψη της το βαθμό και τη διάρκεια της συνεργασίας της επιχείρησης μετά την ημερομηνία υποβολής των αποδεικτικών στοιχείων.

Επί πλέον, εάν μια επιχείρηση παράσχει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με πραγματικά περιστατικά τα οποία αγνοούσε προηγουμένως η Επιτροπή και τα οποία έχουν άμεση σχέση με τη βαρύτητα ή τη διάρκεια της πιθανολογούμενης σύμπραξης (καρτέλ), η Επιτροπή δεν θα λάβει υπόψη τα στοιχεία αυτά κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου που θα επιβάλει στην επιχείρηση που παρέσχε τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία.»

³²⁸ Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 29 της ανακοίνωσης περί συνεργασίας, η εν λόγω ανακοίνωση δημιουργεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να ενημερώσουν την Επιτροπή για την ύπαρξη συμπράξεως. Λόγω της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης την οποία οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να συνεργασθούν με την Επιτροπή έχουν αντλήσει από την ως άνω ανακοίνωση, η Επιτροπή υποχρεούται, ως εκ τούτου, να συμμορφωθεί προς την εν λόγω ανακοίνωση κατά την εκτίμηση της συνεργασίας της Siemens ενόψει του καθορισμού του επιβλητέου σε αυτήν προστίμου (βλ., κατ’ αναλογία, απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2006, T-26/02, Daiichi Pharmaceutical κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-713, σκέψη 147 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

³²⁹ Εντός των ορίων που χαράσσει η εν λόγω ανακοίνωση, η Επιτροπή διαθέτει, πάντως, διακριτική ευχέρεια όταν εκτιμά αν τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει οικειοθελώς προσκομίσει μια επιχείρηση διαθέτουν πρόσθετη αποδεικτική αξία κατά την έννοια της παραγράφου 22 της ανακοίνωσης περί συνεργασίας και αν πρέπει να μειωθεί το πρόστιμο της επιχείρησης αυτής κατ’ εφαρμογήν της εν λόγω ανακοίνωσης (βλ., κατ’ αναλογία, απόφαση Dansk Rørinterindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανω-

τέρω, σκέψεις 393 και 394). Η εκτίμηση αυτή υπόκειται σε περιορισμένο δικαστικό έλεγχο.

³³⁰ Με τις αιτιολογικές σκέψεις 530 έως 532 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε τα εξής, όσον αφορά τη συνεργασία της Areva:

«(530) Η [Areva] ήταν η δεύτερη επιχείρηση που επικοινωνήσε με την Επιτροπή, στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Στις 14 Μαΐου 2004 δήλωσε τη βούλησή της να συνεργαστεί. Στις 18 και 25 Μαΐου 2004, υπέβαλε δήλωση με την οποία παραδεχόταν την ύπαρξη συμπράξεως και περιέγραφε γενικά τις θίγουσες τον ανταγωνισμό δραστηριότητες.

(531) Μολονότι η γενική περιγραφή που περιλαμβάνεται στη δήλωση της [Areva] συμπίπτει εν γένει με τα στοιχεία που προσκόμισε η ABB, εντούτοις περιείχε λίγα στοιχεία με “πρόσθετη αποδεικτική αξία”. Το μόνο στοιχείο με πρόσθετη αποδεικτική αξία ήταν η δήλωση σύμφωνα με την οποία, μετά τις 26 Μαρτίου 2002, η Siemens μετείχε εκ νέου στις συναντήσεις της συμπράξεως. Ωστόσο, το στοιχείο αυτό αφορά την κατά τρεις μήνες επιμήκυνση της διάρκειας της συμμετοχής της Siemens στην παράβαση, δεν ενισχύει σημαντικά τη δυνατότητα της Επιτροπής να αποδείξει τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά και, συνεπώς, δεν διαθέτει σημαντική πρόσθετη αποδεικτική αξία. Επιπλέον, ορισμένες δηλώσεις της [Areva] απορρίφθηκαν με την παρούσα απόφαση ως μη αξιόπιστες (βλ. π.χ. αιτιολογικές σκέψεις 290 και 291 της προσβαλλομένης αποφάσεως), όπερ σημαίνει ότι δεν διευκόλυναν την Επιτροπή στις διαπιστώσεις της στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως.

(532) Συμπερασματικώς, τα προσκομισθέντα από την [Areva] στοιχεία δεν διαθέτουν σημαντική πρόσθετη αποδεικτική αξία, ώστε η Επιτροπή να δεχθεί να μειώσει το πρόστιμο ως προς την εταιρία αυτή κατ’ εφαρμογήν της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.»

331 Πρέπει, καταρχάς, να εξεταστεί αν είναι προδήλως εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι δηλώσεις των εταιριών του ομίλου Areva, για τις οποίες έγινε λόγος στην αιτιολογική σκέψη 531 της προσβαλλομένης αποφάσεως, είναι αντιφατικές και ασαφείς και, συνεπώς, αναξιόπιστες.

332 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 290 και 291 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε τα εξής:

«(290) Η Επιτροπή δεν μπορεί να στηριχθεί στις δηλώσεις των Areva, Melco, Hitachi/JAEPS και Toshiba, όσον αφορά τη θέση τους ότι η σύμπραξη τερματίστηκε για πρώτη φορά είτε εντός του 1997 (όπως δηλώνει η [Areva]), είτε τον Σεπτέμβριο του 1999 (όπως δηλώνουν οι Melco και Toshiba) ή εντός του 1999 μετά την αποχώρηση της Siemens (όπως δηλώνουν οι Hitachi/JAEPS), είτε, ακόμη, περί τον Σεπτέμβριο του 2000 (όπως δηλώνει η Fuji). Οι δηλώσεις τους δεν είναι αξιόπιστες όσον αφορά το ζήτημα αυτό, διότι αντιφάσκουν μεταξύ τους, καθώς και προς τα στοιχεία του φακέλου της υποθέσεως. Οι Melco, Toshiba, Fuji, ABB, Alstom, Reyrolle/VA Tech, και Magrini/Schneider (κατόπιν VAS και, συνεπώς, VA Tech) συνέχισαν να λαμβάνουν μέρος σε πολυμερείς συναντήσεις το 2000 και/ή το 2001 [βλ. αιτιολογικές σκέψεις 191 έως 198 της προσβαλλομένης αποφάσεως]. Εξάλλου, οι δηλώσεις αυτές είναι ασαφείς και μη πειστικές.

(291) Η [Areva] πρόεβη σε αντιφατικές και ασαφείς δηλώσεις. [Με τη δήλωσή της βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας], υποστηρίζει ότι η πρώτη φάση της συμπράξεως τερματίστηκε το 1997, ενώ, αντιθέτως, με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, δήλωσε ότι από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως τον Μάρτιο του 2002 μεσολάβησε μεταβατικό χρονικό διάστημα, κατά το οποίο οι συναντήσεις ήταν λιγότερο συχνές και, ενώ το αντικείμενό τους εξακολουθούσε να είναι αντίθετο στους κανόνες του ανταγωνισμού, εντούτοις δεν επέφεραν αξιοσημείωτες επιπτώσεις στον ανταγωνισμό.»

333 Όσον αφορά τη δήλωση στην οποία προέβησαν στις 18 και 25 Μαΐου 2004 οι εταιρίες του ομίλου Areva, στο πλαίσιο της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, και η οποία έχει περιληφθεί στη δικογραφία, οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι, στην αιτιολογική σκέψη 291 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρεται στην εξής δήλωση:

«Η σύμπραξη λειτούργησε σε πρώτη φάση από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 έως το 1997, οπότε διακόπηκε. Μετά το 1997, οι μετέχοντες στη σύμπραξη συνέχισαν τις συναντήσεις, χωρίς όμως να συμφωνήσουν επί της κατανομής των αγορών ή επί των τιμών, οι δε συναντήσεις στο πλαίσιο της συμπράξεως αυτής έπαυσαν τον Σεπτέμβριο του 1999, όταν η Siemens αποσύρθηκε οριστικά.»

334 Όσον αφορά την απάντηση των εταιριών του ομίλου Areva στην ανακοίνωση αιτιάσεων της 30ής Ιουνίου 2006, από την υποσημείωση 353, σχετικά με την αιτιολογική σκέψη 291 της προσβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει ότι η Επιτροπή αναφέρεται στην εξής δήλωση:

«Μολονότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη, εκτός των Siemens και Hitachi, συνέχιζαν τις συναντήσεις, εντούτοις η συχνότητα διεξαγωγής τέτοιων συναντήσεων ήταν υποδιπλάσια σε σχέση με το προηγούμενο διάστημα και δεν υπήρχαν πλέον σημαντικές επιπτώσεις για τον ανταγωνισμό [...] Όσον αφορά τις εφαρμοζόμενες μεθόδους, το χρονικό διάστημα από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως τον Μάρτιο του 2002 είχε μεταβατικό χαρακτήρα και η σύμπραξη αμφιταλαντεύονταν μεταξύ διαλύσεως του συστήματος της συμφωνίας GQ και της επινοήσεως ενός νέου συστήματος εφαρμοστέου μετά τον Μάρτιο του 2002. [...] Οι συναντήσεις αυτές, μολονότι το αντικείμενό τους ήταν από ορισμένες απόψεις βλαπτικό για τον ανταγωνισμό, είχαν σαφώς περιορισμένες επιπτώσεις για τον ανταγωνισμό, σε σύγκριση με το διάστημα από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως τον Μάρτιο του 2002, λόγω του μειωμένου αριθμού των κατανεμηθέντων έργων [EMMA] (με συνέπεια να παρέλκει η εφαρμογή των μηχανισμών [της συμφωνίας GQ]) και λόγω της θεωρητικής φύσεως των συζητήσεων περί οργανώσεως της συμπράξεως κατά τρόπο διαφορετικό [σε σχέση με τον προβλεπόμενο από τη συμφωνία GQ]».

335 Λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου των δηλώσεων αυτών, διαπιστώνεται ότι δεν είναι προδήλως εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι πρόκειται για δηλώσεις αντιφατικές και ασαφείς. Συγκεκριμένα, ενώ με τη δήλωσή τους στο πλαίσιο του αιτήματος εφαρμογής της ανακοινώσεως περί συνεργασίας οι εταιρίες του ομίλου Areva φαίνεται να κάνουν λόγο για διαδοχικές, διακριτές μεταξύ τους παραβάσεις, υποστηρίζοντας ότι η πρώτη σύμπραξη έπαυσε το 1997 ή, εν πάση περιπτώσει, τον Σεπτέμβριο του 1999, αντιθέτως, με την απάντησή τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, φαίνεται να παραδέχονται ότι υπήρχε ενιαία συνεχής παράβαση και ότι από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως τον Μάρτιο του 2002 μεσολάβησε διάστημα μεταβατικού χαρακτήρα και «αμφιταλαντεύσεων» όσον αφορά τη λειτουργία της συμπράξεως. Πρέπει, εξάλλου, να ληφθεί υπόψη ότι, όπως επισήμανε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 290 της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι δηλώσεις των εταιριών του ομίλου Areva ότι η σύμπραξη ή, έστω, η πρώτη σύμπραξη έπαυσε για πρώτη φορά εντός του 1997 διαψεύδονται από τις δηλώσεις άλλων μετεχόντων στη σύμπραξη, καθώς και από ορισμένα στοιχεία της δικογραφίας. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα στοιχεία που προσκόμισαν οι εταιρίες του ομίλου Areva διευκόλυναν το έργο της Επιτροπής όσον αφορά τη διαπίστωση της παραβάσεως και ότι, ως εκ τούτου, πληρούνταν η προϋπόθεση της παραγράφου 21 της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

336 Κατά συνέπεια, χωρίς να απαιτείται να εξεταστούν οι λόγοι για τους οποίους τα στοιχεία αυτά χαρακτηρίζονται αναξιόπιστα, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν πάσχει πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, ως προς τη μη μείωση των επιβληθέντων στις εταιρίες του ομίλου Areva προστίμων, βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

337 Περαιτέρω, πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και την παράγραφο 21 της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, μη λαμβάνοντας υπόψη ότι, εφόσον επιβεβαιώνει ότι η ευρισκόμενη υπό τη διεύθυνση της Siemens επιχείρηση αποσύρθηκε από τη σύμπραξη τον Σεπτέμβριο του 1999, η δήλωση των εταιριών του ομίλου Areva βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας περιείχε στοιχείο με σημαντική πρόσθετη αποδεικτική αξία.

338 Με την αιτιολογική σκέψη 186 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε τα εξής:

«Η Siemens διατείνεται ότι έπαυσε να μετέχει στις συναντήσεις της συμπράξεως μετά τη συνάντηση κορυφής του Σίδνει της 24ης Απριλίου 1999. Η ABB ανέφερε ότι η Siemens έπαυσε να μετέχει στις συναντήσεις της συμπράξεως μετά το τέλος του 1999 [...] Η Επιτροπή απέδειξε ότι η Siemens αποχώρησε από τη σύμπραξη όχι νωρίτερα από τον Σεπτέμβριο του 1999. Ένα έγγραφο που εντοπίστηκε στις εγκαταστάσεις της VA Tech και παρατίθεται ολόκληρο στην υποσημείωση [94] ανωτέρω, επιβεβαιώνει ότι η Siemens έπαυσε να μετέχει στις συναντήσεις τον Σεπτέμβριο του 1999. Αναφέρει τα εξής: “Stop 3 = = > 09/99” (το “3” προσδιορίζει τη Siemens), και, στη συνέχεια, απαριθμεί τα μερίδια αγοράς από το 1988 έως το 1998. [Τούτο] επιβεβαιώνεται από τις [Areva], Melco [...], Fuji [...] και Hitachi/JAEPS [...]».

339 Εξάλλου, από την υποσημείωση 94 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το περιεχόμενο της οποίας δεν αμφισβητείται από τις εταιρίες του ομίλου Areva, προκύπτει ότι «ο αριθμός [3] ήταν ο κωδικός της Siemens κατά την κατάρτιση του εγγράφου στις 10 Ιουνίου 2003».

340 Με την αιτιολογική σκέψη 142 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε, συναφώς, τα εξής:

«Από τον Ιούλιο του 2002 τουλάχιστον (βλ. πίνακα II), οι μετέχοντες χρησιμοποιούσαν νέους κωδικούς, όπως διευκρίνισε η ABB [...], της οποίας οι δηλώσεις επιβεβαιώνονται ως προς το ζήτημα αυτό από σύγχρονα των πραγματικών περιστατικών αποδεικτικά στοιχεία [...] και από τις δηλώσεις στις οποίες προέβησαν άλλοι εμπλεκόμενοι, μετά τη διεξαγωγή επιτόπιων ελέγχων ([Areva], VA Tech [...], Hitachi/JAEPS [...] και Siemens [...]».

341 Στον πίνακα II, στην αιτιολογική σκέψη 142 της προσβαλλομένης αποφάσεως, συνοψίζονται «οι κωδικοί που χρησιμοποιήθηκαν από τον Ιούλιο του 2002 τουλάχιστον». Όπως προκύπτει από τον πίνακα αυτόν, ο κωδικός για όλους τους Ευρωπαίους μετέχοντες στη σύμπραξη ήταν το «0», ο κωδικός της ABB το «1», ο κωδικός της Alstom

το «2», ο κωδικός της Siemens το «3», ο κωδικός της VA Tech το «4», ο κωδικός για όλους τους Ιάπωνες μετέχοντες στη σύμπραξη το «5», ο κωδικός της JAEPS το «6» και ο κωδικός της TM T & D το «7».

342 Στην υποσημείωση 128 της προσβαλλομένης αποφάσεως, αναφέρονται τα εξής:

«Η χρησιμοποίηση διαφορετικών κωδικών τουλάχιστον από τον Ιούλιο του 2002 επιβεβαιώνεται από έγγραφο του Z. (VA Tech), το οποίο καταρτίστηκε περίπου τον Αύγουστο του 2002 και επιβεβαιώνει ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη σχεδίαζαν να επικοινωνούν μέσω “ενδιάμεσου προσώπου”. Θα απέφευγαν κάθε συνάντηση και κάθε έγγραφη επικοινωνία και θα χρησιμοποιούσαν τους κωδικούς 1, 2, 3, 4, 6, 7 για τις ABB, [Alstom], Siemens, VA Tech, Hitachi/JAEPS και TM T & D, αντιστοίχως, αναφέροντας κατά προσέγγιση το ύψος των τιμών που σκόπευαν να καθορίσουν.»

343 Από τα προπαρατεθέντα στοιχεία προκύπτει ότι, πριν τις δηλώσεις των εταιριών του ομίλου Areva, η Επιτροπή είχε στη διάθεσή της τη δήλωση της ABB βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, σύμφωνα με την οποία η Siemens δεν μετείχε πλέον στις συναντήσεις της συμπράξεως από το τέλος του 1999 και ότι, από τον Ιούλιο του 2002, είχε τον κωδικό «3». Είχε, επίσης, στη διάθεσή της έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία, χρονικώς συναφή με την παράβαση, από τα οποία προέκυπτε ή μπορούσε να συναχθεί ότι ο κωδικός της Siemens το καλοκαίρι του 2002 ήταν το «3» και ότι έπαυσε να μετέχει στην παράβαση τον Σεπτέμβριο του 1999. Η αποδεικτική αξία των εγγράφων αυτών, τα οποία η Επιτροπή επικαλείται με την προσβαλλόμενη απόφαση, δεν αμφισβητήθηκε από τις εταιρίες του ομίλου Areva και, συνεπώς, δεν είναι δυνατόν να αμφισβητηθεί στο πλαίσιο της υποθέσεως T-117/07. Κατά το μέτρο αυτό, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, στο πλαίσιο της υποθέσεως T-117/07, ότι η δήλωση των εταιριών του ομίλου Areva βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας συνέβαλε καθοριστικά στο να καταλήξει η Επιτροπή στη διαπίστωση ότι η Siemens μετείχε στην παράβαση έως τον Σεπτέμβριο του 1999. Επίσης, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, στην υπόθεση T-117/07, ότι η δήλωση των εταιριών του ομίλου Areva διευκόλυνε το έργο της Επιτροπής και ότι, κατά τούτο, πληροί την προϋπόθεση της παραγράφου 21 της

ανακοινώσεως περί συνεργασίας, ώστε να μειωθεί το πρόστιμο που επιβλήθηκε στις Areva T & D SA, Areva T & D AG, Areva και Areva T & D Holding.

- ³⁴⁴ Επομένως, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή δεν παρέβη το άρθρο 81 ΕΚ, το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ και την παράγραφο 21 της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, μη δεχόμενη να μειώσει το ύψος των προστίμων που επιβλήθηκαν στις εταιρίες του ομίλου Areva, λαμβανομένης υπόψη της δηλώσεώς τους βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

Επί του όγδοου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Alstom, ο οποίος αντλείται από παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών και, επικουρικώς, από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- ³⁴⁵ Με τον όγδοο λόγο ακυρώσεως, η Alstom προβάλλει ότι το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως πάσχει πλάνη περί το δίκαιο, καθώς, για τον καθορισμό του προστίμου που επιβλήθηκε λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως την 1η Ιανουαρίου 2004, ελήφθη υπόψη ο κύκλος εργασιών που η εν λόγω επιχείρηση πραγματοποίησε στο σύνολο του ΕΟΧ, παρά το γεγονός ότι η Συμφωνία ΕΟΧ τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1994. Επικουρικώς, η Alstom υποστηρίζει ότι η αρχή της αναλογικότητας απαγορεύει την τεχνητή αύξηση του ποσού του επιβληθέντος προστίμου, λαμβανομένου υπόψη του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε εντός χώρου ο οποί-

ος δεν υφίστατο κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, δηλαδή από τις 15 Απριλίου 1988 και έως την 1η Ιανουαρίου 1994.

346 Η Επιτροπή αποκρούει τα επιχειρήματα της Alstom και ζητεί την απόρριψη του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως ως προδήλως αβάσιμου.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

347 Με τον όγδοο λόγο ακυρώσεως, τίθεται, κατ' ουσίαν, το ζήτημα αν η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, καθόρισε το πρόστιμο που επέβαλε στην Alstom, λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, βάσει του κύκλου εργασιών που πραγματοποιούσε αυτή εντός του ΕΟΧ και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν υπέπεσε ως εκ τούτου σε πλάνη περί το δίκαιο.

348 Όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 298 ανωτέρω, η αρχή της αναλογικότητας επιτάσσει το πρόστιμο που επιβάλλεται σε επιχείρηση λόγω παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού να είναι ανάλογο προς τη διαπιστωθείσα παράβαση, εξεταζόμενη συνολικά.

349 Το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 αποτελούν τη νομική βάση για την επιβολή, εκ μέρους της Επιτροπής, προστίμων σε βάρος επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων λόγω παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2007, *Groupes Danone κατά Επιτροπής*, σκέψη 126 ανωτέρω, σκέψη 24), καθώς και, ενδεχομένως, του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ. Κατά τις διατάξεις αυτές, το πρόστιμο που επιβάλλεται σε κάθε μετέχουσα σε παράβαση επιχείρηση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε κατά την προ-

ηγούμενη εταιρική χρήση. Η επιβολή του ορίου αυτού σκοπό έχει να αποτρέψει το ενδεχόμενο τα πρόστιμα που επιβάλλονται από την Επιτροπή να είναι δυσανάλογα σε σχέση με το μέγεθος της περί ης πρόκειται επιχειρήσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 2007, C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-4405, σκέψη 24). Εξάλλου, από το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, προκύπτει ότι, για τον καθορισμό του προστίμου εντός του ορίου αυτού, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η διάρκεια και η σοβαρότητα της παραβάσεως.

350 Ενώ το βασικό ποσό του προστίμου καθορίζεται με γνώμονα την παράβαση, η σοβαρότητά της καθορίζεται με αναφορά σε πολλούς άλλους παράγοντες, σχετικά με τους οποίους η Επιτροπή έχει διακριτική ευχέρεια (απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2007, Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκέψη 126 ανωτέρω, σκέψη 25). Για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, ανάλογα με την περίπτωση, ο όγκος και η αξία των εμπορευμάτων που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως, καθώς και το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της επιχειρήσεως και, συνεπώς, η επιρροή που αυτή μπόρεσε να ασκήσει επί της αγοράς. Επομένως, η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη της, για τον καθορισμό του προστίμου, τόσο τον συνολικό κύκλο εργασιών της επιχείρησης, που αποτελεί ένδειξη, έστω κατά προσέγγιση και ατελή, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το ποσοστό του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα εμπορεύματα που συνιστούν το αντικείμενο της παραβάσεως και που μπορεί, ως εκ τούτου, να είναι ενδεικτικό της εκτάσεως της παραβάσεως αυτής (απόφαση Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 247 ανωτέρω, σκέψεις 120 και 121· βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-28/99, Sigma Technologie κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1845, σκέψη 86 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

351 Από τη νομολογία προκύπτει, εξάλλου, ότι, για την εκτίμηση του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος μιας επιχειρήσεως κατά τον χρόνο της παραβάσεως, πρέπει οπωσδήποτε να ληφθεί υπόψη ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε η εν λόγω επιχείρηση κατά τον χρόνο της παραβάσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-291/98 P, Sarrío κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9991, σκέψη 86). Η Επιτροπή μπορεί, καταρχήν, να λαμβάνει υπόψη της το τελευταίο πλήρες έτος πριν το χρονικό διάστημα κατά το οποίο διαπράχθηκε η παράβαση, προς εκτίμηση της οικονομικής πραγματικότητας κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, χωρίς να παραβιάζει, εκ του γεγονότος αυτού και μόνον, την αρχή της

αναλογικότητας (βλ., συναφώς, απόφαση Aristrain κατά Επιτροπής, σκέψη 215 ανωτέρω, σκέψεις 128 και 129).

- 352 Οι κατευθυντήριες γραμμές, μολονότι δεν συνιστούν τη νομική βάση των αποφάσεων που λαμβάνει η Επιτροπή στον οικείο τομέα, εντούτοις κατοχυρώνουν την ασφάλεια δικαίου των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι καθορίζουν τη μεθοδολογία που η Επιτροπή επέβαλε στον εαυτό της για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων (βλ. απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2007, *Groupes Danone* κατά Επιτροπής, σκέψη 126 ανωτέρω, σκέψη 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 353 Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, η σοβαρότητα των παραβάσεων διαπιστώνεται βάσει διαφόρων στοιχείων, ορισμένα εκ των οποίων λαμβάνονται υπόψη από την Επιτροπή.
- 354 Συναφώς, οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν ότι, εκτός της φύσεως της παραβάσεως, των επιπτώσεών της στην αγορά και της γεωγραφικής εκτάσεως της αγοράς αυτής, είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα των αυτουργών της παραβάσεως να βλάψουν τους λοιπούς παράγοντες της αγοράς, ιδίως τους καταναλωτές, και το ποσό του προστίμου να καθορίζεται σε τέτοιο ύψος, ώστε να εξασφαλίζεται επαρκώς ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο).
- 355 Εξάλλου, μπορεί επιπλέον να συνεκτιμάται το γεγονός ότι, οι μεγάλες επιχειρήσεις δύνανται να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της (σημείο 1 Α, πέμπτο εδάφιο).

- 356 Οσάκις πρόκειται για παραβάσεις στις οποίες εμπλέκονται πλείονες επιχειρήσεις, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των καρτέλ, το βασικό ποσό του προστίμου μπορεί να σταθμίζεται, ώστε να προσδιορίζεται συγκεκριμένο βασικό ποσό για κάθε επιχείρηση, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η βαρύτητα και, κατ' επέκταση, οι πραγματικές επιπτώσεις της παράνομης συμπεριφοράς εκάστης επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό, ιδίως όταν υφίστανται σημαντικές διαφορές ως προς το μέγεθος μεταξύ επιχειρήσεων που διαπράττουν το ίδιο είδος παράβασης (σημείο 1 Α, έκτο εδάφιο).
- 357 Επισημαίνεται ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν προβλέπουν ότι το ποσό των προστίμων υπολογίζεται με βάση τον συνολικό κύκλο εργασιών ή τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι επιχειρήσεις στην οικεία αγορά. Πάντως, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν εμποδίζουν περαιτέρω να ληφθεί υπόψη τέτοιος κύκλος εργασιών κατά την επιμέτρηση του ποσού του προστίμου, προκειμένου να τηρηθούν οι γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης και όταν το επιβάλλουν οι περιστάσεις. Ειδικότερα, ο κύκλος εργασιών μπορεί να συνυπολογιστεί όταν λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία που απαριθμούνται στις σκέψεις 354 έως 356 ανωτέρω (αποφάσεις LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 131 ανωτέρω, σκέψεις 283 και 284, και Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 283 ανωτέρω, σκέψη 187).
- 358 Εν προκειμένω, η Επιτροπή, αφού προσδιόρισε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 474 έως 479 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τη σοβαρότητα αυτής καθαυτή της παραβάσεως, χαρακτηρίζοντάς την ως «πολύ σοβαρή», έλαβε υπόψη της στοιχεία ικανά να διαφοροποιήσουν τη μεταχείριση εκάστης επιχειρήσεως, σύμφωνα με τη μέθοδο που προβλέπεται στο σημείο 1 Α των κατευθυντήριων γραμμών.
- 359 Συναφώς, από τις αιτιολογικές σκέψεις 480 έως 491 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της την πραγματική οικονομική δυνατότητα εκάστου αυτοεργού της παραβάσεως να θίξει σε σημαντικό βαθμό τους λοιπούς παράγοντες της αγοράς, καθώς και τη σοβαρότητα και, κατ' επέκταση, τις πραγματικές επιπτώσεις της παραβατικής συμπεριφοράς εκάστης επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό, προς εξασφάλιση ικανού αποτρεπτικού χαρακτήρα των επιβληθέντων προστίμων.

- 360 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 481 και 482 της προσβαλλομένης απόφασης, η Επιτροπή εκτίμησε ότι, δεδομένου του παγκοσμίου χαρακτήρα της συμπράξεως, έπρεπε να ληφθεί υπόψη, ως βάση συγκρίσεως της βαρύτητας της συμμετοχής εκάστης επιχειρήσεως στην παράβαση, το μέρος του παγκοσμίου κύκλου εργασιών από τα έργα ΕΜΜΑ που αντιστοιχούσε σε εκάστη επιχείρηση κατά το τελευταίο πλήρες έτος συμμετοχής της στη διαπιστωθείσα παράβαση. Κατά την Επιτροπή, αυτή τη βάση συγκρίσεως ήταν η πλέον πρόσφορη, ώστε, αφενός, να αποτυπωθεί πιστά η δυνατότητα εκάστης επιχειρήσεως να βλάψει τους λοιπούς παράγοντες της αγοράς εντός του ΕΟΧ και, αφετέρου, να προσδιοριστεί το μέτρο της συμβολής της στην αποτελεσματικότητα της συμπράξεως ή, αντιθέτως, αστάθειας που θα επικρατούσε εντός της συμπράξεως αν δεν συμμετείχε.
- 361 Συνεπώς, για τον υπολογισμό του βασικού ποσού του επιβληθέντος στην Alstom προστίμου, η Επιτροπή στηρίχθηκε στον παγκόσμιο κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η επίμαχη επιχείρηση από τα έργα ΕΜΜΑ κατά το τελευταίο πλήρες έτος της παραβάσεως και όχι, όπως υποστηρίζει η Alstom, στον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε από τα έργα ΕΜΜΑ καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως εντός του ΕΟΧ. Κατά συνέπεια, ο λόγος που προβάλλει η Alstom δεν στηρίζεται στα πραγματικά περιστατικά.
- 362 Εν πάση περιπτώσει, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή ακολούθησε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τη μέθοδο υπολογισμού που καθορίζεται με τις κατευθυντήριες γραμμές, δεν υπερέβη το νομικό πλαίσιο της επιβολής κυρώσεων που καθορίζεται με το άρθρο 15 του κανονισμού 17 και το άρθρο 23 του κανονισμού 1/2003 και δεν παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας, αποφασίζοντας να στηριχθεί στον παγκόσμιο κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η κάθε επιχείρηση από τα έργα ΕΜΜΑ κατά το τελευταίο πλήρες έτος της παραβάσεως, προκειμένου να εκτιμήσει το μέγεθος και την οικονομική ισχύ εκάστης επιχειρήσεως κατά τον χρόνο της παραβάσεως.
- 363 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών και, επικουρικός, από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 364 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανειμίει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων.
- 365 Στην υπόθεση T-117/07, δεδομένου ότι η προσφυγή έγινε εν μέρει δεκτή και κατ' ορθή εκτίμηση των επιδίκων περιστατικών, αποφασίζεται ότι η Επιτροπή φέρει το ένα δέκατο των δικαστικών εξόδων των Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA και Areva T & D AG και το ένα δέκατο των δικαστικών εξόδων της. Οι Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA και Areva T & D AG φέρουν τα εννέα δέκατα των δικαστικών εξόδων τους και τα εννέα δέκατα των εξόδων της Επιτροπής.
- 366 Στην υπόθεση T-121/07, δεδομένου ότι η προσφυγή έγινε εν μέρει δεκτή, σύμφωνα με σωστή εκτίμηση των επιδίκων περιστατικών αποφασίζεται ότι η Επιτροπή φέρει το ένα δέκατο των δικαστικών εξόδων της Alstom και το ένα δέκατο των δικαστικών εξόδων της. Η Alstom φέρει τα εννέα δέκατα των δικαστικών εξόδων της και τα εννέα δέκατα των εξόδων της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Συνεκδικάζει τις υποθέσεις T-117/07 και T-121/07 προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

- 2) Ακυρώνει το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της αποφάσεως C(2006) 6762 τελικό της Επιτροπής, της 24ης Ιανουαρίου 2007, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/F/38.899 – Εξοπλισμός μεταγωγής με μόνωση αερίου).

- 3) Για τις παραβάσεις που διαπιστώθηκαν με το άρθρο 1, στοιχεία β' έως στ', της αποφάσεως C(2006) 6762 τελικό, επιβάλλει τα εξής πρόστιμα:
 - Alstom, ανώνυμη εταιρία: 10 327 500 ευρώ,

 - Alstom: 48 195 000 ευρώ, για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον με την Areva T & D SA, 20 400 000 ευρώ εκ του ποσού που οφείλει η Areva T & D SA, για την καταβολή του οποίου ευθύνεται εις ολόκληρον με τις Areva T & D AG, Areva, ανώνυμη εταιρία, και Areva T & D Holding SA.

- 4) Απορρίπτει τις προσφυγές κατά τα λοιπά.

- 5) Στην υπόθεση T-117/07, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει το ένα δέκατο των δικαστικών εξόδων των Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA και Areva T & D AG και το ένα δέκατο των δικαστικών εξόδων της. Οι Areva, Areva T & D Holding, Areva T & D SA και Areva T & D AG φέρουν τα εννέα δέκατα των δικαστικών εξόδων τους και τα εννέα δέκατα των εξόδων της Επιτροπής.

- 6) Στην υπόθεση T-121/07, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει το ένα δέκατο των δικαστικών εξόδων της Alstom και το ένα δέκατο των δικαστικών εξόδων της. Η Alstom φέρει τα εννέα δέκατα των δικαστικών εξόδων της και τα εννέα δέκατα των εξόδων της Επιτροπής.**

Pelikánová

Jürimäe

Soldevila Fragoso

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 3 Μαρτίου 2011.

(υπογραφές)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ιστορικό της διαφοράς	II - 651
Επίμαχο προϊόν	II - 651
Εμπλεκόμενες επιχειρήσεις	II - 652
Διοικητική διαδικασία	II - 654
Η προσβαλλόμενη απόφαση	II - 657
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II - 660
Σκεπτικό	II - 664
Επί των αιτημάτων ακυρώσεως του άρθρου 1, στοιχεία β', γ', δ', ε' και στ', της προσβαλλομένης αποφάσεως	II - 666
Εισαγωγικές παρατηρήσεις	II - 667
Επί της μετακλίσεως, στις Areva T & D SA και Areva T & D AG, της προσωπικής ευθύνης που βαρύνει την Alstom, λόγω της συμμετοχής του κλάδου ΕΜΜΑ της δεύτερης στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 6 Δεκεμβρίου 1992 ...	II - 669
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 669
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 670
Επί της προσωπικής ευθύνης που υπέχει η Alstom, ως μητρική εταιρία στην οποία ανήκουν εξ ολοκλήρου οι Alstom T & D SA και Alstom T & D AG, λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004	II - 677
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 677
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 678
	II - 789

Επί της μετακυλίσεως, στις εταιρίες του ομίλου Areva, της ευθύνης που υπέχει η Alstom λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 15 Απριλίου 1988 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, δεδομένης της μεταβίβασεως της επιχειρήσεως αυτής στον όμιλο Areva	II - 690
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 690
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 691
Επί της προσωπικής ευθύνης που υπέχουν οι Areva T & D SA και Areva T & D AG λόγω της συμμετοχής της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 7 Δεκεμβρίου 1992 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004 και από τις 22 Δεκεμβρίου 2003 έως τις 8 Ιανουαρίου 2004, αντιστοίχως	II - 693
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 693
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 694
Επί της προσωπικής ευθύνης των Areva και Areva T & D Holding, ως μητρικών εταιριών στις οποίες ανήκουν εξ ολοκλήρου οι Areva T & D SA και Areva T & D AG, για τη συμμετοχή της επίμαχης επιχειρήσεως στην παράβαση από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 11 Μαΐου 2004	II - 700
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 700
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 701
Επί της διακοπής της καταλογιζόμενης στην Alstom παραβάσεως από τον Σεπτέμβριο του 1999 έως τον Μάρτιο του 2002	II - 706
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 706
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 708
Επί των αιτημάτων περί ακυρώσεως ή μεταρρυθμίσεως του άρθρου 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως	II - 717
Επί της παραβάσεως των κανόνων περί παραγραφής, όσον αφορά το πρόστιμο που επιβλήθηκε ατομικά στην Alstom, με το άρθρο 2, στοιχείο β', της προσβαλλομένης αποφάσεως	II - 718

— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 718
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 719
Επί της παραβάσεως των κανόνων περί εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμων, οι οποίοι απορρέουν από το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, της παραβάσεως του άρθρου 7 ΕΚ, της παραβιάσεως των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της μη αναδρομικής ισχύος, της αναλογικότητας, του σεβασμού του δικαιώματος σε αποτελεσματική ένδικη προσφυγή και της εξατομικεύσεως των ποινών, καθώς και επί της παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως όσον αφορά τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως	II - 720
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 720
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 723
Επί της παραβιάσεως της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003	II - 739
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 739
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 740
Επί της κατά 50 % προσαυξήσεως του βασικού ποσού των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Alstom και στις εταιρίες του ομίλου Areva, με το άρθρο 2, στοιχεία β' και γ', της προσβαλλομένης αποφάσεως	II - 746
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 746
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 752
Επί του έβδομου λόγου που προβάλλουν οι εταιρίες του ομίλου Areva, ο οποίος αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και από παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθώς και της ανακινώσεως περί συνεργασίας, η οποία συνίσταται στο γεγονός ότι η Επιτροπή δεν προέβη σε μείωση του προστίμου ως προς αυτές λόγω της συνεργασίας τους κατά τη διοικητική διαδικασία	II - 770
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 770
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 771

Επί του όγδου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η Alstom, ο οποίος αντλείται από παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών και, επικουρικώς, από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας	II - 780
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 780
— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου	II - 781
Επί των δικαστικών εξόδων	II - 786